

SELVITYS ERASMUS+- JA EUROOPAN SOLIDAARISUUS- JOUKOT -OHJELMISTA ALUEELLISEN TASA-ARVON NÄKÖKULMASTA

Raportti 17.6.2026

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Erasmus+

Muuttaa elämäsi – avartaa maailmaasi.

**EUROOPAN
SOLIDAARISUUSJOUKOT**

VAHVOJA YHDESSÄ.

Raportit ja selvitykset 2026:3a

1. painos

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2026:3a

ISBN 978-952-13-7075-5 (nid.)

ISBN 978-952-13-7076-2 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8918 (painettu)

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: PunaMusta Oy

Paino: PunaMusta Oy, 2026

www.oph.fi

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.	5
1.1	Tausta ja tavoitteet.	5
1.2	Keskeiset käsitteet.	6
1.2.1	Erasmus+.	6
1.2.2	Euroopan solidaarisuusjoukot.	7
1.2.3	Euroopan unionin osaamisunioni (Union of Skills).	7
1.2.4	Alueellisen tasa-arvon määritelmä.	8
1.3	Menetelmät ja aineistot.	9
2	TILANNEKUVA OHJELMIEN ALUEELLISESTA TOTEUTUKSESTA SEKTOREITTAIN. . . .	12
2.1	Ohjelmien toteutus.	12
2.2	Aikuiskoulutus.	23
2.3	Ammatillinen koulutus.	27
2.4	Yleissivistävä koulutus.	34
2.5	Nuorisoala.	39
2.6	Urheiluala.	45
2.7	Yhteenveto.	48
3	OSALLISTUMISEN HYÖDYT JA VAIKUTUKSET.	50
3.1	Hyödyt ja vaikutukset alueellisesti.	50
3.2	Osallistumista edistävät ja estävät tekijät.	52
3.3	Yhteenveto.	55
4	EHDOTUS INDIKAATTORIMEKANISMIKSI.	57
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.	60
	LÄHTEET.	64
	LIITTEET.	65
	Liite 1 Tilastotarkastelun kuvia.	65

1.1 Tausta ja tavoitteet

Selvityksen tavoitteena on tuottaa ajantasainen alueellinen tilannekuva koulutus- nuoriso- ja urheilualoille suunnattujen EU-ohjelmien, Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot, vaikuttavuudesta ja ohjelmiin osallistumisen alueellisesta tasa-arvosta.

Tässä raportissa on selvitetty sitä, miten eri alueilta Suomessa on osallistuttu EU-ohjelmiin, kuvattu ohjelmien vaikutuksia kansainvälistymisen edistämiseen, tunnistettu osallistumista edistäviä ja estäviä tekijöitä sekä tuotettu kehittämissideoita Opetushallituksen seuranta-, ohjaus- ja sidosryhmätyöhön. Selvitys sisältää myös ehdotuksen indikaattorimekanismiksi, jonka avulla alueellista osallistumista, hakemisaktiivisuutta, toiminnan jatkuvuutta ja vaikuttavuutta voidaan seurata yhdenmukaisesti tulevalla ohjelmakaudella.

Selvitys kohdistuu ohjelmien kattamiin viiteen sektoriin (aikuiskoulutus, ammatillinen koulutus, yleissivistävä koulutus, nuoriso- ja urheilualat) ja tarkastelee tuoreinta tilastoaineistoa vuosilta 2021–2025 sekä laadullista tietoa kunnista, maakunnista ja organisaatioista, joissa kansainvälinen toiminta on vähäistä tai poikkeuksellisen aktiivista. Selvityksessä ei ole tarkasteltu korkeakoulusektorin hankkeita. Selvityksen lähtökohtana on alueellisen tasa-arvon tarkastelu kahdella tasolla, eli mahdollisuuksien tasa-arvon ja toteutuneen tasa-arvon tasolla. Samassa yhteydessä on tunnistettu tarve kehittää hakuaktiivisuuden ja osallistumisen alueellista seurantaa nykyistä tarkemmaksi.

Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot kytetään Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön tulossopimuksissa¹ tavoitteisiin, jotka liittyvät liikkuvuuteen, nuorisotyöhön ja eurooppalaisen yhteistyön vahvistamiseen. Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot nähdään keskeisinä välineinä, joilla lisätään opiskelijoiden, opettajien ja nuorten mahdollisuuksia kansainvälisiin kokemuksiin, osaamisen kehittämiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Erasmus+- ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien rahoitus kohdennetaan tyypillisesti hakemusten ja tunnistettujen tarpeiden perusteella, mutta samalla tarkastellaan kokonaiskuvaa. Ohjelmissa korostuu ajatus siitä, ettei mikään alue saa jäädä toistuvasti vähemmälle huomiolle ilman perustetta. Ohjelmien kautta tuetaan myös eurooppalaisten arvojen vahvistamista. Vaikutuksia seurataan tulossopimuksissa määritellyillä mittareilla ja raportoinnilla. Seurannan avulla ohjelmien tuoma lisäarvo pyritään osoittamaan suhteessa Opetushallituksen strategiaan tavoitteisiin.

Selvityksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset on kuvattu taulukossa 1.

¹ [Opetus- ja kulttuuriministeriön ja virastojen väliset tulossopimukset](#)

TAULUKKO 1. SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tavoitteet	Tutkimuskysymykset
- Analysoida koulutus-, nuoriso- ja urheilualoille suunnattujen EU-ohjelmien kattamien viiden sektorin tuorein tilastoaineisto vuosilta 2021–2025 - Koostaa laadullista tietoa niistä kunnista ja maakunnista, joissa kansainvälinen toiminta on vähäistä tai erittäin aktiivista. - Luoda kattava alueellinen tilannekuva siitä, miten koulutus-, nuoriso- ja urheilualoille suunnatut Euroopan Unionin ohjelmat ovat vaikuttaneet kansainvälistymisen edistämiseen Suomessa valituilla koulutusalan ja nuorisotoimen sektoreilla. - Tuottaa tietoa siitä, mitkä ovat kansainvälistymistä edistäviä tai estäviä tekijöitä alueellisella sekä kunta- ja organisaatiotasolla. - Tuottaa alustavia kehittämisideoita kansainvälisiin ohjelmiin osallistumisen edistämiseksi sekä asiakkaiden ja sidosryhmien koulutuksiin.	- Mitkä kunta-, maakunta- ja organisaatiotason rakenteet ja tekijät edistävät koulutus-, kasvatus- ja nuoriso- ja urheilualojen kansainvälistä toimintaa? - Mitkä ovat niitä kunta- ja maakuntatason sekä organisaatioiden rakenteita ja tekijöitä, jotka estävät kansainvälisen toiminnan toteutumista? - Mitkä tekijät edistävät parhaiten kansallisen ja kansainvälisen kehittämistoiminnan synergiaa, niin että kansainvälinen toiminta tukee parhaiten kansallista kehittämistä kaikilla alueilla? - Kunta- ja aluetaso: mitä hyötyjä kansainvälisyys tarjoaa kunnan/alueellisen kehittämisen näkökulmasta Euroopan unionin ohjelmiin osallistuville? Kuinka hyödyntää kansainvälisiä verkostoja ja resursseja strategisesti? - Mitä tulisi ottaa huomioon alueellisen osallistumisen edistämisen näkökulmasta, kun valmistaudutaan EU:n seuraavaan Erasmus+ -ohjelmakauteen 2028–2034 ja sitä ohjaaviin linjauksiin, kuten osaamisunioniin (Union of Skills)?

Selvitys jatkaa Opetushallituksen kansainvälisen toiminnan vaikuttavuuden seurantaa. Vuonna 2023 julkaistu selvitys (Mayer, Siltanen, Ruokonen & Varjonen, 2023) vakiinnutti analyysimallin, jossa tilastotarkastelua täydennettiin haastatteluaineistolla ja huomio kohdistettiin sekä aktiivisiin että ei-aktiivisiin alueisiin. Edellä mainittu selvitys osoitti, että alueellisten erojen taustalla vaikuttavat mm. väestörakenne, koulutusrakenne, organisaatiokenttä ja paikalliset käytännöt. Tämä selvitys päivittää analyysin EU-ohjelmakauden 2021–2027 kontekstiin ja vuosien 2021–2025 aineistoihin.

Selvityksen on toteuttanut Owl Group Oy tammikuun ja kesäkuun 2026 välisenä aikana Opetushallituksen EU-ohjelmien kansallisen toimiston seurantaryhmän johdolla.

1.2 Keskeiset käsitteet

1.2.1 Erasmus+

Erasmus+ on EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen ohjelma. Ohjelma tarjoaa lapsille, nuorille, opiskelijoille ja aikuisille mahdollisuuksia kansainvälistymiseen sekä rahoitusta kouluttautumiseen, opiskeluun tai harjoitteluun ulkomailta. Lisäksi ohjelma tarjoaa varhaiskasvatukseen, kouluille, lukioille (oppilaitoksille ja organisaatioille) mahdollisuuden tehdä yhteistyötä kansainvälisten kumppaniensa kanssa. Ohjelman arvioitu budjetti vuosille 2021–2027 on 26,2 miljardia euroa, eli lähes kaksi kertaa niin paljon kuin edellisellä ohjelmakaudella 2014–2020. Erasmus+ -ohjelmassa akkreditoinnilla viitataan organisaatiolle myönnettävään laatutunnustukseen, joka osoittaa, että organisaatiolla on valmiudet toteuttaa kansainvälistä toimintaa pitkäjänteisesti ja ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Akkreditoitu liikkuvuus puolestaan tarkoittaa akkreditoinnin saaneen organisaation toteuttamaa oppilaiden, opiskelijoiden, henkilöstön, nuorten tai muiden osallistujien kansainvälistä liikkuvuutta.

Erasmus+ -ohjelman vuosien 2021–2027 ohjelmakauden painopisteinä ovat sosiaalinen osallisuus, ympäristövastuullisuus, digitaalinen siirtymä sekä osallistuminen demokraattiseen toimintaan. Ohjelmalla tuetaan eurooppalaisen koulutusalueen, digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelman ja Euroopan osaamisohjelman painopisteiden mukaisia toimia. Ohjelmalla myös vahvistetaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria, toteutetaan EU:n nuorisostrategiaa 2019–2027 ja kehitetään

urheilun eurooppalaista ulottuvuutta. Erasmus+ -ohjelma on Suomen toimeenpanon näkökulmasta laaja kansainvälistymisen väline, joka tarjoaa yksilöille liikkuvuusmahdollisuuksia ja organisaatioille rahoitusta kansainväliseen yhteistyöhön.

1.2.2 Euroopan solidaarisuusjoukot

Euroopan solidaarisuusjoukot on EU:n rahoitusohjelma 18–30-vuotiaille nuorille ja kaikille solidaarisuustoiminnasta kiinnostuneille organisaatioille. Tavoitteena on olla aiempaa osallistavampi, vihreämpi ja digitaalisempi; ohjelma parantaa nuorten ja organisaatioiden mahdollisuuksia toimia aktiivisesti yhteiskunnassa ja olla solidaarinen. Euroopan solidaarisuusjoukoissa nuoret voivat tehdä tuetusti vapaaehtoistyötä ja ratkoa yhteiskunnallisia haasteita niin paikallisesti kuin Euroopan laajuisestikin. Ohjelman rahoittamat hankkeet kohdentuvat ruohonjuuritason yhteiskunnallisiin ja humanitäärisiin haasteisiin, lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä vahvistavat kestävästä kehitystä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta.

1.2.3 Euroopan unionin osaamisunioni (Union of Skills)

Euroopan unionin osaamisunioni² (Union of Skills) on Euroopan komission vuonna 2025 esittämä laaja strateginen kehys, jonka tavoitteena on vahvistaa EU:n kilpailukykyä investoimalla ihmisiin, osaamiseen ja laadukkaaseen koulutukseen. Komission mukaan EU:n työmarkkinoita haastavat samanaikaisesti osaamisvajeet, työvoimapula tietyillä aloilla sekä nopeasti muuttuvat osaamistarpeet, joita erityisesti digitalisaatio, vihreä siirtymä ja teknologinen murros kiihdyttävät.

Osaamisunionin ydinajatuksena on, että EU:n kilpailukyky ja sosiaalinen kestävyys riippuvat siitä, kuinka hyvin ihmiset voivat hankkia, päivittää ja hyödyntää osaamistaan elämän eri vaiheissa sekä kuinka tehokkaasti osaaminen liikkuu jäsenmaiden välillä. Komissio perustelee tarvetta muun muassa sillä, että merkittävä osa aikuisista kamppailee perustaitojen kanssa, osa nuorista jää jälkeen luku-, matematiikka- ja luonnontieteellisissä taidoissa ja suuri osa pk-yrityksistä raportoi vaikeuksista löytää tarvitsemiaan osaajia.

Komissio tiivistää tavoitteet muun muassa seuraaviin kokonaisuuksiin:

1. paremmat perustaidot ja laadukas koulutus,
2. jatkuva täydennys- ja uudelleenkouluttautuminen,
3. osaamisen ja pätevyysien siirrettävyys EU:ssa sekä
4. osaajien houkuttelu ja pitäminen Euroopassa.

Osaamisunioni voidaan nähdä EU:n vastauksena rakenteelliseen osaamishaasteeseen, eli siihen, kuinka varmistetaan, että eurooppalaiset koulutus- ja työmarkkinajärjestelmät kykenevät tuottamaan oikeanlaista osaamista riittävän nopeasti, oikeudenmukaisesti ja koko unionin mittakaavassa. Osaamisunionin erityispiirre on myös sen hallintamalli. Komission mukaan strategian toimeenpano edellyttää uudenlaista, poikkihallinnollista ohjausta, jossa koulutuksen järjestäjät, yritykset, työmarkkinaosapuolet ja päätöksentekijät tuodaan yhteen. Tätä varten osaamisunionin tueksi on tarkoitus rakentaa muun muassa eurooppalainen osaamistiedon observatorio (European Skills Intelligence Observatory) sekä korkean tason osaamisfoorumi/johtoryhmä (European Skills High-Level Board), joka on jo aloittanut toimintansa ja kokoustanut ensimmäisen kerran toukokuussa 2026. Lisäksi komissio kytkee osaamisunionin osaksi eurooppalaista ohjausjaksoa (European Semester), jolla osoitetaan, että osaamispolitiikkaa pidetään jatkossa entistä tiiviimmin osana EU:n talous-,

2 [European Commission – Union of Skills](#)

työllisyys- ja kilpailukykykoordinaatiota. Osaamisunioni kytkeytyy suoraan Erasmus+ -ohjelman seuraavaan ohjelmakautteen, sillä komission ehdotuksessa vuosien 2028–2034 vahvistettu Erasmus+ -ohjelma nähdään keskeisenä välineenä, jolla tuetaan kansainvälistä oppimisen liikkuvuutta, jatkuvaa osaamisen kehittämistä sekä koulutuksen, nuoriso- ja urheilualojen organisaatioiden valmiuksia vastata muuttuviin osaamistarpeisiin osana EU:n kilpailukyky-, työllisyys- ja koulutuspoliittisia tavoitteita.

1.2.4 Alueellisen tasa-arvon määritelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tulossopimusdokumenteissa alueellinen tasa-arvo määritellään koulutuksen ja palveluiden yhdenvertaisena saatavuutena eri puolilla Suomea. Määrittely painottaa saavutettavuutta, resurssien kohdentamista ja alueellisten erityispiirteiden huomiointia. Tavoitteena on kaventaa alueellisia eroja ja varmistaa, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen asuinpaikasta riippumatta. Tämä tarkoittaa sekä fyysisten että digitaalisten palvelujen toimivuutta koko maassa. Lisäksi määrittely ohjaa tekemään päätöksiä tarpeen ja vaikutusten perusteella. Ydinajatus on, ettei asuinpaikka saa heikentää koulutuksen laatua tai palvelujen saatavuutta.

Kansainvälistymisen näkökulmasta alueellisella tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että kunnissa ja alueilla toimivilla oppilaitoksilla ja organisaatioilla olisi mahdollisimman yhdenvertaiset mahdollisuudet hakea ja hyödyntää kansainvälistymisrahoitusta sekä osallistua EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen ohjelmiin. Toteutumista voidaan seurata tarkastelemalla esimerkiksi sitä, miltä alueilta rahoitusta haetaan, miten hakemukset menestyvät hauissa ja kuinka hyvin myönnetty rahoitus saadaan käyttöön. Seuranta voi tuoda esiin alueellisia eroja sekä hakemusten määrässä että osallistumisessa ohjelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin. Näitä eroja voivat selittää käytännön tekijät, kuten paikalliset resurssit, tiedonsaanti, aiempi kokemus kansainvälisestä toiminnasta sekä hakuprosessiin liittyvä osaaminen.

Rahoituksen alueellista tasapainoa pyritään parantamaan kansallisilla tukitoimilla. Opetushallitus on tarjonnut neuvontaa ja koulutusta ohjelmien sektoreille. Kohderyhmien tavoittamiseksi ja erilaisten toimijoiden mukaan saamiseksi tehdään sekä jalkautuvaa työtä, viestintää että neuvontaa monin tavoin ja sektoreiden erityispiirteet huomioiden. Järjestöillä, seuroilla tai muilla kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ei ole lainkaan kansainvälistymistä tukevia rakenteita, eli myös näille ryhmille kohdennettu neuvonta ja ohjaus ovat merkittävässä roolissa. Tavoitteena on lisätä tasapuolista osallistumista niin, että myös vähemmän aktiiviset alueet pääsevät mukaan. Lisäksi on kehitetty rahoitusmalleja, jotka huomioivat alueelliset erityispiirteet. Toimet voivat madaltaa kynnystä osallistua ohjelmaan. Vaikutukset näkyvät kuitenkin tyypillisesti vasta useamman vuoden aikajänteellä.

Tasa-arvoa on tarkasteltu neljän toisiaan täydentävän ulottuvuuden kautta.

1. Mahdollisuuksien tasa-arvo: onko eri alueilla toimivilla organisaatioilla tosiasiallinen mahdollisuus saada tietoa, tukea ja kumppaneita hakemiseen.
2. Hakuaktiivisuuden tasa-arvo: syntykö hakemuksia eri alueilta ja erilaisista organisaatioista.
3. Toteutuneen osallistumisen tasa-arvo: missä määrin rahoitusta ja hankkeita toteutuu eri alueilla suhteessa alueen toimijarakenteeseen ja kohderyhmiin.
4. Saavutettujen hyötyjen tasa-arvo: ulottuvatko toiminnan hyödyt myös sellaisille alueille, joilla hakukapasiteetti on heikompi.

1.3 Menetelmät ja aineistot

Selvitys perustuu dokumentti-, tilasto- ja haastatteluaineistoon, täydentävään sähköiseen tietopyyntöön ei-aktiivisille alueille, indikaattorityöpajaan ja näissä työvaiheissa kerätyn aineiston kokonaisanalyysiin. Selvityksen tiedonkeruumenetelminä on hyödynnetty dokumentteja, vuosien 2021–2025 tilastoaineistoja, sektorikohtaisia fokusryhmähaastatteluja, yksilöhaastatteluita, sähköistä tietopyyntöä ei-aktiivisille alueille sekä validointi- ja indikaattorityöpajaa. Menetelmät mahdollistavat ohjelmien toteutumisen tarkastelun eri näkökulmista. Menetelmien yhdistelmällä on pyritty kattavuuteen ja syvälliseen ymmärrykseen ohjelmien vaikutuksista ja alueellisen tasa-arvon toteutumisesta.

Tässä selvityksessä erotetaan toisistaan ohjelmien alueellinen toteuma, osallistumisen edellytykset, koetut hyödyt ja pidemmän aikavälin vaikutukset. Tilastoaineisto kuvaa ensisijaisesti haku- ja toteutumisaktiivisuutta, rahoituksen kohdentumista sekä toimijoiden alueellista jakautumista. Haastattelu-, tietopyyntö- ja työpaja-aineistot puolestaan täydentävät tilastokuvaa kuvaamalla toimijoiden kokemuksia osallistumisen esteistä, mahdollistajista ja hyödyistä sekä kehittämiskohteista.

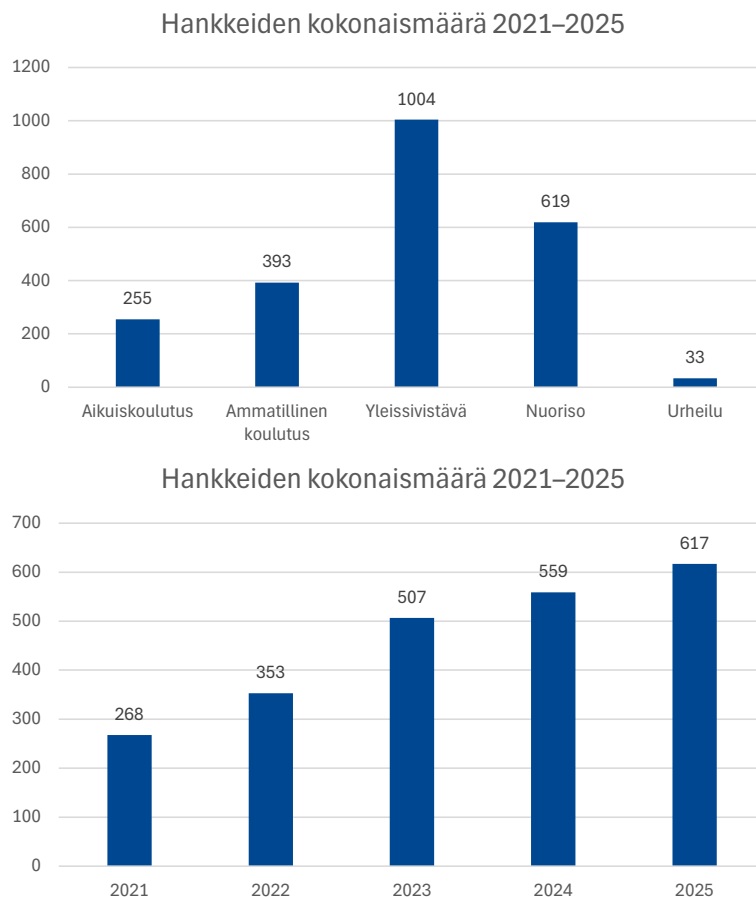
Dokumenttianalyysissa on tarkasteltu mm. EU:n ohjelmavivuja ja uutisaineistoja (Erasmus+, Euroopan solidaarisuusjoukot, Union of Skills), OPH:n EU-ohjelmavivuja sekä suunnittelu- ja seuranta-aineistoja, OKM:n ja OPH:n välisiä tulossopimusasiakirjoja vuosilta 2018–2027 ja tulossopimusten vuosittaisia tarkistusraportteja sekä vuonna 2023 julkaistua alueellisen tasa-arvon selvitysraporttia (Mayer, Siltanen, Ruokonen & Varjonen, 2023).

Tilastotarkastelun aineistona on hyödynnetty OPH:n toimittamia tilastoaineistoja hankkeista vuosilta 2021–2025. Tarkastelussa on ollut yhteensä 2 304 hanketta. Näistä 2 053 on ollut Erasmus+ -hankkeita ja 251 Euroopan solidaarisuusjoukot -hankkeita. Erasmus+ urheilusektorin kansallisesti haettava eli hajautettu rahoitus on alkanut muista poiketen vasta vuonna 2023. Selvityksessä ei ole tarkasteltu korkeakoulusektorille rahoitettuja hankkeita.

Tarkastelussa ovat olleet seuraavat sektorit

- Aikuiskoulutus (255 hanketta; rahoitus yhteensä noin 15,4 miljoonaa euroa; hankkeiden mediaanikoko noin 38 000 euroa)
- Ammatillinen koulutus (393 hanketta; rahoitus yhteensä noin 63,6 miljoonaa euroa; hankkeiden mediaanikoko noin 147 000 euroa)
- Urheilu (33 hanketta; rahoitus yhteensä noin 510 000 euroa; hankkeiden mediaanikoko noin 15 000 euroa)
- Nuorisoala (619 hanketta; rahoitus yhteensä noin 39 miljoonaa euroa; hankkeiden mediaanikoko noin 42 000 euroa)
- Yleissivistävä koulutus (1 004 hanketta; rahoitus yhteensä noin 49,9 miljoonaa euroa; hankkeiden mediaanikoko noin 30 600 euroa)

KUVIO 1. HANKKEIDEN KOKONAISMÄÄRÄ SEKTOREITTAIN JA VUOSITTAIN.

Tilastotarkastelujen osalta on huomioitava, että tässä selvityksessä kunnan aktiivisuus määrittyy sen mukaan, onko tilastoihin kirjattu hankkeita kuntaan. Esimerkiksi nuorisosektorilla yli puolet hakijoista on järjestöjä, joista useiden toiminta-alue ylittää kuntarajat. Nämä hankkeet näkyvät kuitenkin tilastoissa kirjattuna vain yhteen kuntaan. Lisäksi nuorisosektorilla on alueellisia ja kansallisia toimijoita, joiden rahoitus kohdistuu niiden kotipaikkaa laajemmalle alueelle. Ammatillisessa koulutuksessa vajaa neljännes ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on koulutuskuntayhtymiä, jotka toimivat usean kunnan alueella. Noin 70 prosenttia ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on yksityisiä yhdistyksiä, säätiöitä ja osakeyhtiöitä. Myös näiden toiminta voi ulottua usean kunnan alueelle. Samoin aikuiskoulutuksen sektorilla esimerkiksi järjestöt toimivat yli kuntarajojen. Edellä mainittujen toimijoiden hankkeet näkyvät kuitenkin tilastoissa kirjattuna vain yhteen kuntaan. Tilastotarkastelujen osalta on huomioitava myös, että teemakohtaisissa tarkasteluissa ei ole mukana Euroopan solidaarisuusjoukot -hankkeita, eivätkä KA121-, KA151- ja KA155-hankkeet, sillä näissä hankkeissa ei ole hakuvaiheessa nimettyjä teemoja, jolloin hankkeet voivat kohdentua mihin tahansa ohjelman teemaan.

Urheilusektorin osalta on huomioitava, että sillä on muita sektoreita vähemmän hajautettuja toimintoja, joille jaetaan kansallisesti rahaa. KA2-hankkeet haetaan muista sektoreista poiketen keskitysti suoraan toimeenpanovirastosta ja tämän vuoksi urheilualan eurooppalaisten yhteistyöhankkeiden hakija- tai partneriorganisaatioiden tarkastelua ei tässä selvityksessä tehdä.

Fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluisa laajennettiin ymmärrystä selvityksen aiheena olevasta kokonaisuudesta ja kansainvälisyyden edistämisen tilasta tietyillä alueilla. Fokusryhmähaastattelut kohdennettiin aikuiskoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, yleissivistävän koulutuksen, nuorisotoimen

ja urheilualan toimijoille ja niitä toteutettiin yhteensä 6 kpl. Fokusryhmähaastatteluihin osallistui yhteensä 26 henkilöä. Lisäksi toteutettiin 4 kpl yksilö- ja parihaastatteluita, joihin osallistui yhteensä 6 henkilöä. Haastatteluiden teemoina olivat mm. kansainvälistymisen esteet ja edistäjät, partneri-roolien erot, kansallisen ja kansainvälisen kehittämisen synergiat sekä alueiden strateginen hyödyntäminen. Haastattelut toteutettiin Teams-yhteydellä maaliskuun-huhtikuun 2026 aikana.

Täydentävä sähköinen tietopyyntö kohdennettiin kuntiin, jotka eivät olleet saaneet rahoitusta koulutus-, nuoriso- tai urheilualoille suunnatuista EU-ohjelmista. Tietopyyntö lähetettiin näiden kuntien kirjaamoihin, ja sitä pyydettiin välittämään kunnan, oppilaitosten ja urheilusektorin viranhaltijoille, asiantuntijoille ja muille toimijoille. Tietopyynnöllä kerättiin tietoa ohjelmien tunnettuudesta, merkityksestä, osallistumista estävistä ja edistävästä tekijöistä sekä viestinnästä. Tietopyyntöön vastasi 38 asiantuntijaa 34 kunnasta.

Validointi- ja indikaattorityöpajassa esitettiin ja keskusteltiin selvityksen havainnoista ja tuotettiin tietoa indikaattorimekanismista, jolla voitaisiin jatkossa seurata alueellisen tasa-arvon kehittymistä. Työpaja järjestettiin Teams-yhteydellä 17.4.2026 ja siihen osallistui 16 asiantuntijaa ammatillisista oppilaitoksista, kuntien sivistystoimesta, aikuiskoulutussektorilta, urheiluseuroista ja OPH:sta.

2 TILANNEKUVA OHJELMIEN ALUEELLISESTA TOTEUTUKSESTA SEKTOREITTAIN

Tässä luvussa tarkastellaan ohjelmien toteutusta alueellisesti sektoreittain. Keskeinen kysymys on, missä laajuudessa Euroopan unionin koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen ohjelmia on toteutettu ja miten ne ovat vaikuttaneet kansainvälistymisen edistämiseen Suomessa valituilla koulutusalan, nuorisotoimen ja urheilun sektoreilla.

2.1 Ohjelmien toteutus

Keskeiset havainnot

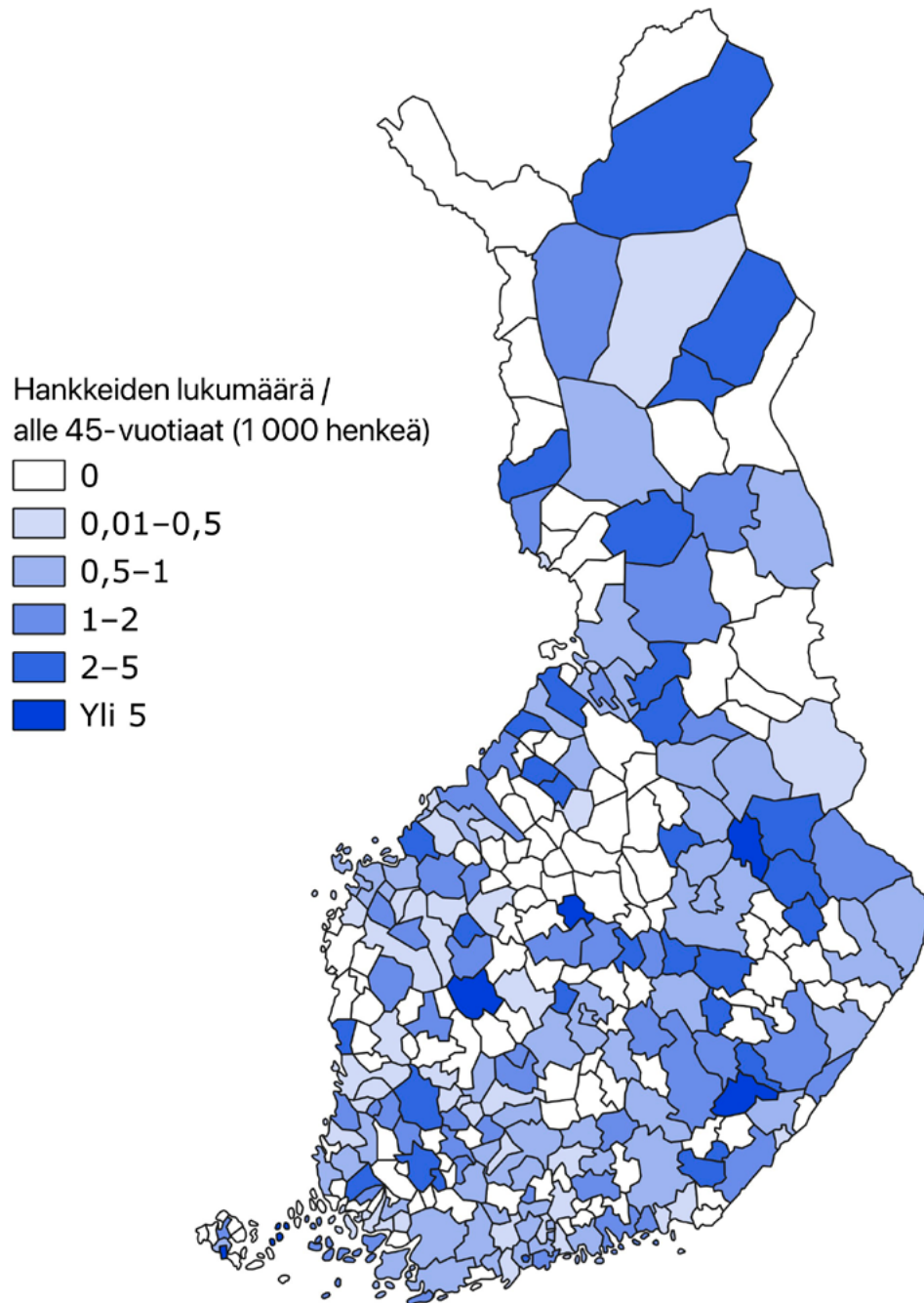
- Koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen ohjelmien hankkeita on toteutettu kaikissa maakunnissa, mutta erot hankkeiden määrissä ovat suuria: Uusimaa on aktiivisin (841 hanketta) ja Kainuu vähiten aktiivinen (21 hanketta).
- Sektoritasoinen aktiivisuus vaihtelee kuitenkin laajasti ympäri Suomen ja niin yksittäisillä kuin useilla sektoreilla aktiivisia kuntia löytyy eri puolilta Suomea.
- Aktiiviset kunnat ovat tyypillisesti suurempia, väestöltään kasvavia ja niissä on korkeampi korkeakoulutusaste. Ei-aktiiviset kunnat ovat pääosin pieniä (alle 4 000 asukasta) maaseutumaisia kuntia.

Hankeaktiivisuus yleisesti

Kaikissa maakunnissa on vuosien 2021–2025 aikana toteutettu hankkeita. Maakuntien hankeaktiivisuus vaihtelee 21–841 kirjatun hankkeen välillä. Aktiivisin on ollut Uusimaa (841 hanketta) ja vähiten aktiivinen Kainuu (21 hanketta). Kaikilla maakunnilla on ollut aktiivisuutta aikuiskoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, nuorison ja yleissivistävän koulutuksen sektoreilla. Urheilusektorilla 14 maakuntaa on ollut aktiivisia vuosina 2023–2025.

KUVIO 2. KUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS KARTALLA.

Hankkeiden lukumäärä / alle 45-vuotiaat (1 000 henkeä). Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotikunnan mukaan.

TAULUKKO 2. HANKEMÄÄRÄ MAAKUNNITTAIN JA SEKTOREITTAIN.

Maakunta	Aikuiskoulutus	Ammatillinen koulutus	Yleissivistävä koulutus	Nuoriso	Urheilu	Kaikki yhteensä
Ahvenanmaa	12	5	15	9		41
Etelä-Karjala	1	5	36	13	1	56
Etelä-Pohjanmaa	12	17	20	11	2	62
Etelä-Savo	11	15	19	16	1	62
Kainuu	1	8	8	4		21
Kanta-Häme	5	21	30	1	1	58
Keski-Pohjanmaa	5	8	9	10		32
Keski-Suomi	15	11	52	32	2	112
Kymenlaakso	2	11	19	15	1	48
Lappi	8	13	28	17	2	68
Pirkanmaa	26	36	80	39	2	183
Pohjanmaa	7	19	39	12	2	79
Pohjois-Karjala	2	6	35	12		55
Pohjois-Pohjanmaa	7	21	140	55	2	225
Pohjois-Savo	14	18	60	16		108
Päijät-Häme	4	14	25	15	5	63
Satakunta	7	11	30	5	1	54
Uusimaa	105	128	298	303	7	841
Varsinais-Suomi	11	26	61	34	4	136
Yhteensä	255	393	1 004	619	33	2304

Hankkeita on kirjattu yhteensä 176 kuntaan. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä tuhatta alle 45-vuotiaasta asukasta kohden vaihtelee 0,01–5 välillä. Keskiarvo on 1,9 hanketta tuhatta alle 45-vuotiaasta kohden. Aktiivisia kuntia on havaittavissa eri puolilla maata. Kuitenkin etenkin Keski- ja Pohjois-Suomessa on useita kuntia, joihin ei ole kirjattu aktiivisuutta.

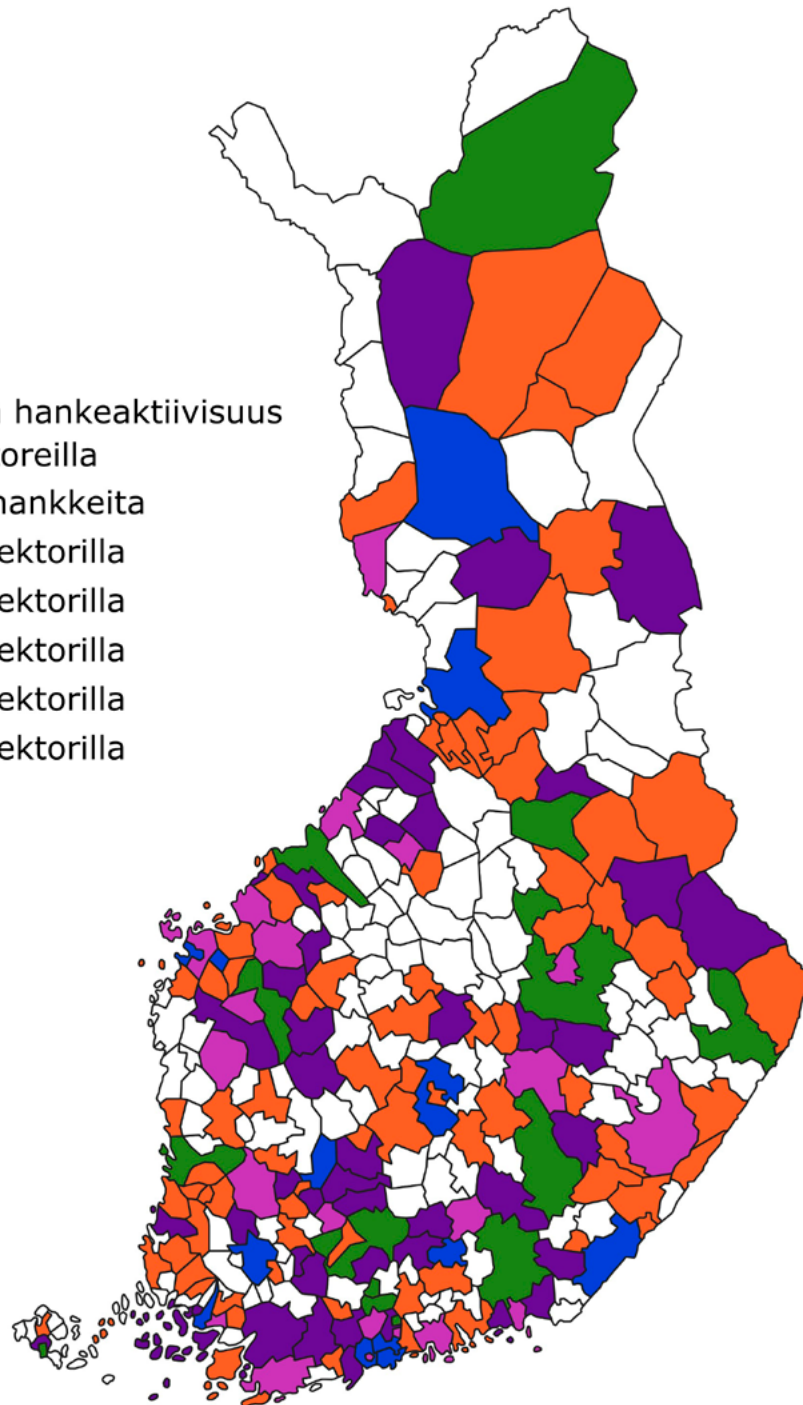
Kuntien välillä on huomattavasti vaihtelua sen osalta, kuinka monella sektorilla ne ovat olleet aktiivisia. Lähes puolet (46 %) aktiivisista kunnista on ollut aktiivisia yhdellä sektorilla. Kahdella sektorilla aktiivisia on ollut 27 prosenttia kunnista ja yli kolmella sektorilla aktiivisia on ollut 28 prosenttia kunnista. Sektoritasoinen aktiivisuus vaihtelee kuitenkin laajasti ympäri Suomen ja niin yksittäisillä kuin useilla sektoreilla aktiivisia kuntia löytyy eri puolilta Suomea.

KUVIO 3. KUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS ERI SEKTOREILLA KARTALLA.

Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotikunnan mukaan.

Kunnan hankeaktiivisuus eri sektoreilla

- Ei hankkeita
- 1 sektorilla
- 2 sektorilla
- 3 sektorilla
- 4 sektorilla
- 5 sektorilla

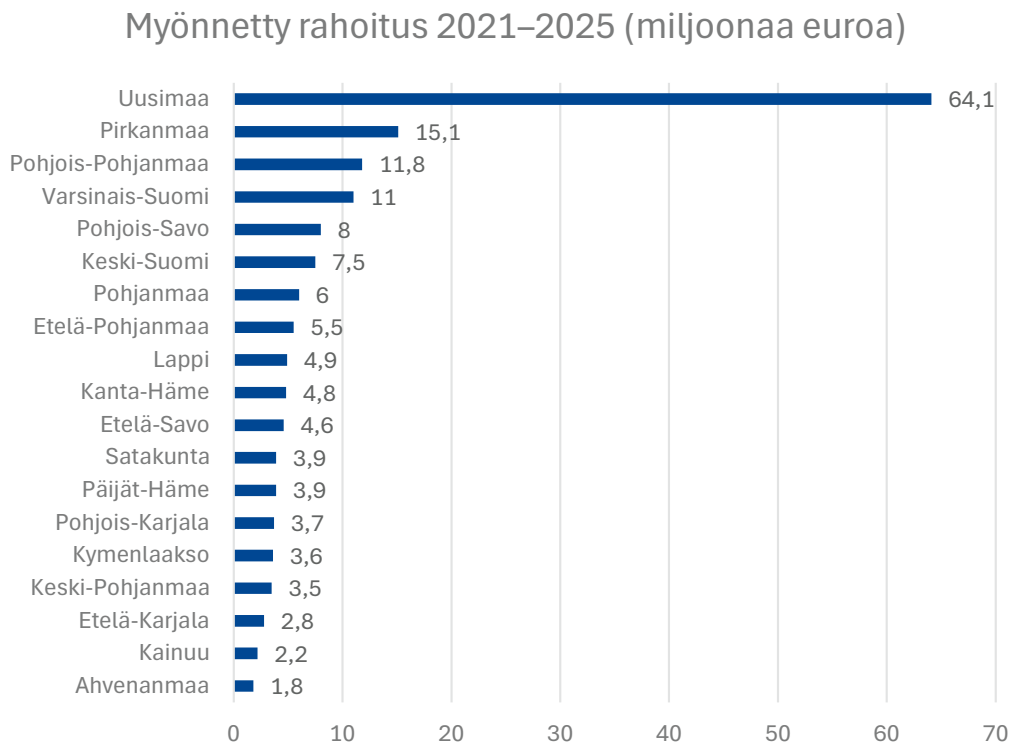
Hankkeille on myönnetty vuosina 2021–2025 rahoitusta³ yhteensä noin 168,6 miljoonaa euroa. Myönnetyssä rahoituksessa on absoluuttisesti tarkasteltuna suuria eroja maakuntien välillä. Maakunnittain rahoitus on vaihdellut Ahvenanmaalle myönnetyn 1,8 miljoonan ja Uudellemaalle myönnetyn 64,1 miljoonan euron välillä. Osin alueiden välisiä eroja, erityisesti Uudellemaalle kohdentuneen rahoituksen suuruutta, selittää organisaatioiden sijainti ja nk. pääkonttoriharha, jossa kansalliset

³ Kyseessä on myönnetty kokonaisrahoitus. Osassa hankkeista on ollut partnereita, joten osa rahoituksesta on voinut mennä ulkomaalaiselle partnerille.

toimijat hakevat rahoitusta, mutta itse hanketta voidaan toteuttaa muuallakin maassa. Hankekohtaisesti myönnetty rahoitus on vaihdellut noin 1 000–460 000 euron välillä ja hankkeiden mediaanikoko on ollut noin 41 000 euroa.

KUVIO 4. HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS MAAKUNNITTAIN.

Mukana kaikkien sektoreiden hankkeet.

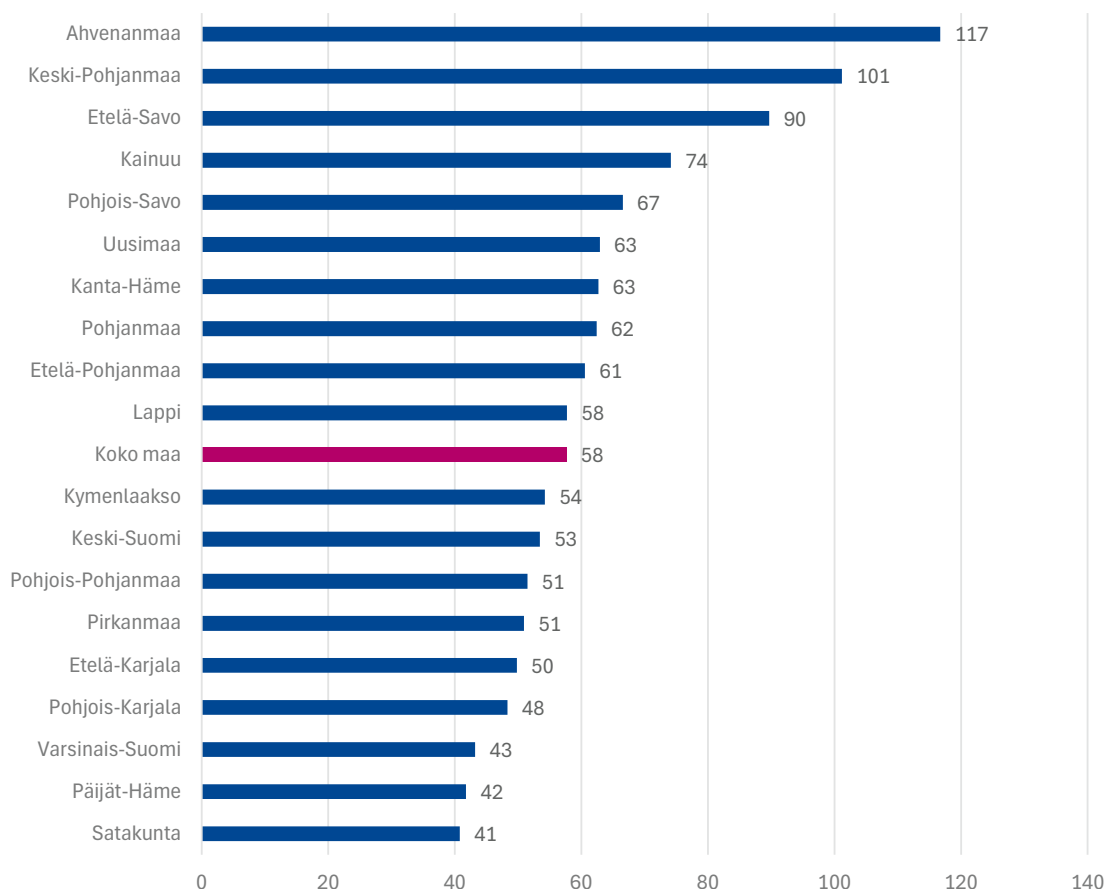
Suhteuttaessa myönnettyä rahoitusta suhteessa maakunnan asukasmäärään on nähtävissä suuria eroja. Alle 45-vuotiasta asukasta kohden myönnetty rahoitus on vaihdellut Satakunnan 41 eurosta asukasta kohden Ahvenanmaan 117 euroon asukasta kohden. Koko maan osalta asukaskohtainen euromäärä on ollut noin 58 euroa.

Rahoituksen absoluuttiset kokonaismäärät seuraavat alueiden väestöpohjaa ja Uudenmaan kokonaisrahoituksesta osa selittyy siellä sijaitsevilla valtakunnallisilla toimijoilla. Kun myönnettyä rahoitusta tarkastellaan suhteellisesti (€/asukas), useilla väestömäärältään pienemmillä alueilla (esim. Ahvenanmaa ja Keski-Pohjanmaa) on vahvaa aktiivisuutta ja menestystä. Väestöltään suuret Uusimaa ja Pirkanmaa taas ovat asukaskohtaisessa rahoituksessa keskikokoa. Kaiken kaikkiaan asukaskohtainen rahoitus on jakautunut melko tasaisesti alueiden välillä.

KUVIO 5. MAAKUNNITTAIN MYÖNNETTY RAHOITUS SUHTEUTETTUNA ALLE 45-VUOTIAASEEN VÄESTÖÖN.

Mukana kaikkien sektoreiden hankkeet

Myönnetty rahoitus 2021–2025 alle 45-vuotiasta asukasta
kohden, €/asukas

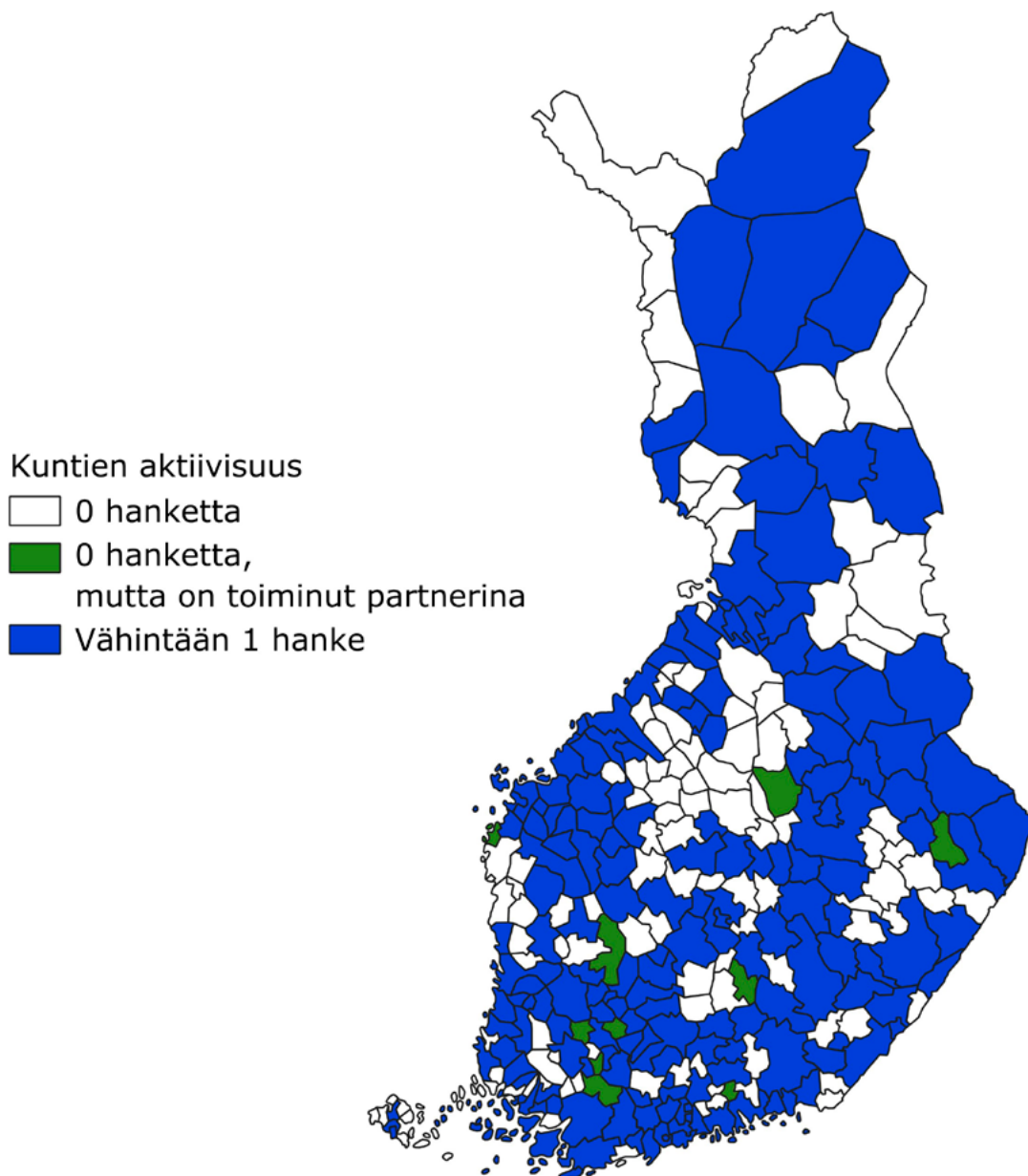

Ei-aktiiviset alueet

Kaikissa maakunnissa on ollut hankeaktiivisuutta. Tilastoaineistosta on tunnistettavissa yhteensä 132 kuntaa, joihin ei ole kirjattu hankkeita. Näistä kunnista kymmenen kuntaa on kuitenkin toiminut partnerina jossain hankkeessa. Ei-aktiiviset kunnat painottuvat Pohjois- ja Keski-Suomeen, mutta ympäri Suomen on yksittäisiä kuntia, jotka eivät ole olleet aktiivisia.

KUVIO 6. KUNTIEN AKTIIVISUUS KARTALLA.

Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotikunnan mukaan.

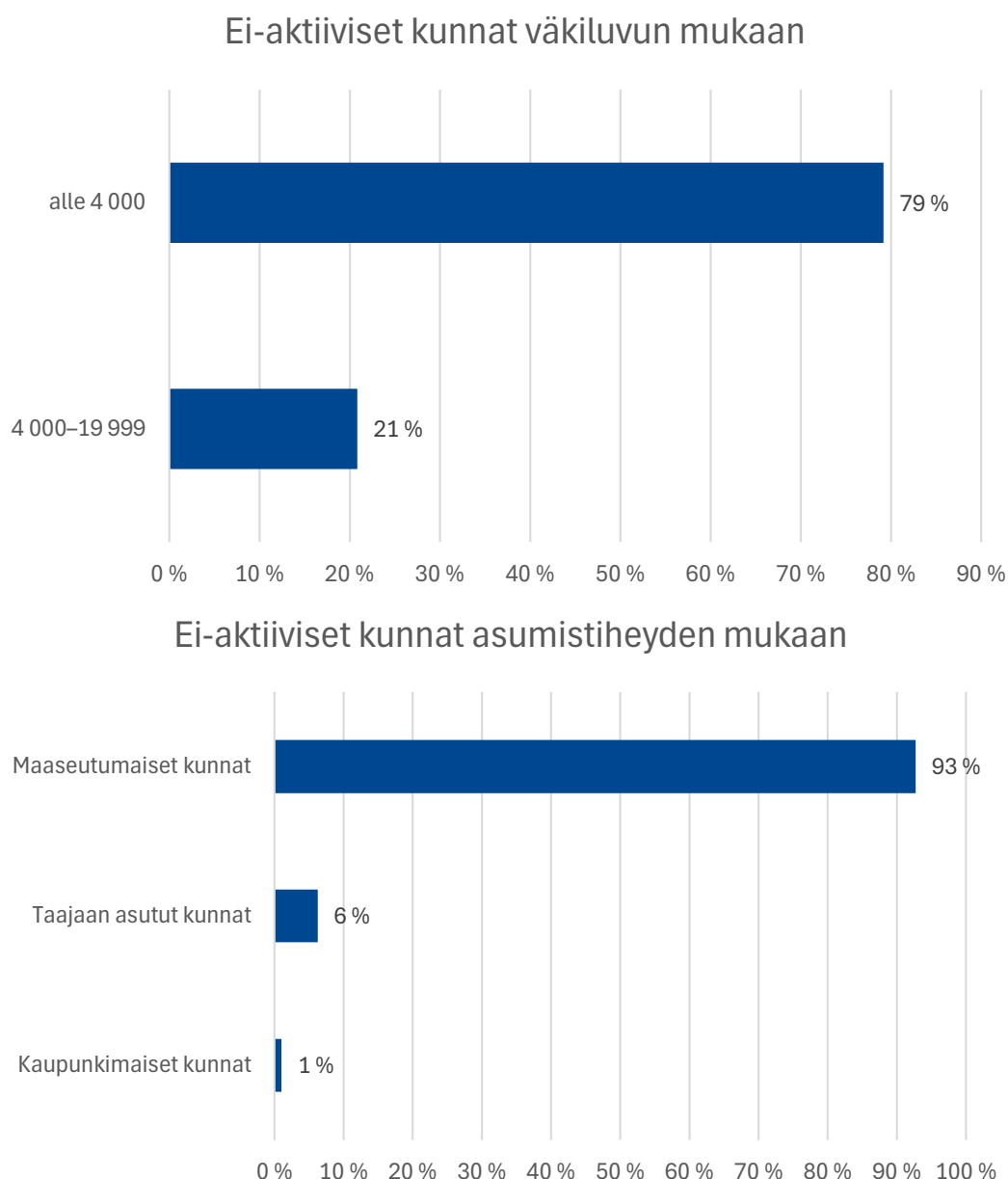
Tarkasteltaessa ei-aktiivisia kuntia on havaittavissa, että 132 ei-aktiivisesta kunnasta hieman vajaa neljännes (23 %, 30 kuntaa) on hakenut rahoitusta, mutta ei ole saanut sitä. Näistä kunnista, jotka ovat hakeneet rahoitusta, mutta eivät ole saaneet sitä, neljä kuntaa on toiminut partnerina jossain hankkeessa.

Kun ei-aktiivisten kuntien joukosta poistetaan sekä partnerina toimineet että rahoitusta hakeneet, on täysin ei-aktiivisia kuntia 96 kappaletta. Huomioitavaa on kuitenkin se, että nämä ovat kuntia, joihin ei ole tilastoaineiston mukaan kirjattu hankkeita. Kuntien joukossa voi kuitenkin olla sellaisia kuntia, jotka ovat välillisesti saaneet hyötyä muihin kuntiin kirjautuneista hankkeista.

Tarkasteltaessa ei-aktiivisia kuntia on havaittavissa, että ne ovat pääsääntöisesti pieniä ja maaseutumaisia kuntia. Näistä 79 prosenttia on alle 4 000 asukkaan kuntia ja 93 prosenttia maaseutumaisia kuntia.

KUVIO 7. EI-AKTIIVISET KUNNAT VÄKILUVUN JA ASUMISTIHEYDEN MUKAAN.

Mukana ovat sellaiset kunnat, joihin ei ole kirjattu hankkeita, jotka eivät ole toimineet partnerina eivätkä hakeneet rahoitusta.

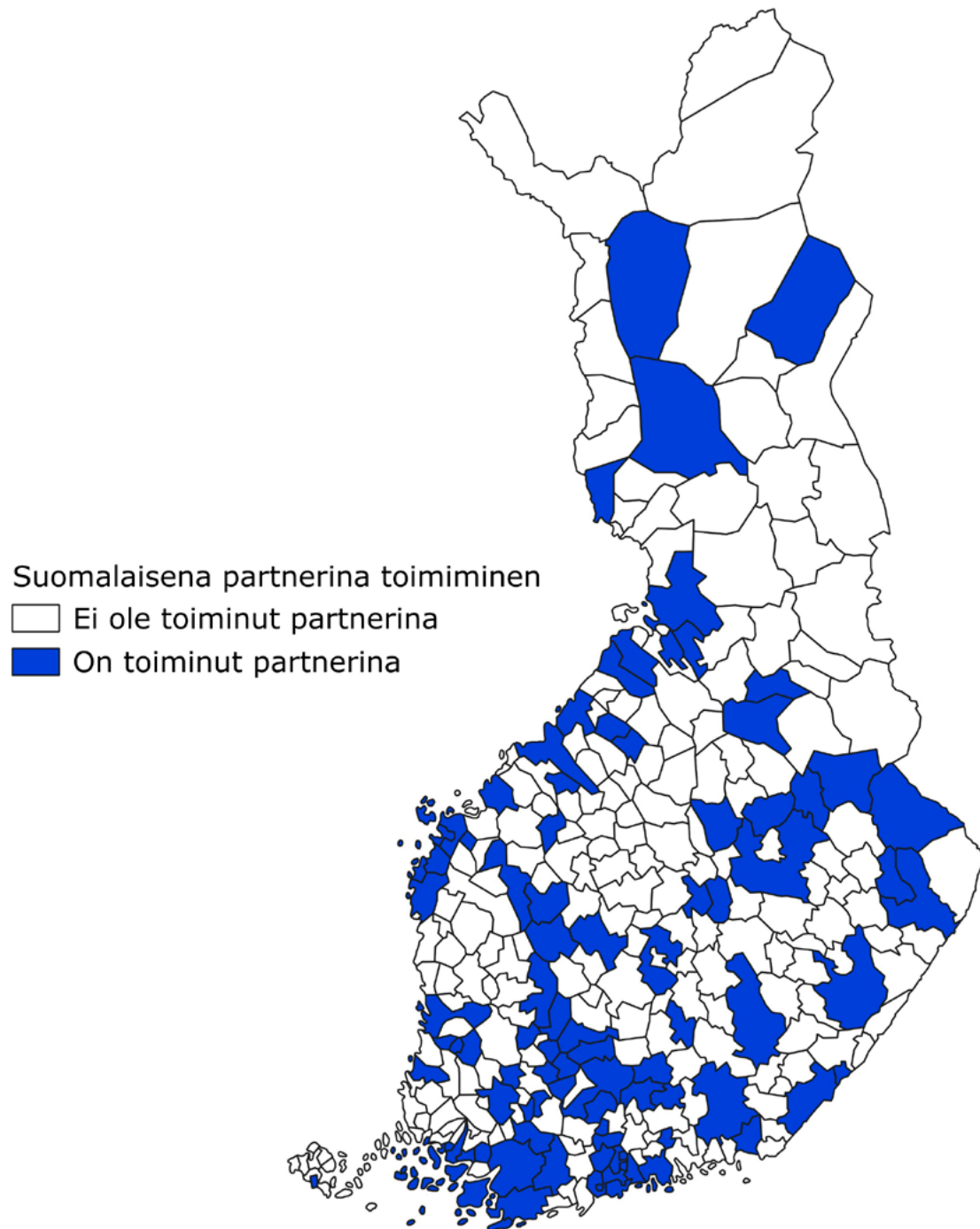

Partnerit

Suomalaiset organisaatiot ovat olleet partnereina, eli eivät olet itse hakeneet ja koordinoineet hanketta, 748 hankkeessa. Näistä 89 prosenttia on ollut ulkomailta haettuja hankkeita ja 11 prosenttia suomalaisvetoisia hankkeita. Partneritoiminta on levittäytynyt melko laajasti eri puolille Suomea, joskin hieman enemmän eteläiseen Suomeen. Kuntatasolla partnereina toimineita organisaatioita on laajasti samoissa kunnissa, joihin on kirjautunut myös omaa hanketoimintaa. Partnereina toimineiden joukossa on kuitenkin kymmenen kuntaa, joihin ei ole kirjattu omaa hanketoimintaa, mutta johon on kirjautunut partneritoimintaa.

KUVIO 8. PARTNERIOSALLISTUMINEN KARTALLA.

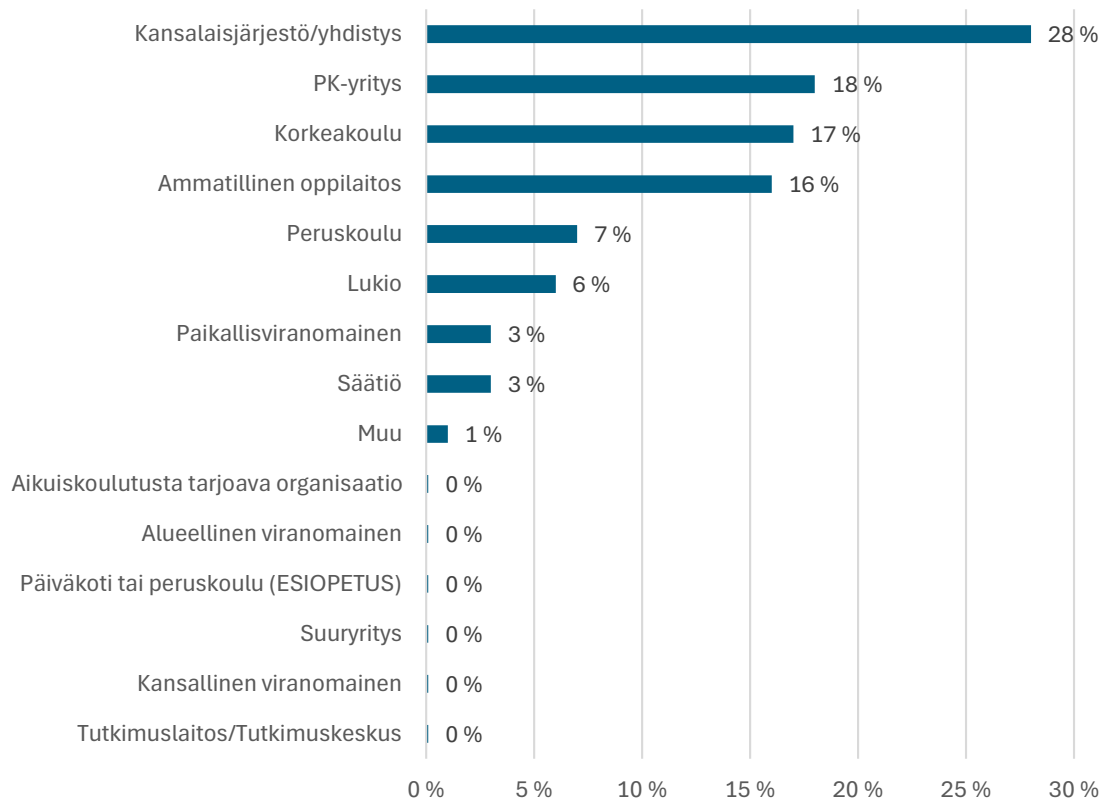
Karttakuvan osalta kunnan osallistuminen määrittänyt hakijaorganisaation tai tämän kotikunnan mukaan.

Partnereina on toiminut laajasti erityyppisiä organisaatioita. Useimmin partnereina ovat toimineet kansalaisjärjestöt ja yhdistykset (28 %), pk-yritykset (18 %), korkeakoulut (17 %) ja ammatilliset oppilaitokset (16 %).

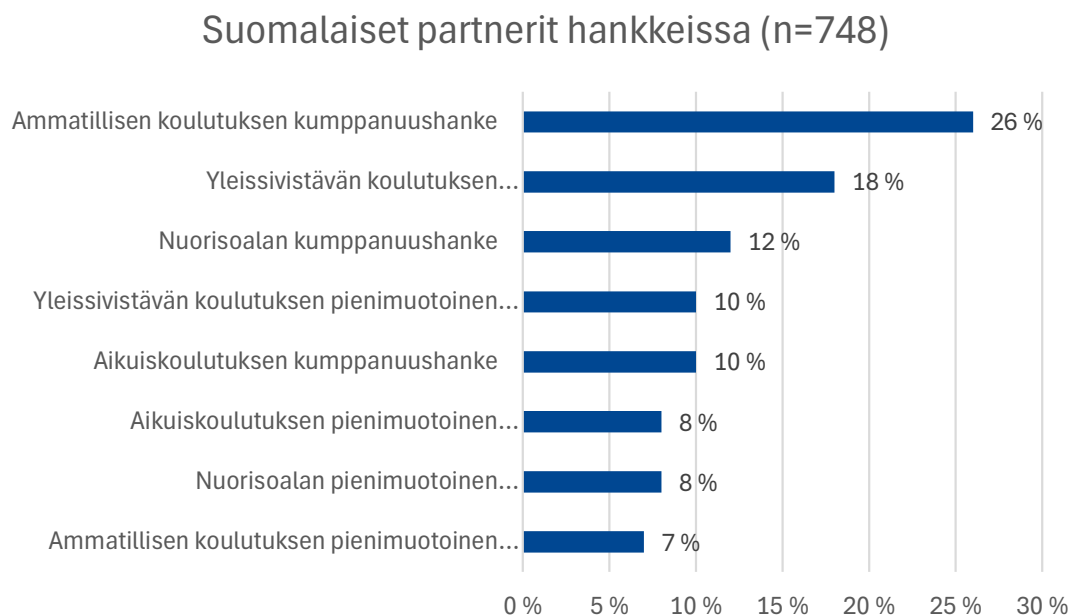
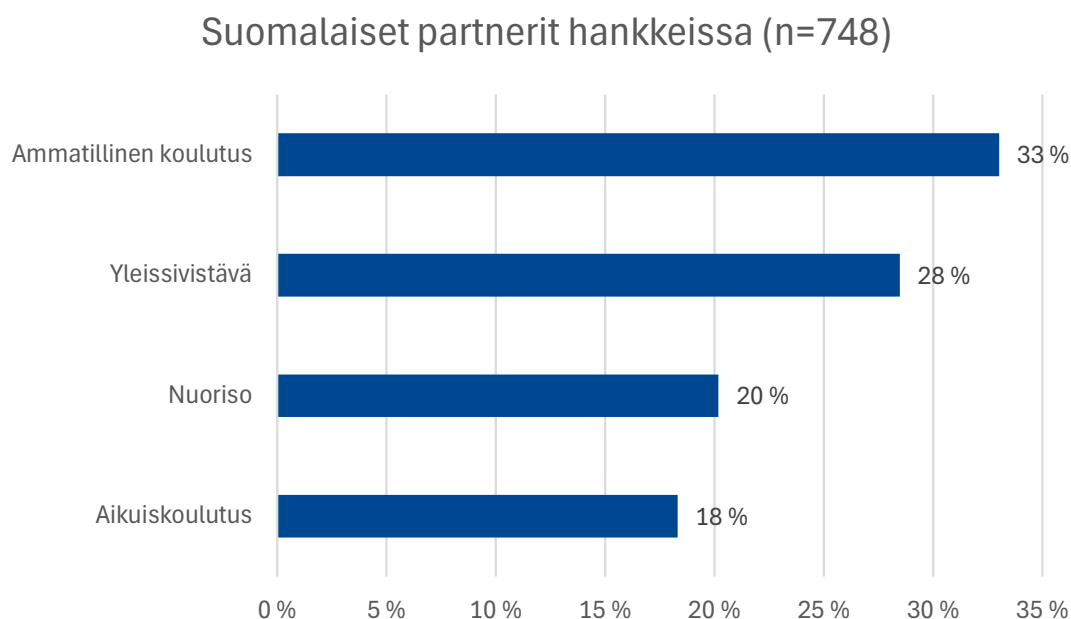
KUVIO 9. SUOMALAISTEN PARTNEREIDEN ORGANISAATIO

Partnereiden organisaatio (n=748)

Suomalaiset organisaatiot ovat toimineet partnereina ammatillisen koulutuksen, yleissivistävän, nuorison ja aikuiskoulutuksen hankkeissa. Useimmiten partnerina on toimittu ammatillisen koulutuksen (33 %) ja yleissivistävän koulutuksen hankkeissa (28 %). Partnerina toimiminen on kohdistunut useimmiten Erasmus+ -kumppanuushankkeisiin.

KUVIO 10. SUOMALAISTEN PARTNEREIDEN OSALLISTUMINEN ERI SEKTOREIDEN HANKKEISIIN.

Suomalaiset ovat osallistuneet partnereina laajasti eri teemojen hankkeisiin. Yleisimmin hankkeet ovat kohdistuneet opetuksen ja koulutuksen kehittämiseen, digitalisaatioon, osallisuuteen ja tasa-arvoon, vihreään siirtymään sekä terveyteen ja hyvinvointiin.

2.2 Aikuiskoulutus

Keskeiset havainnot

- Aikuiskoulutuksen sektorilla on toteutettu 255 hanketta. Hanketoteuttajissa korostuu kansanopistojen toimintaa rahoittavien säätiöiden ja korkeakoulujen (täydennyskoulutusta tarjoavat yksiköt) rooli.
- Kansainvälisten ohjelmien hyödyntämisessä on aikuiskoulutuskentällä merkittäviä alueellisia eroja, ja osallistuminen riippuu pitkälti organisaatioiden resursseista sekä paikallisesta aktiivisuudesta.
- Toiminta on keskittynyt erityisesti heikommassa asemassa olevien aikuisten ja maahanmuuttajien osallistamiseen. Merkittävimpänä hyötynä nähdään yksilöiden ammatillisen itsetunnon vahvistuminen ja organisaatioiden pedagoginen uudistuminen.

Aikuiskoulutuksen osalta tarkastelu on kohdistunut 255 hankkeeseen. Hankkeet ovat kohdentuneet erityisesti aikuiskoulutuksen akkreditoituun liikkuvuuteen ja aikuiskoulutuksen lyhytkestoiseen liikkuvuuteen. Hankkeiden toteuttajina on ollut erityisesti säätiöitä (32 %), korkeakouluja (30 %) ja paikallisviranomaisia (16 %). (ks. liite 1.) Tarkastelussa on huomioitava, että säätiöt ja korkeakoulut ovat ylläpitäjiä. Liikkuvuushankkeissa vapaa sivistystyö (kansalaisopistot, kansanopistot), erilaiset yhdistykset ja järjestöt ovat pääasiallisia edunsaajia. Yhteistyöhankkeissa toimijoina on muun muassa opintokeskuksia ja aatteellisia yhdistyksiä, kuten Opintotoiminnan keskusliitto ym. sekä jonkin verran korkeakouluja (täydennyskoulutustoiminnan osalta) tai ammatillisia oppilaitoksia (täydennyskoulutus).

Aikuiskoulutuksen hankkeet ovat kohdentuneet laajasti eri teemoihin. Yleisimpiä teemoja ovat olleet oppimisen, opetuksen ja osaamisen kehittäminen, osallisuus ja yhdenvertaisuus, digitalisaatio sekä demokratia, arvot ja kansalaisuus.

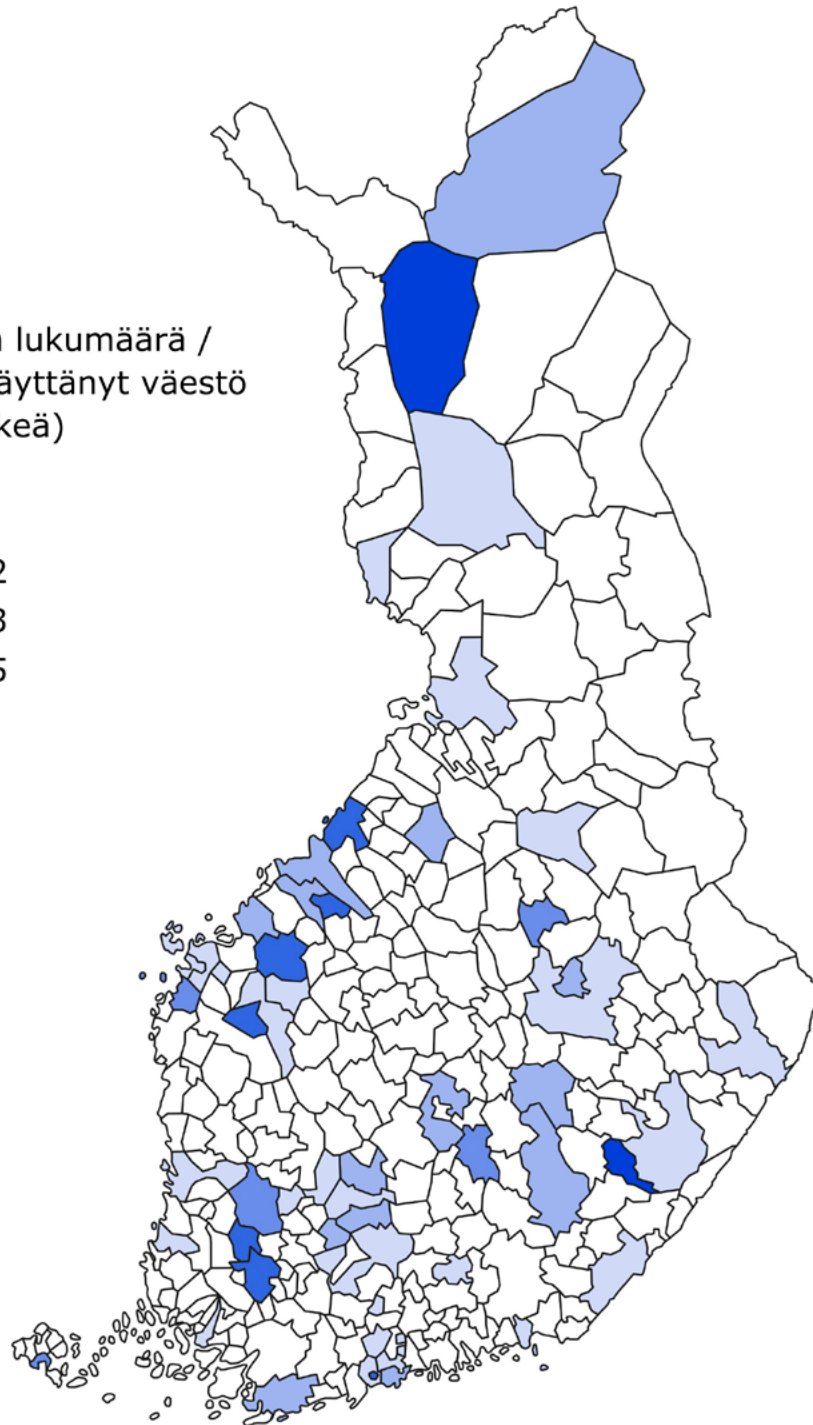
Hankkeita on kirjattu yhteensä 56 kuntaan. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä tuhatta 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vaihtelee 0,01–1,1 välillä. Keskiarvo on 0,2 hanketta tuhatta 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden. Hankeaktiivisuus on kunnittain melko pistemäistä, joskin eri puolilla Suomea on havaittavissa aktiivisuutta. Aktiivisten kuntien joukossa on myös pieniä kuntia, joissa väestöön suhteutettu aktiivisuus on melko korkeaa.

KUVIO 11. KUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS KARTALLA.

Hankkeiden lukumäärä / 18 vuotta täyttänyt väestö (1 000 henkeä). Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotikunnan mukaan.

Hankkeiden lukumäärä /
18 vuotta täyttänyt väestö
(1 000 henkeä)

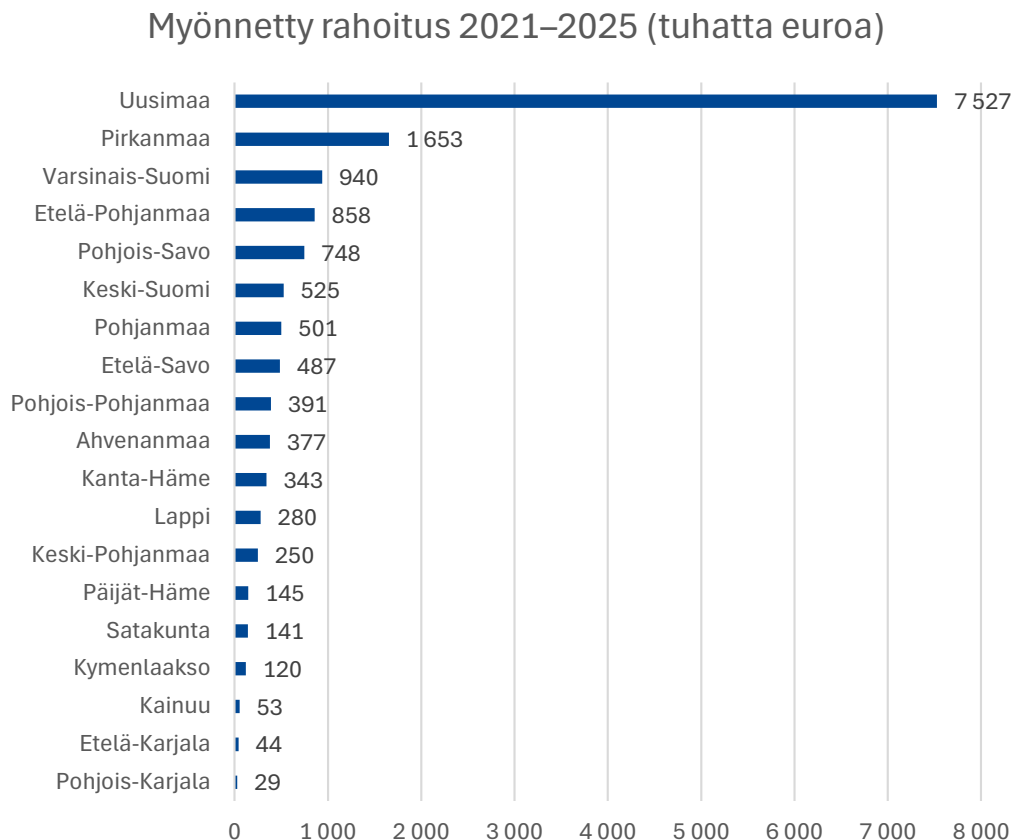
- 0
- 0–0,1
- 0,1–0,2
- 0,2–0,3
- 0,3–0,5
- Yli 0,5

Aikuiskoulutuksen hankkeille on myönnetty rahoitusta⁴ yhteensä noin 15,4 miljoonaa euroa. Myönnetyssä rahoituksessa on absoluuttisesti tarkasteltuna suuria eroja maakuntien välillä. Maakunnittain rahoitus on vaihdellut Pohjois-Karjalaan myönnetyn 29 000 ja Uudellemaalle myönnetyn 7,5 miljoonan euron välillä. Hankekohtaisesti myönnetty rahoitus on vaihdellut noin 4 000–400 000 euron välillä ja hankkeiden mediaanikoko on ollut noin 38 000 euroa.

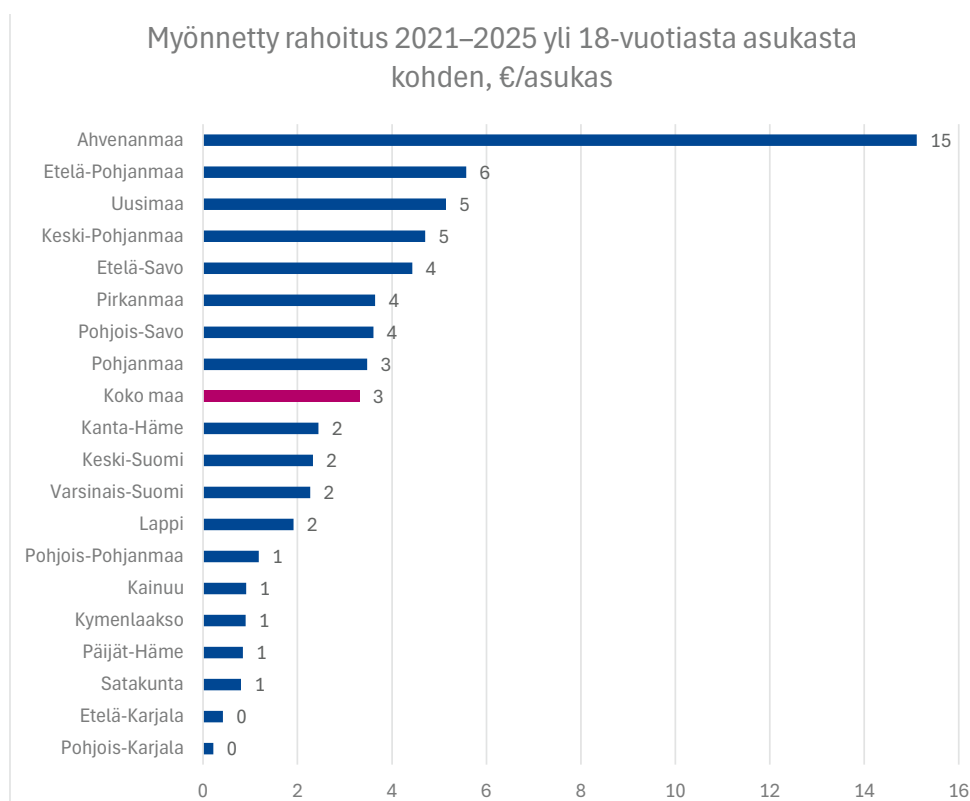
⁴ Kyseessä on myönnetty kokonaisrahoitus. Osassa hankkeista on ollut partnereita, joten osa rahoituksesta on voinut mennä ulkomaalaiselle partnerille.

KUVIO 12. AIKUISKOULUTUKSEN HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS MAAKUNNITTAIN.

Suhteuttaessa myönnettyä rahoitusta suhteessa maakunnan asukasmäärään on nähtävissä hieman eroja maakuntien välillä. 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden myönnetty rahoitus on vaihdellut Pohjois-Karjalan 0,20 eurosta asukasta kohden Ahvenanmaan 15 euroon asukasta kohden. Koko maan osalta asukaskohtainen euromäärä on ollut noin 3 euroa.

KUVIO 13. MAAKUNNITTAIN MYÖNNETTY RAHOITUS SUHTEUTETTUNA 18 VUOTTA TÄYTTÄNEESEEN VÄESTÖÖN.

Aikuiskoulutuksen vastaajaorganisaatiot edustavat laajasti vapaata sivistystyötä, kansalais- ja kansanopistoja sekä ammatillista koulutusta. Organisaatiot ovat tyypillisesti aktiivisia Erasmus+-toimijoita, joilla on usein akkreditointi ja kokemusta sekä lyhytkestoisista liikkuvuushankkeista että laajemmista kumppanuushankkeista (KA2).

Kansainvälinen toiminta on monissa organisaatioissa vakiintunut osaksi perustoimintaa, vaikka sen toteuttaminen on usein harvojen vastuunkantajien varassa. Haastateltavat korostivat erityisesti akkreditoinnin tuomaa jatkuvuutta ja strategisuutta, jotka mahdollistavat pitkäjänteisen kansainvälisyyden ja liikkuvuuden kehittämisen. Aikuiskoulutuksen erityispiirteenä korostuu vahva sitoutuminen heikommassa asemassa olevien aikuisten, maahanmuuttajien ja muiden erityisryhmien osallistamiseen, ja esimerkiksi sosioekonomisesti heikossa asemassa olevien oppijoiden osallistumista tuetaan kohdennetusti. Vaikka organisaatiot ovat aktiivisia, alueellisena haasteena tunnistettiin se, että aikuiskoulutuksen kentän toimijat ovat usein harvassa, mikä korostaa verkostoitumisen ja vertaistuen merkitystä.

Kansainvälistymisohjelmien merkittävin lisäarvo aikuiskoulutuksessa on yksilöiden ammatillisen itsetunnon ja minäpystyvyyden vahvistuminen sekä organisaatioiden pedagoginen uudistuminen. Haastateltavat painottivat, että kansainvälisyys tuo mukanaan uusia toimintamalleja ja hyviä käytänteitä, jotka parantavat suoraan opetuksen laatua ja monipuolistavat opetustarjontaa. Perusrahoituksen leikkaukset tunnistettiin kriittisenä haasteena, ja siksi Erasmus+ -ohjelma on monille elintärkeä väylä strategiseen kehittämistyöhön ja henkilöstön täydennyskouluttamiseen, mihin ei muuten olisi resursseja. Vaikuttavuus näyttäytyy paitsi osaamisen ja itseluottamuksen lisääntymisenä, myös konkreettisina asioina, kuten kieli- ja digitaitojen kohentumisena, kollegiaalisena verkostoitumisena sekä aluevaikutuksina muun muassa paikallisille matkailu- ja ravitsemustoimijoille.

Kansainvälisten koulutusohjelmien hyödyntämisessä on aikuiskoulutuskentällä merkittäviä alueellisia eroja, ja osallistuminen riippuu pitkälti organisaatioiden resursseista sekä paikallisesta aktiivisuudesta. Vaikka aikuiskoulutus tavoittaa alueellisesti laajan joukon ihmisiä, pitkät välimatkat ja matkustamiseen kuluva aika luovat konkreettisen esteen kansainväliselle toiminnalle erityisesti syrjäisemmillä paikkakunnilla. Pienissä organisaatioissa niukat resurssit vaikeuttavat toiminnan käynnistämistä, minkä seurauksena ohjelmien hyödyt kasaantuvat helposti pääkaupunkiseudulle ja isoihin organisaatioihin, joilla on jo valmiiksi verkostoja ja hanketyöhön irrotettavia koordinaattoreita. Haastatteluissa korostui tarve selkeämmälle viestinnälle ja aktiivisemmalle ohjaukselle. Ohjelmien tarjoamia mahdollisuuksia ei aina tunnisteta esimerkiksi museo- ja järjestökentällä, joten tarvitaan laajempaa tiedotusta, jotta kansainvälisen toiminnan hyödyt tavoittaisivat kaikki väestöryhmät eivätkä rajautuisi vain pienen joukon ulottuville.

Kansallisen toimeenpanon kannalta keskeisin kehittämiskohde on hakemisprosessien selkeyttäminen ja matalan kynnyksen neuvonnan vahvistaminen. Haastateltavat arvostivat Opetushallituksen tarjoamaa tukea, mutta toivat esiin, että ohjelma koetaan usein ulkopuolelta katsottuna monimutkaisena, ja vieras ”hankejargon” muodostaa kynnyksen erityisesti uusille tai pienille organisaatioille. Kehittämisehdotuksissa korostui tarve materiaalien selkeyttämiselle ja konkreettisille esimerkeille, jotta kynnys toiminnan aloittamiseen madaltuisi. Rahoituksesta puhuttaessa tuotiin esiin, että ohjelmat kuten pienimuotoiset kumppanuushankkeet (small scale -hankkeet) ovat tällä hetkellä erittäin kilpailtuja. Haastatteluissa painotettiin lisäksi, että kansallisen tason ratkaisuina tulisi hyödyntää alueellisia lähettiläitä sekä nostaa laadukasta suomalaista aikuiskoulutus- ja pedagogiikkaosaamista vahvemmin esiin koko Euroopan tasolla.

2.3 Ammatillinen koulutus

Keskeiset havainnot

- Ammatillisessa koulutuksessa on toteutettu 393 hanketta, joista 95 % on oppilaitosvetoisia.
- Kansainväliseen toimintaan osallistuminen koetaan ammatillisessa koulutuksessa yhdenvertaisuutta vahvistavana toimintana. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia, joihin heillä ei muuten välttämättä olisi pääsyä, kuten ulkomaanjaksoja, kansainvälisiä työympäristöjä ja uusia kokemuksia.
- Osallistuminen painottuu liikkuvuuksiin, mutta organisaatioiden välillä on suuria eroja toiminnan laajuudessa ja resursseissa. Osa toimii monipuolisesti useissa rahoitus- ja hankemuodoissa, kun taas pienemmillä toimijoilla kansainvälisyys voi olla aktiivista, mutta vahvasti henkilö- ja resurssiriippuvaista.
- Suurimmat haasteet liittyvät resursseihin, hallinnolliseen kuormitukseen ja alueelliseen tasa-arvoon. Byrokratia, kansallisen kehittämisrahoituksen väheneminen ja organisaatioiden erilaiset lähtökohdat haastavat osallistumista, vaikka kansainvälisyyden koetaan olevan strategisesti ja pedagogisesti tärkeää.
- Kansallinen verkostoituminen ja kansallisen toimiston tuki ovat ratkaisevia osallistumisen mahdollistajia. Kollegiaaliset verkostot, vertaistuki, neuvonta ja keskusteluyhteys auttavat erityisesti pieniä organisaatioita ja uusia kansainvälisyyskoordinaattoreita.

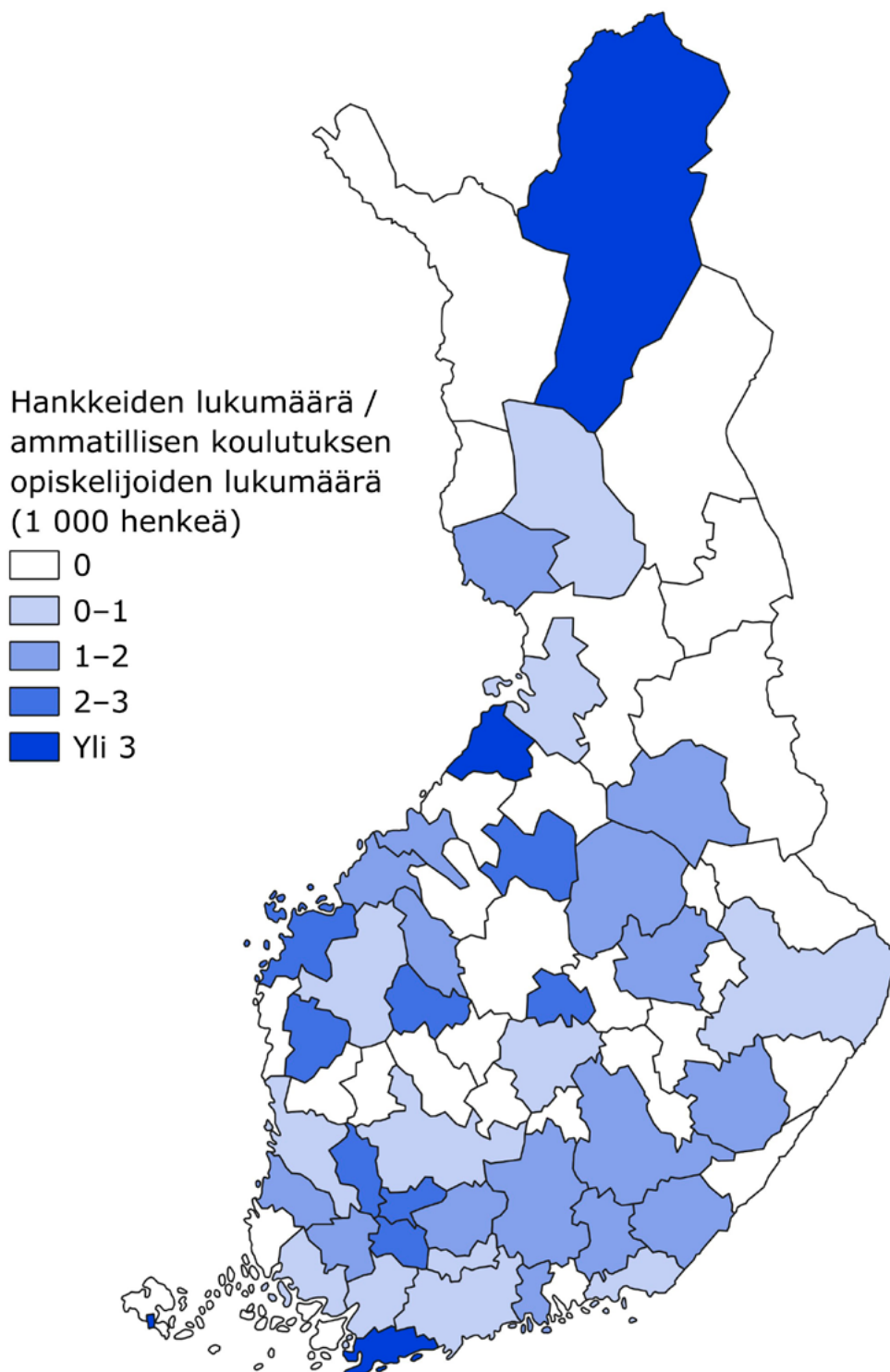
Ammatillisen koulutuksen osalta tarkastelu on kohdistunut 393 hankkeeseen. Hankkeet ovat kohdistuneet suurimmassa määrin ammatillisen koulutuksen akkreditoituun liikkuvuuteen, mutta myös kehittämis- ja kumppanuushankkeita on toteutettu aktiivisesti joko koordinaattorina tai hankekumppanina toimien. Hankkeiden toteuttajina on ollut pääsääntöisesti ammatillisen oppilaitoksia (95 %). (ks. liite 1.) Ammatillisen koulutuksen hankkeet ovat kohdentuneet laajasti eri teemoihin. Yleisimpiä teemoja ovat olleet opetuksen ja osaamisen kehittäminen, työelämäyhteydet ja työllistyminen sekä digitalisaatio.

Ammatillisen koulutuksen osalta hankeaktiivisuutta on tarkasteltu seutukuntien tasolla, sillä ammatillista koulutusta järjestetään usein yli kuntarajojen, mutta hanketoiminta tilastoituu ainoastaan yhden kunnan alueelle järjestäjän osoitetietojen mukaan. Ammatillisessa koulutuksessa vajaa neljännes koulutuksen järjestäjistä on koulutuskuntayhtymiä, jotka toimivat usean kunnan alueella. Noin 70 prosenttia koulutuksen järjestäjistä on yksityisiä yhdistyksiä, säätiöitä ja osakeyhtiöitä. Myös näiden toiminta voi ulottua usean kunnan alueelle.

Hankkeita on kirjattu yhteensä 56 seutukuntaan. Suomessa on yhteensä 69 seutukuntaa. Seutukunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä tuhatta ammatillisen koulutuksen opiskelijaa kohden vaihtelee 1–111 välillä. Keskiarvo on 9,8 hanketta tuhatta ammatillisen koulutuksen opiskelijaa kohden. Hankeaktiivisuus kattaa seutukuntatasolla suuren osan Suomea, mutta aktiivisuus ei jakaudu täysin tasaisesti. On kuitenkin huomioitava, että osa ei-aktiivisina näyttäytyvistä seutukunnista kuuluu ammatillisen koulutuksen järjestäjien laajempiin toiminta-alueisiin, vaikka hanketoiminta kirjautuu tilastoissa järjestäjän kotipaikan mukaiseen seutukuntaan. Näin ollen seutukunnan ei-aktiivisuus tilastossa ei välttämättä tarkoita, ettei alueen opiskelijoita tai toimijoita olisi mukana ammatillisen koulutuksen kansainvälisessä toiminnassa.

KUVIO 14. SEUTUKUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS KARTALLA. HANKKEIDEN LUKUMÄÄRÄ / AMMATILLISEN KOULUTUKSEN OPISKELIJOIDEN LUKUMÄÄRÄ (1 000 HENKEÄ).

Karttakuvan osalta seutukunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotipaikan mukaan.

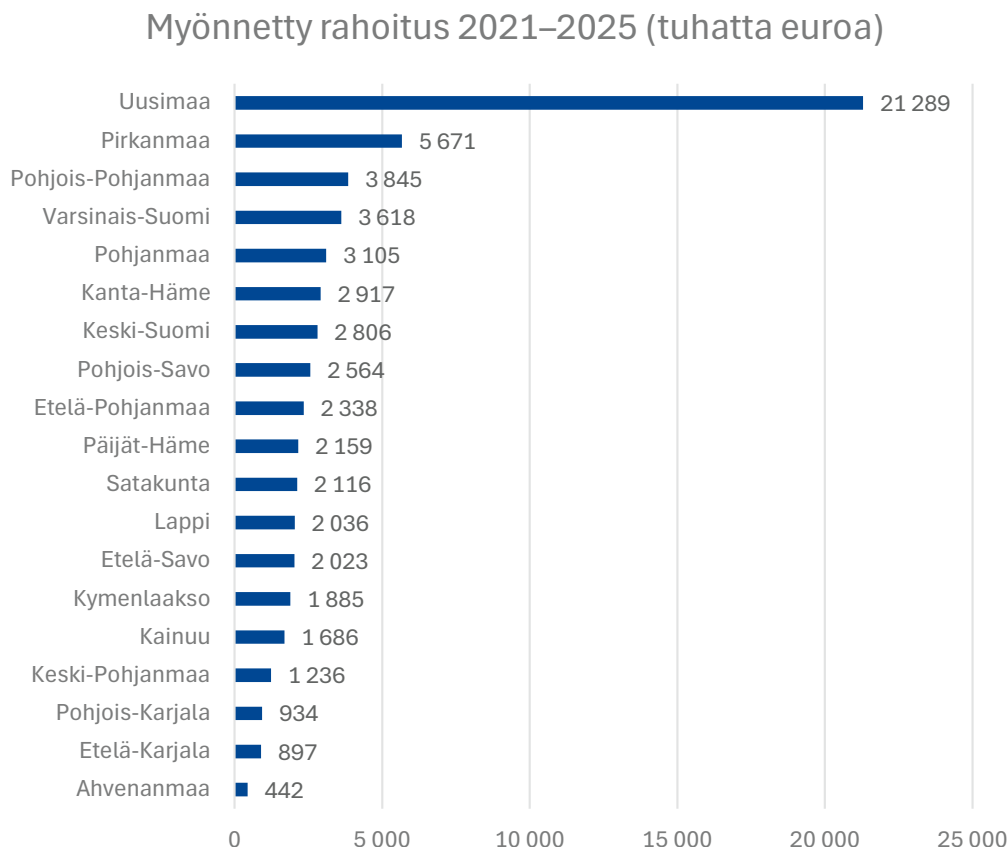

Ammattillisen koulutuksen hankkeille on myönnetty rahoitusta⁵ yhteensä noin 63,6 miljoonaa euroa. Myönnetyssä rahoituksessa on absoluuttisesti tarkasteltuna suuria eroja maakuntien välillä.

⁵ Kyseessä on myönnetty kokonaisrahoitus. Osassa hankkeista on ollut partnereita, joten osa rahoituksesta on voinut mennä ulkomaalaiselle partnerille.

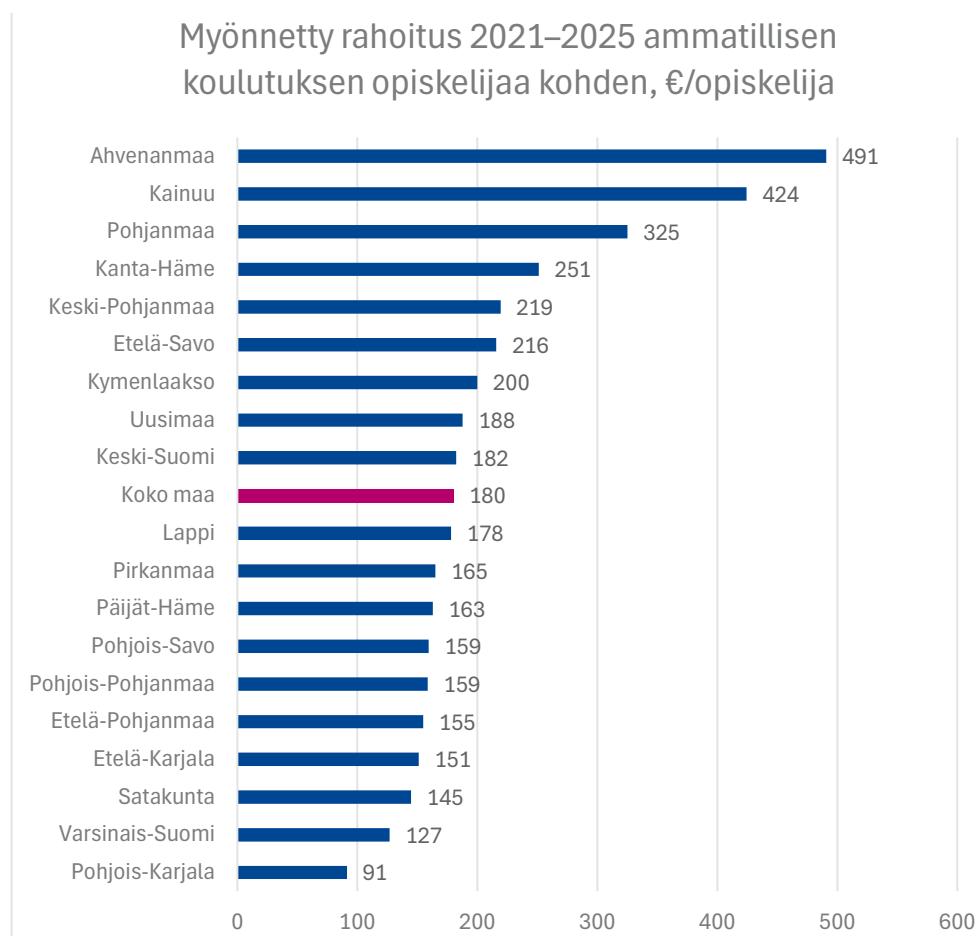
Maakunnittain rahoitus on vaihdellut Ahvenanmaalle myönnetyn 442 000 ja Uudellemaalle myönnetyn 21,3 miljoonan euron välillä. Hankekohtaisesti myönnetty rahoitus on vaihdellut noin 8 000–460 000 euron välillä ja hankkeiden mediaanikoko on ollut noin 147 000 euroa.

KUVIO 15. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS MAAKUNNITTAIN.

Suhteuttaessa myönnettyä rahoitusta suhteessa maakunnan ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärään on havaittavissa eroja maakuntien välillä. Opiskelijaa kohden myönnetty rahoitus on vaihdellut Pohjois-Karjalan 91 eurosta Ahvenanmaan 491 euroon. Koko maan osalta opiskelijakohtainen euromäärä on ollut noin 180 euroa.

KUVIO 16. MAAKUNNITTAIN MYÖNNETTY RAHOITUS SUHTEUTETTUNA AMMATILLISEN KOULUTUKSEN OPISKELIJOIHIN.

Kansainväliseen toimintaan osallistumista kuvaillaan keinona tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia, joita heillä ei muuten välttämättä olisi. Haastatteluihin osallistuneet ammatillisen koulutuksen edustajat arvioivat, että kohderyhmän opiskelijoiden kohdalla liikkuvuus voi olla ensimmäinen mahdollisuus matkustaa ulkomaille tai toimia kansainvälisessä työympäristössä. Kansainvälisyyttä ei nähdä vain erillisenä lisätoimintona, vaan se liittyy monissa organisaatioissa suoraan opiskelijoiden yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin, henkilöstön osaamisen kehittämiseen, alueellisiin osaamistarpeisiin ja organisaation strategiseen kehittämiseen.

Kansainvälisen toiminnan laajuudella ja organisaatioiden resursseilla osallistua on merkittäviä eroja. Osa organisaatioista toimii laaja-alaisesti useilla rahoitusmuodoilla (akkreditoitu liikkuvuus, kumppanuushankkeet, komissiosta suoraan haettavat ja rahoitetut hankkeet ja EU:n ulkopuolelle suuntautuvat kapasiteetin vahvistamisen hankkeet) ja toiset organisaatiot keskittyvät rajatun opiskelijaliikkuvuuteen tai muutamaa valittuun hankemuotoon. Pienemmissä organisaatioissa kansainvälinen toiminta voi olla määrällisesti aktiivista suhteessa opiskelijamäärään, mutta samalla henkilö- ja resurssiriippuvaista.

Kansainväliseen toimintaan osallistutaan ennen kaikkea liikkuvuuksien kautta. Haastatteluihin osallistuneet tahot arvioivat, että opiskelija- ja henkilöstöliikkuvuus määrittää kansainvälisen toiminnan perustaksi. Organisaatiot lähettävät opiskelijoita ulkomaanjaksoille, järjestävät henkilöstölle mahdollisuuksia kansainväliseen osaamisen kehittämiseen ja vastaanottavat ulkomaisia opiskelijoita, asiantuntijoita ja vierailijoita. Vastavuoroisuus tunnistetaan toiminnan tärkeimmäksi

periaatteeksi. Osassa oppilaitoksista opiskelijaliikkuvuuteen osallistuu vuosittain kymmeniä opiskelijoita ja toisissa yli sata. Pienemmissä oppilaitoksissa kansainvälinen toiminta voi olla suhteellisesti hyvin aktiivista, vaikka toiminta keskittyy valittuihin painopisteisiin. Osallistumisen merkitystä ei voida arvioida vain absoluuttisilla osallistujamäärillä, vaan myös suhteessa organisaation kokoon, opiskelijapohjaan, henkilöstöresursseihin ja toimintaympäristöön.

Ryhmäliikkuvuudet koetaan tärkeänä tasa-arvoa tukevana toimintamuotona. Haastateltavat tahot arvioivat, että kaikki opiskelijat eivät ole valmiita lähtemään yksin ulkomaanjaksolle, mutta ryhmässä ja opettajan tuella osallistuminen madaltaa osallistumisen kynnystä. Haastatteluissa tuodaan esiin, että nuorten tuen tarve on kasvanut ja matkustamisen tavanomaisuus on vähentynyt, jonka vuoksi kansainväliseen toimintaan osallistuminen edellyttää aiempaa enemmän ohjausta, ennakkovalmennusta ja turvallisia rakenteita.

Osallistumisessa korostuu myös kansallinen verkostoituminen. Haastateltavat kuvaavat suomalaisten oppilaitosten välistä yhteistyötä poikkeuksellisen vahvaksi. Kansainvälisissä hankkeissa, liikkuvuuksien suunnittelussa ja käytännön ongelmanratkaisussa hyödynnetään kollegiaalisia verkostoja, epämuodollisia viestintäkanavia ja vertaistukea. Tämä nähdään olennaisena osana osallistumisen mahdollistamista, erityisesti uusille kansainvälisten asioiden koordinaattoreille ja pienille organisaatioille, joissa kansainvälisyydestä vastaa usein vain yksi tai muutama henkilö.

Kumppanuus- ja kehittämishanketoiminta on toinen merkittävä osallistumisen muoto. Haastatteluihin osallistuneet ammatillisen koulutuksen edustajat mainitsivat tärkeimpinä toimintamuotoina mm. strategiset kumppanuushankkeet, eurooppalaisiin arvoihin ja demokratiaan liittyvät hankkeet, kapasiteetin vahvistamisen hankkeet sekä excellence- ja blueprint-tyyppiset kehittämishankkeet. Näissä hankkeissa haastatteluihin osallistuneet ammatilliset oppilaitokset toimivat vaihtelevissa rooleissa; osa koordinoi hankkeita, osa toimii partnerina muiden hankkeissa ja osa osallistuu verkostojen kautta. Roolien erot ovat olennaisia, sillä koordinaattorina toimiminen edellyttää vahvempaa hallinnollista ja strategista kapasiteettia kuin partnerina osallistuminen.

Ammatillisen koulutuksen erityispiirteenä korostuu työelämäkytkös. Haastateltavat tahot korostavat, että saapuvat opiskelijat sijoittuvat usein paikallisiin yrityksiin työharjoitteluun. Tällöin kansainvälinen toiminta vaikuttaa paitsi oppilaitoksen sisällä, myös alueen työelämään. Kansainvälisyys tuottaa yhteyksiä yrityksiin, lisää työpaikkojen kansainvälistä vuorovaikutusta ja tukee parhaimmillaan alueellista elinvoimaa. Ammatillisen koulutuksen kansainvälinen osallistuminen erottuu näin selvästi esimerkiksi yleissivistävästä koulutuksesta siinä, että työelämä ja paikalliset yritykset ovat usein suoraan mukana toiminnan toteutuksessa.

Rahoitus- ja ohjelmarakenteet toimivat erityisesti ohjelmien joustavuuden, kansallisen toimiston tuen ja erityisryhmien huomioimisen osalta. Ohjelmien joustavuus saa erityistä kiitosta silloin, kun kyse on erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista tai tilanteista, joissa liikkuvuuden aikana tapahtuu muutoksia. Haastateltavat arvioivat, että rahoitusmekanismien kehittyminen mahdollistaa nykyään opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden paremman huomioimisen. Esimerkiksi erityistuen tarpeen merkitseminen ja lisäresurssien kohdentaminen nähdään konkreettisina keinoina edistää osallistumisen yhdenvertaisuutta.

Kansallisen toimiston neuvonta, keskusteluyhteys ja vertaistapaamiset koetaan toimiviksi. Neuvonnan saavutettavuus ja mahdollisuus keskustella tulkinnoista, hakemuksista ja käytännön toteutuksesta vahvistavat organisaatioiden kykyä osallistua ohjelmiin. Kansallisen toimiston neuvonta ja tuki koetaan erityisen merkitykselliseksi silloin, kun organisaatiolla on rajalliset resurssit kansainvälisten asioiden hoitamista varten.

Kuitenkin ohjelmiin liittyvä byrokratia tunnistetaan haasteeksi. Haastatteluihin osallistuneet ammatillisten oppilaitosten edustajat kokivat, että hallinnollinen työ vie edelleen paljon aikaa, vaikka järjestelmien koetaan muutoin muuttuneen selkeämmiksi. Hallinnollinen kuormitus voi siten muodostaa osallistumisen kynnyksen, vaikka rahoitusmahdollisuuksia olisi tarjolla.

Kansallisen kehittämisrahoituksen väheneminen herättää huolta. Haastatteluihin osallistuneet tahot tunnistavat, että aiemmin kansallista rahoitusta oli enemmän kansainvälisen toiminnan kehittämiseen, yhteisten materiaalien tuottamiseen, verkostojen ylläpitämiseen ja oppilaitosten yhteisiin liikkuvuusjärjestelyihin. Tällaisen rahoituksen vähenemisen arvioidaan heikentäneen yhteiskehittämistä ja kansallista koordinaatiota. Vaikka epämuodollisia verkostoja on edelleen, niiden ylläpitäminen ilman rakenteellista tukea jää helposti yksittäisten toimijoiden aktiivisuuden varaan. Rahoituksen niukentuminen näkyy myös huolena kansainvälisyyden asemasta organisaatioissa. Kun koulutuksen kokonaisrahoitukseen kohdistuu leikkauksia, kansainvälinen toiminta voi joutua perustelemaan paikkaansa entistä vahvemmin. Haastatteluissa kuitenkin korostetaan, että kansainvälisyys nähdään opiskelijoille niin merkittävänä hyötynä, että siitä halutaan pitää kiinni. Kansainvälinen toiminta on juurtunut useissa organisaatioissa osaksi pedagogista ja strategista toimintaa, mutta sen jatkuvuus edellyttää riittäviä resursseja.

Alueellinen tasa-arvo näyttäytyy hyvin erilaisena eri toimintaympäristöissä. Kaupunkimaisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä kansainvälisyys voi olla luonteva osa arkea, koska opiskelijapohja, yrityskenttä ja kansainväliset kontaktit ovat valmiiksi moninaisia. Tällaisissa ympäristöissä haasteena voi olla pikemminkin toiminnan koordinointi, opiskelijaryhmien moninaisten tarpeiden huomiointi ja kansainvälisyyden sitominen osaksi laajaa organisaatiota. Sen sijaan harvaan asutuilla, muuttotappioisilla tai korkeakoulutarjonnaltaan rajallisemmilla alueilla kansainvälisellä toiminnalla on toisenlainen merkitys. Jos alueella ei ole yliopistoa tai korkeakoulutoimijoita on vähän, ammatillisen koulutuksen järjestäjien rooli kansainvälisten yhteyksien rakentajana korostuu entisestään. Tällöin alueellisen tasa-arvon edistäminen edellyttää, että myös pienemmillä ja syrjäisemmällä alueilla toimivilla organisaatioilla on realistiset mahdollisuudet osallistua kansainvälisiin ohjelmiin. Tulevaisuuden osaamistarpeet vahvistavat alueellisen tasa-arvon merkitystä. Haastatteluihin osallistuneet tahot arvioivat, että kansainväliset hankkeet voivat tukea ennakointia, opettajien osaamisen kehittämistä ja opiskelijoiden pääsyä uusille kasvualueille.

Alueellisen tasa-arvon näkökulmasta rahoitus- ja ohjelmarakenteiden tulisi tunnistaa organisaatioiden erilaiset lähtökohdat. Suurilla koulutuksenjärjestäjillä voi olla enemmän hallinnollista kapasiteettia, kansainvälisiä verkostoja ja henkilöstöresursseja hankkeiden hakemiseen ja koordinointiin. Pienillä oppilaitoksilla tai yksittäisten koordinaattorien varassa toimivilla organisaatioilla voi olla vahvaa motivaatiota ja hyviä tuloksia suhteessa kokoon, mutta niiden osallistuminen on haavoittuvampaa. Haastatteluihin osallistuneiden tahojen mukaan alueellista tasa-arvoa edistävät erityisesti verkostot, yhteiskehittäminen ja kansallinen koordinaatio. Kun oppilaitokset jakavat osaamista, suunnittelevat yhteisiä liikkuvuuksia, tuottavat materiaaleja yhdessä ja tukevat uusia koordinaattoreita, myös pienemmät ja vähemmän kokeneet toimijat pääsevät mukaan kansainväliseen toimintaan. Kansainvälisen toiminnan vaikuttavuus syntyy parhaiten silloin, kun liikkuvuus, kumppanuus- ja kehittämishankkeet, työelämäyhteydet, opiskelijoiden tuki ja kansallinen verkostoyhteistyö muodostavat toisiaan vahvistavan kokonaisuuden.

2.4 Yleissivistävä koulutus

Keskeiset havainnot

- Yleissivistävässä koulutuksessa on toteutettu sektoreista eniten hankkeita (1004 kpl), ja toiminta on jakautunut peruskoulujen ja lukioiden välillä. Toimintaan osallistuu peruskouluja, lukioita, varhaiskasvatuksen ja taiteen perusopetuksen organisaatioita ja muita yleissivistävän koulutuksen parissa toimivia tahoja.
- Akkreditointi on vakiinnuttanut kansainvälisen liikkuvuuden pysyväksi, säännölliseksi ja selkeäksi osaksi lukioiden toimintaa. Myös peruskoulujen osallistuminen liikkuvuuden akkreditointiin on lisääntynyt ohjelmakauden kuluessa. Kuntien kiristyneessä taloustilanteessa akkreditoinnin kautta saatavasta rahoituksesta on tullut koulujen ja lukioiden kansainvälisen toiminnan kannalta entistä tärkeämpää.
- Kansainvälistyminen kehittää konkreettisesti opiskelijoiden taitoja, lisää kieliopintojen suosiota ja muuttaa asenneilmapiiriä avoimemmaksi. Kansainvälisessä toiminnassa voidaan edistää esimerkiksi lukion opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.
- Pienemmät ja syrjäisemmät lukiot⁶ ja peruskoulut hyötyvät elintärkeällä tavalla isompien koulutuskuntayhtymien tai konsortioiden tuesta kansainvälistymisessä.
- Syrjäisillä alueilla haasteena ovat erityisesti logistiikka sekä vihreän matkustamisen mahdollistaminen.

Yleissivistävän koulutuksen osalta tarkasteltiin yhteensä 1 004 hanketta. Hankkeet ovat kohdentuneet erityisesti yleissivistävän koulutuksen akkreditoituun liikkuvuuteen ja yleissivistävän koulutuksen lyhytkestoiseen liikkuvuuteen. Hankkeiden toteuttajina on ollut erityisesti peruskouluja (48 %) ja lukioita (43 %). (ks. liite 1.) Myös kumppanuushanketoimintaan osallistutaan aktiivisesti joko koordinaattorin tai kumppanin roolissa. Hankkeet ovat kohdentuneet laajasti eri teemoihin. Teemoja ovat olleet muun muassa osaamisen ja opetuksen kehittäminen, osallisuus, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi, digitalisaatio ja vihreä siirtymä.

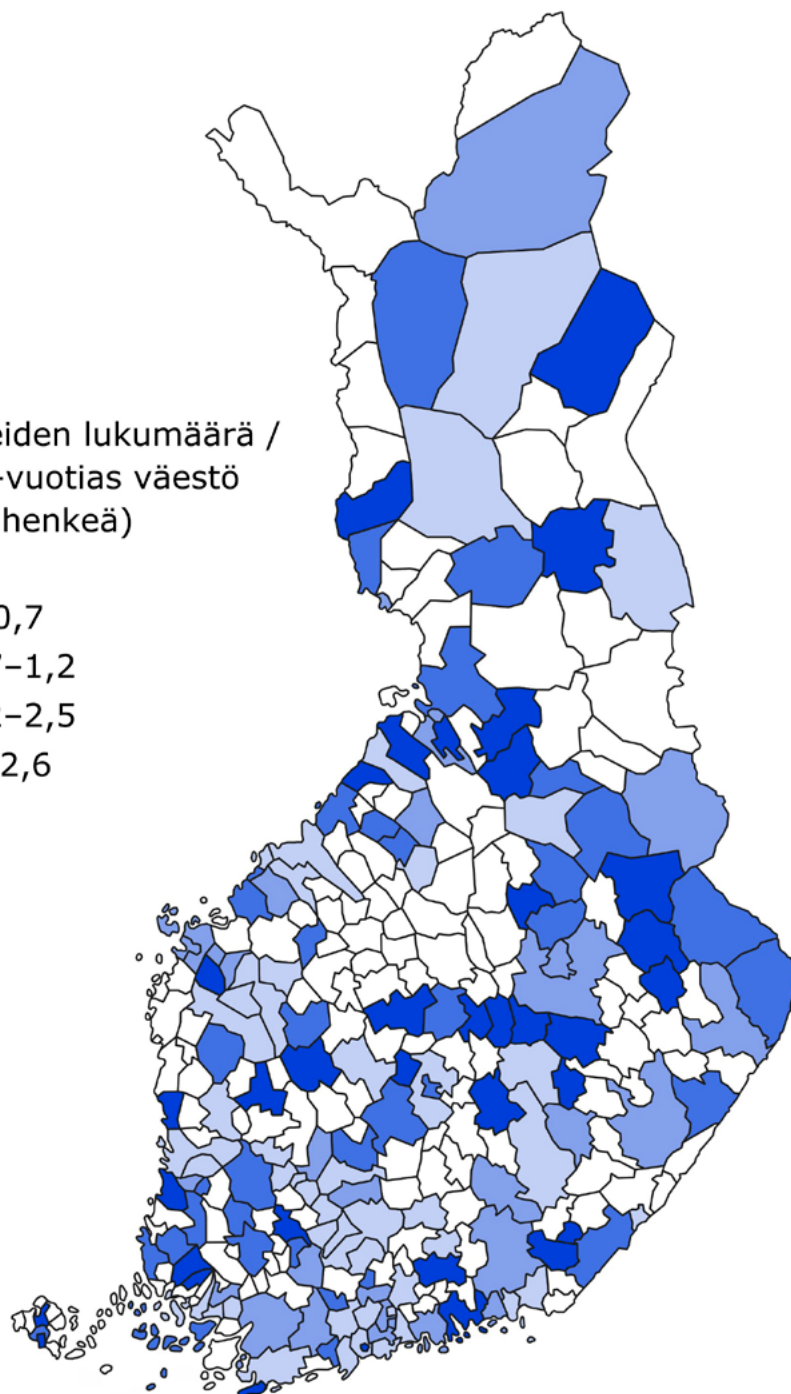
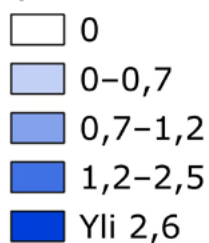
Hankkeita on yhteensä 150 kunnassa. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä tuhatta alle 21-vuotiasta asukasta kohden vaihtelee 0,2–9,9 välillä. Keskiarvo on 1,9 hanketta tuhatta alle 21-vuotiasta asukasta kohden. Hankeaktiivisuus on jakautunut melko laajasti eri puolille Suomea. Aktiivisuus ei rajoitu vain suurempiin kuntiin, vaan myös pienemmissä kunnissa eri puolilla Suomea on vahvaa aktiivisuutta. Kuitenkin etenkin Keski- ja Pohjois-Suomessa on useita kuntia, joihin ei ole kirjattu yleissivistävän koulutuksen hankkeita.

⁶ Selvityksen tiedonkeruussa toteutettuihin haastatteluihin osallistui yleissivistävän koulutuksen osalta vain lukion edustajia. Näin ollen haastatteluja koskevassa aineistossa lukioiden näkökulma painottuu jonkin verran. Yleissivistävän sektorin akkreditointi on kuitenkin merkityksellinen myös peruskouluille ja niiden osallistuminen on vahvistunut ohjelmakauden kuluessa, vaikka lukiot ovat edelleen suhteessa lukumääräänsä vahvasti edustettuja.

KUVIO 17. KUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS KARTALLA. HANKKEIDEN LUKUMÄÄRÄ / ALLE 21-VUOTIAS VÄESTÖ (1 000 HENKEÄ).

Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotipaikan mukaan.

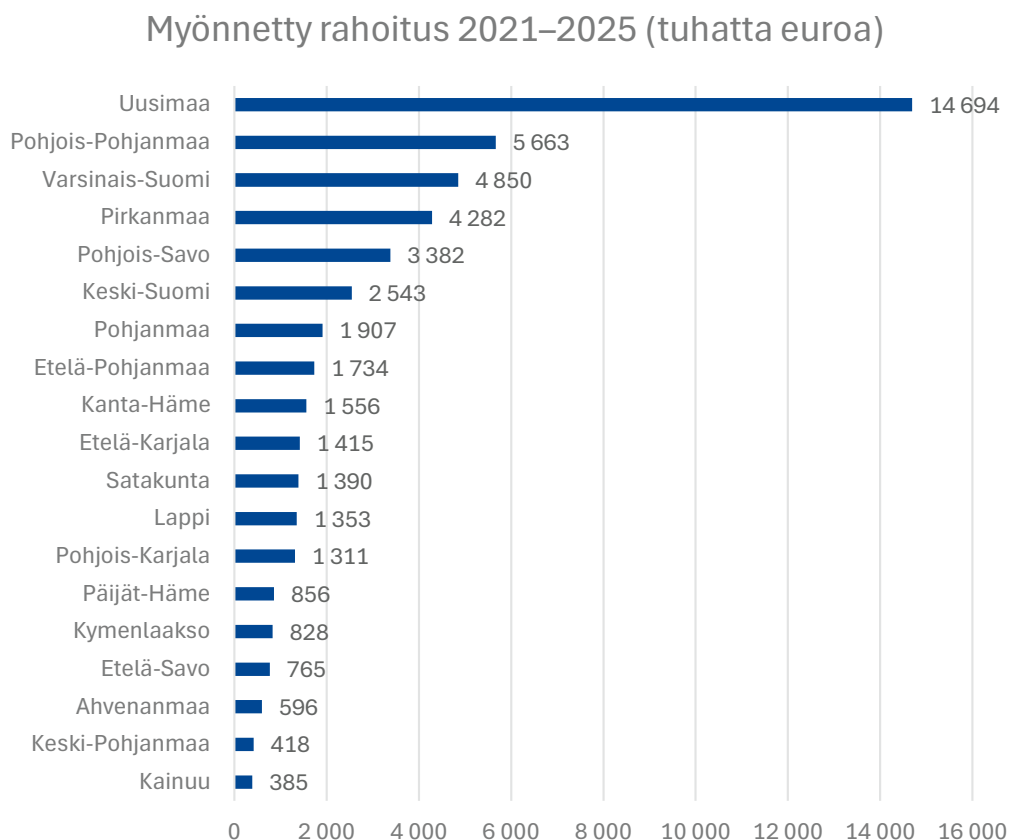
Hankkeiden lukumäärä /
alle 21-vuotias väestö
(1 000 henkeä)

Yleissivistävän koulutuksen hankkeille on myönnetty rahoitusta⁷ yhteensä noin 49,9 miljoonaa euroa vuosina 2021–2025. Maakuntien välillä on merkittäviä eroja myönnettyssä rahoituksessa absoluuttisesti tarkasteltuna. Maakunnittain rahoitus on vaihdellut Kainuuseen myönnetyn 385 000 ja Uudellemaalle myönnetyn 14,7 miljoonan euron välillä. Hankekohtaisesti myönnetty rahoitus on vaihdellut noin 3 000–407 000 euron välillä ja hankkeiden mediaanikoko on ollut noin 30 600 euroa.

⁷ Kyseessä on myönnetty kokonaisrahoitus. Osassa hankkeista on ollut partnereita, joten osa rahoituksesta on voinut mennä ulkomaalaiselle partnerille.

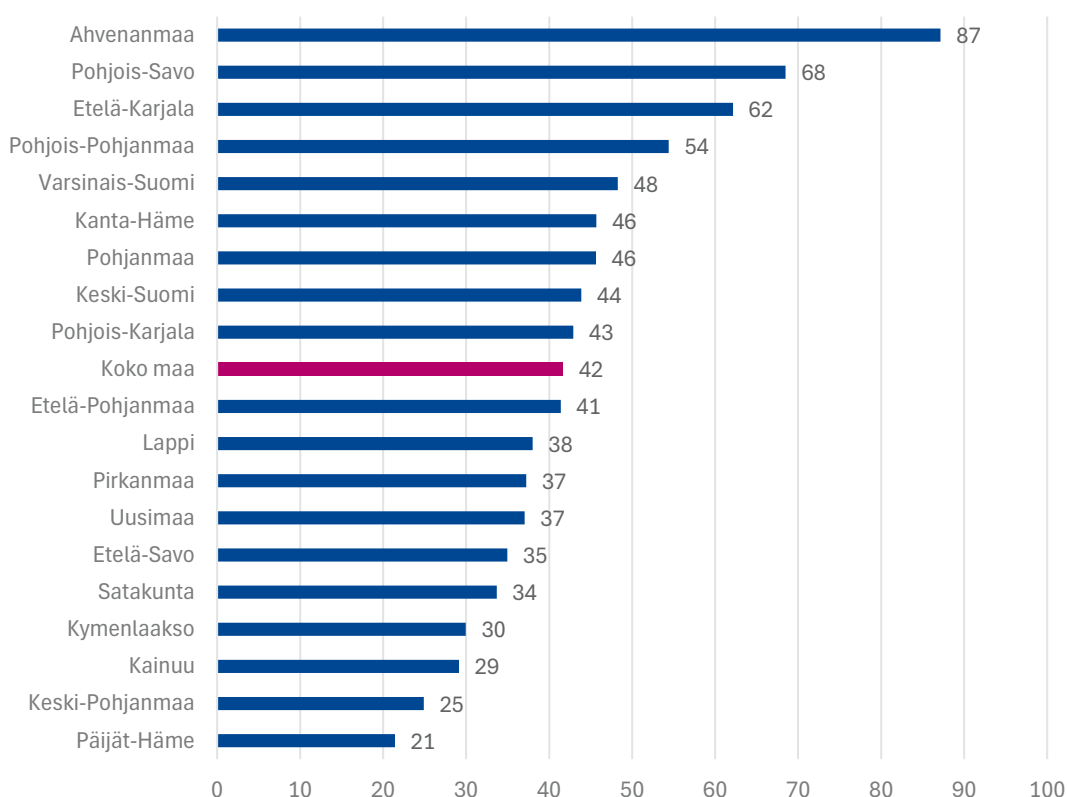
**KUVIO 18. YLEISSIVISTÄVÄN KOULUTUKSEN HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS
MAAKUNNITTAIN.**

Suhteuttaessa myönnettyä rahoitusta suhteessa maakunnan asukasmäärään on nähtävissä eroja maakuntien välillä. Alle 21-vuotiasta asukasta kohden myönnetty rahoitus on vaihdellut Päijät-Hämeen 21 eurosta asukasta kohden Ahvenanmaan 87 euroon asukasta kohden. Koko maan osalta asukaskohtainen euromäärä on ollut noin 42 euroa.

KUVIO 19. MAAKUNNITTAIN MYÖNNETTY RAHOITUS SUHTEUTETTUNA ALLE 21-VUOTIAASEEN VÄESTÖÖN.

Myönnetty rahoitus 2021–2025 alle 21-vuotiasta asukasta
kohden, €/asukas

Akkreditointi on vakiinnuttanut kansainvälisen liikkuvuuden pysyväksi, säännölliseksi ja selkeäksi osaksi yleissivistävän koulutuksen organisaatioiden toimintaa. Aiemmin kansainvälisyys saattoi perustua enemmän yksittäisten opettajien projekteihin ja verkostoihin, mutta nykyään se on jäsennellympää ja tavoitteellisempaa. Akkreditoinnin tuoma pitkäjänteisyys helpottaa kokonaisuuden hallintaa, yhteisten sääntöjen luomista ja uusien kollegoiden mukaan tuloa.

Kansainvälinen toiminta koostuu monipuolisesti opiskelijoiden yksilö- ja ryhmäliikkuvuuksista, opettajien kouluttautumisesta sekä koti- ja virtuaalikansainvälisyydestä. Kumppanuushankkeissa työskennellään kansainvälisten kumppaneiden kanssa valitun teeman ympärillä. Niissä tehdään myös poikkisektoraalista yhteistyötä: koulut työskentelevät yhdessä korkeakoulujen, kansalaisjärjestöjen, yritysten, asiantuntijaorganisaatioiden ym. kanssa. Liikkuvuuksien painotukset vaihtelevat muun muassa kielten, yhteiskuntatieteiden tai taiteen teemojen ympärillä, ja päiväkodit, koulut ja lukiot ovat haluttuja kohteita myös ulkomaisille vierailijoille.

Kuntien kiristyneessä talustilanteessa akkreditoinnin kautta saatavasta rahoituksesta on tullut koulujen ja lukioden kansainvälisen toiminnan kannalta entistä tärkeämpää. Haastateltavat kuvasivat resurssien niukkuutta tilanteena, jossa laadukkaan toiminnan ylläpitäminen olisi ilman ohjelmarahoitusta erittäin vaikeaa. Rahoituksen keskeinen merkitys tiivistyy osuvasti seuraavassa haastattelulainauksessa:

Yhtenä EU-ohjelmien merkittävimmistä lisäarvoista pidetään osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista, sillä rahoitus mahdollistaa osallistumisen aidosti kaikille opiskelijoille perhetaustasta riippumatta. Haastateltavien mukaan aiemmin lähteminen saattoi edellyttää kotoa tulevaa taloudellista tukea, mutta nykyään osallistujaprofiili on laajentunut huomattavasti.

Kansainvälistyminen kehittää konkreettisesti opiskelijoiden taitoja, lisää kieliopintojen suosiota ja muuttaa asenneilmapiiriä avoimemmaksi. Haastateltavien mukaan kansainvälisyys näkyy fyysisesti koulujen arjessa, innostaa opiskelijoita ja kerryttää heille muun muassa kestävän kehityksen osaamista ja erilaisten kulttuurien ymmärrystä. Ohjelmat pakottavat koulut ja lukiot myös sanoittamaan ja tekemään näkyväksi sitä arvokasta työtä, jota kouluissa jo valmiiksi tehdään. Vakiintuneen rahoituksen ansiosta toiminta on voitu kytkeä aitoihin kehittämisprojekteihin.

Organisaation alueellinen sijainti asettaa merkittäviä logistisia haasteita erityisesti vihreän siirtymän mukaiselle matkustamiselle. Suomi on pitkien välimatkojen maa, ja pelkät siirtymät voivat viedä tunteja, mikä tekee esimerkiksi maata pitkin matkustamisesta Eurooppaan liian aikaa vievää suhteessa opintojen tavoitteisiin. Haastattelujen mukaan sellaisten kumppanien löytäminen, jotka joustavat näissä vihreän matkustamisen logistisissa reunaehdoissa, on koettu työlääksi.

Erityisesti pienemmät ja syrjäisemmät lukiot ja peruskoulut hyötyvät elintärkeällä tavalla isompien koulutuskuntayhtymien tai konsortioiden tuesta kansainvälistymisessä. Mikäli tällaista verkostoa ei ole, kansainvälinen toiminta jää usein vain muutaman motivoituneen opettajan ja johdon myötämielisyyden varaan. Haastateltujen mukaan uuden toiminnan käynnistäminen nollassa on raskasta. Osa haastateltavista nosti esiin huolen siitä, että rahoituksen koettiin jakautuvan suurten ja pienten toimijoiden välillä epätasaisesti suhteessa opiskelijamääriin, mikä heidän mukaansa voi haastaa tasa-arvoista osallistumista kasvukeskuksissa.

Koulut ja lukiot hyötyisivät kansallisen tason yhteisestä verkostoitumis- ja tiedonjakoalustasta hyvien käytänteiden ja luotettavien kumppanien jakamiseen. Haastattelujen mukaan tällä hetkellä kouluilla ja lukioilla on niin sanottua hiljaista tietoa esimerkiksi laadukkaista eurooppalaisista opettajien täydennyskoulutuksia tarjoavista kurssijärjestäjistä, luotettavista yhteistyökouluista- ja lukioista sekä toimivista kansainvälisen toiminnan käytännöistä. Tämä tieto jää kuitenkin pääosin yksittäisten organisaatioiden käyttöön, eikä sitä pystytä jakamaan järjestelmällisesti koko kenttää hyödyttävällä tavalla.

Vastaavasti monet aktiiviset koulut ja lukiot ovat kehittäneet omia käytännön työkalujaan, kuten opiskelijoiden liikkuvuusjaksojen sisäisissä hauissa käytettäviä hakemuslomakkeita ja muita valmiita asiakirjapohjia. Näiden materiaalien sekä hyväksi todettujen käytäntöjen jakaminen yhteisellä alustalla vähentäisi päällekkäistä työtä, säästäisi resursseja ja helpottaisi erityisesti niiden koulujen ja lukioiden toimintaa, joilla ei ole aiempaa kansainvälisyyskokemusta tai laajoja yhteistyöverkostoja. Yhteinen tiedonjakoalusta tukisi myös luotettavien yhteistyökumppaneiden tunnistamista ja auttaisi kohdentamaan julkisia varoja laadukkaiksi todettuihin koulutus- ja yhteistyötoimijoihin.

Ohjelmien hallinnollista sujuvuutta voisi haastateltavien mukaan kehittää tulevilla ohjelmakaudella. Esimerkiksi Euroopan komission ylläpitämän kansainvälisen Beneficiary Module -raportointityökalun tekniset viat ovat haastaneet koordinaattorien työtä. Haastatellut toivat myös esiin, että opettajien täydennyskoulutuskurssitarjonnan laatu vaihtelee kovasti. Koulut ja lukiot päättävät itsenäisesti, mille kurseille ne Erasmus-rahoituksella opettajia tai muuta henkilöstöä lähettävät ja kokevat kurssien laadunarvioinnin vaikeaksi. Haastatellut toivoivat kanavia laadunvarmistustiedon jakamiseen.

2.5 Nuorisoala

Keskeiset havainnot

- Nuorisosektorilla (619 hanketta) järjestöjen rooli on merkittävä (53 %).
- Kansainvälisen toiminnan tunnistetaan nuorisotyön perustoimintaan verrattuna vaativan resursseja, mutta siihen panostamisella nähdään olevan merkitystä kunnan ja sen asukkaiden kansainvälistymiselle ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokasvatukselle.
- Nuorisokeskukset toimivat kriittisinä alueellisinä koordinoijina, jotka mahdollistavat pienten kuntien osallistumisen. Vaikka koordinaatiotapauksissa osa rahoituksesta menee koordinaattorille, koordinoinnin ulkoistaminen on silti kannattavampaa ja luo mahdollisuuden ylipäättään tarjota edellytyksiä kansainvälistyä.
- Toimijoiden aktiivista osallistumista kansainväliseen toimintaan nuorisosektorilla selittävät yksittäisten ihmisten aktiivisuus ja uskallus ryhtyä uuteen, kuntajohdon luottamus ja alueellisesti nuorisokeskusten toiminta. Ei-aktiivisuutta taas selittävät esim. nuorisosektorin resursien ja ajan puute.
- Konkreettisinä hyötyinä mainitaan nuorten toimeliaisuuden lisääminen, erilaisten ihmisten kohtaamiset, lasten, nuorten ja näiden perheiden maailmankuvan avartuminen, englannin kielen oppiminen ja kannustin muuhun kansainvälistymiseen.
- Jatkossa tulisi vahvistaa hankkeiden toteuttajien verkottumista ja kansainvälisen toiminnan hyötyjen jalkauttamista ja niistä viestimistä kuntiin.

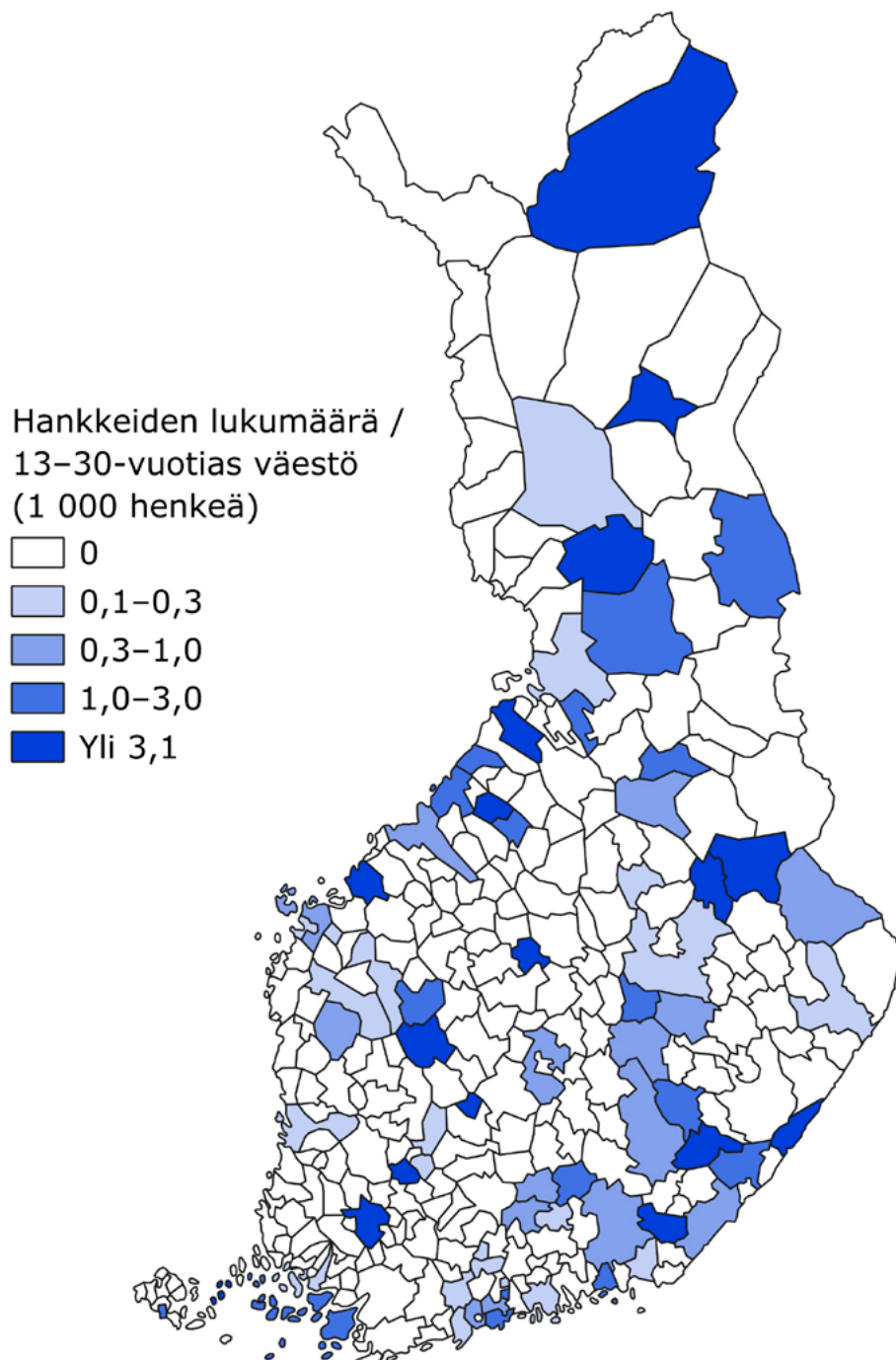
Nuorisoalan osalta tarkastelu on kohdistunut 619 hankkeeseen. Näistä 368 on ollut Erasmus+-hankkeita ja 251 Euroopan solidaarisuusjoukot -hankkeita. Hankkeet ovat kohdentuneet erityisesti nuorten akkreditoituun liikkuvuuteen, vapaaehtoistoimintaan ja solidaarisuushankkeisiin. Hankkeiden toteuttajina on ollut erityisesti kansalaisjärjestöjä (53 %) ja kuntia (15 %). (ks. liite 1.) Nuorisoalaan kohdistuneet Erasmus+-hankkeet ovat kohdentuneet laajasti eri teemoihin. Yleisimpiä teemoja ovat olleet osallisuus ja yhdenvertaisuus, demokratia ja kansalaisuus sekä kansainvälisyys ja alueellinen kehittäminen.

Rahoitettuja hankkeita on kirjattu yhteensä 71 kuntaan. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä tuhatta 13–30-vuotiasta asukasta kohden vaihtelee 0,1–64,9 välillä⁸. Koko Suomen osalta hankkeiden lukumäärä tuhatta 13–30-vuotiasta asukasta kohden on 0,5. Keskiarvo on 4,0 hanketta tuhatta 13–30-vuotiasta asukasta kohden⁸. Hankeaktiivisuus on melko pistemäistä, joskin aktiivisia kuntia on eri puolilla Suomea. Aktiivisuus ei rajoitu vain suurempiin kuntiin, vaan myös pienemmissä kunnissa eri puolilla Suomea on vahvaa aktiivisuutta. Etenkin nuorisoalan osalta on kuitenkin huomioitava tilastojen katvealueet. Nuorisoalan hankkeissa toteuttajina ovat muun muassa järjestöt ja vaikka hankkeet ovat kirjautuneet vain yhteen kuntaan, ne ovat todellisuudessa voineet toteutua usean kunnan alueella.

8 Hankkeiden lukumäärästä tuhatta 13–30-vuotiasta asukasta kohden ja keskiarvosta on poistettu poikkeuksen muodostava Kumlinge. Mikäli Kumlinge on mukana tarkastelussa, on vaihteluväli 0,1–263,2 hanketta tuhatta 13–30-vuotiasta asukasta kohden. Samoin keskiarvo on Kumlingen poistaessa 7,6 hanketta tuhatta 13–30-vuotiasta asukasta kohden.

KUVIO 20. KUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS KARTALLA. HANKKEIDEN LUKUMÄÄRÄ / 13-30-VUOTIAS VÄESTÖ (1 000 HENKEÄ).

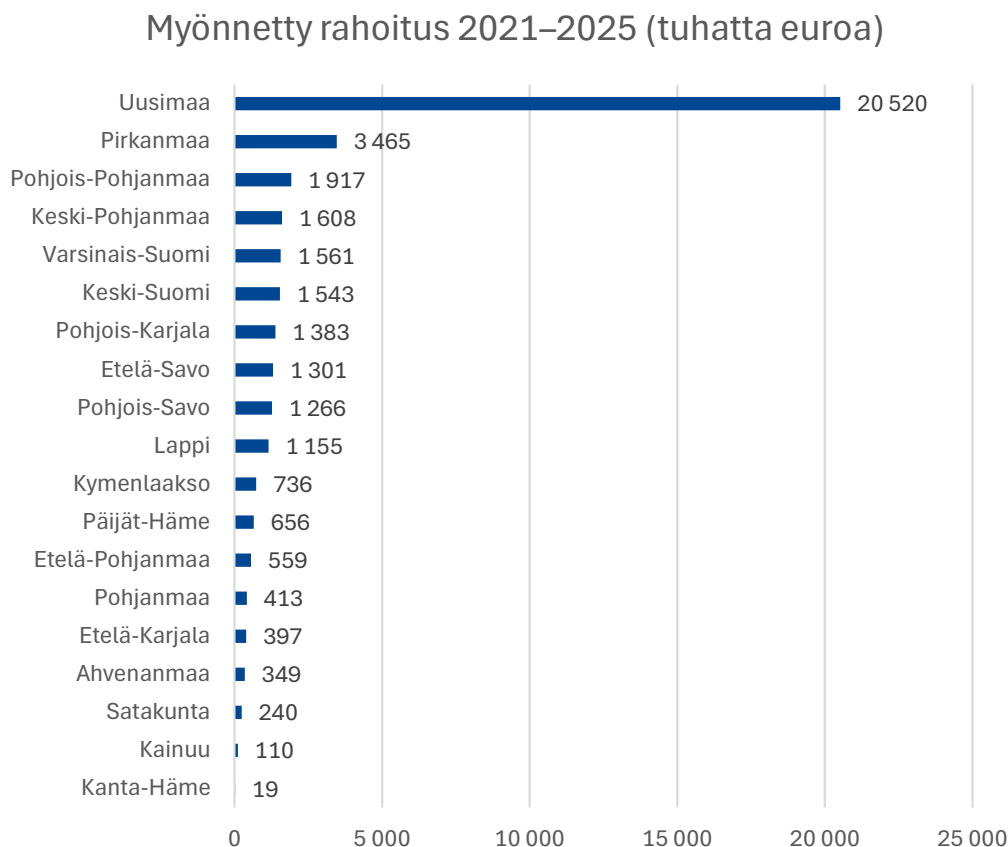
Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotipaikan mukaan.

Nuorison hankkeille on myönnetty rahoitusta⁹ yhteensä noin 39 miljoonaa euroa. Maakuntien välillä on suuria eroja myönnettyssä rahoituksessa absoluuttisesti tarkasteltuna. Maakunnittain rahoitus on vaihdellut Kanta-Hämeeseen myönnetyn 19 000 ja Uudellemaalle myönnetyn 20,5 miljoonan euron välillä. Hankekohtaisesti myönnetty rahoitus on vaihdellut noin 1 000–400 000 euron välillä ja hankkeiden mediaanikoko on ollut noin 42 000 euroa.

⁹ Kyseessä on myönnetty kokonaisrahoitus. Osassa hankkeista on ollut partnereita, joten osa rahoituksesta on voinut mennä ulkomaalaiselle partnerille.

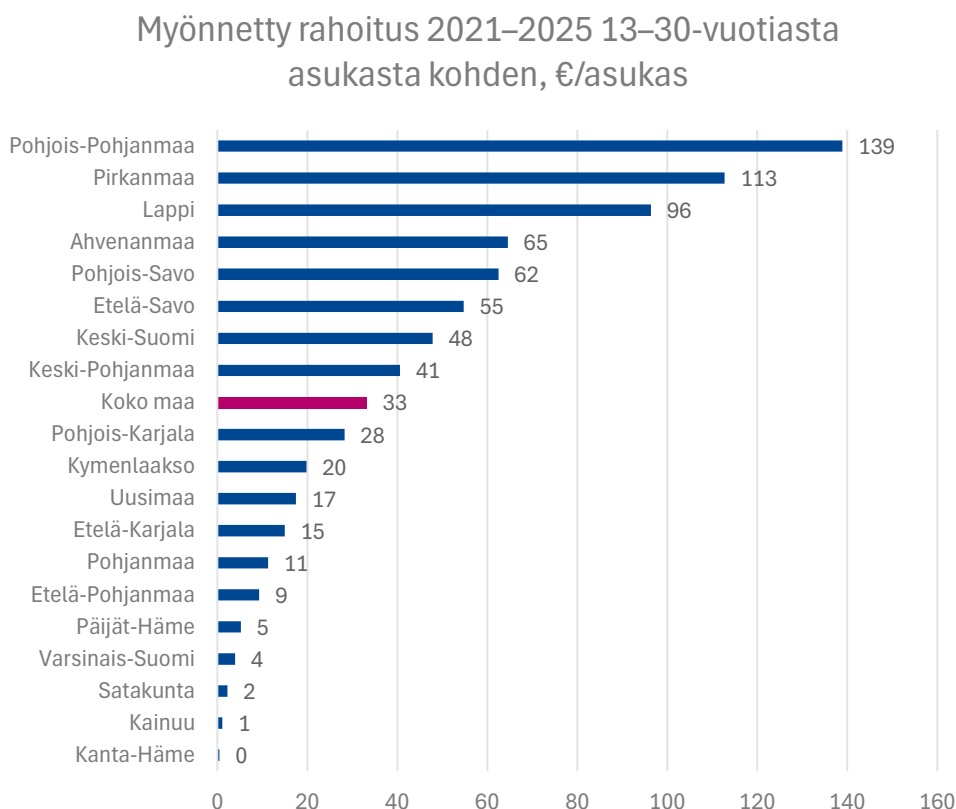
KUVIO 21. NUORISON HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS MAAKUNNITTAIN.

Suhteuttaessa myönnettyä rahoitusta suhteessa maakunnan asukasmäärään on nähtävissä eroja maakuntien välillä. 13–30-vuotiasta asukasta kohden myönnetty rahoitus on vaihdellut Kanta-Hämeen 0,50 eurosta asukasta kohden Pohjois-Pohjanmaan 139 euroon asukasta kohden. Koko maan osalta nuorten määrään suhteutettu euromäärä on ollut noin 33 euroa.

Rahoituksen tarkastelu suhteutettuna nuorten määrään kuvaa, missä rahoitusta on haettu ja saatu aktiivisemmin kuin nuorten määrän perusteella voisi olettaa. Vain kuusi maakuntaa ylittää koko maan keskiarvon, mikä kertoo siitä, että rahoitus keskittyy voimakkaasti muutamille alueille. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaa, Pirkanmaa ja Lappi saavat rahoitusta odotettua paremmin. On kuitenkin huomioitava, että näissä maakunnissa sijaitsee valtakunnallisia nuorisokeskuksia, joiden sama rahoitus selittää osin rahoituksen suuruutta.

KUVIO 22. MAAKUNNITTAIN MYÖNNETTY RAHOITUS SUHTEUTETTUNA 13–30-VUOTIAASEN VÄESTÖÖN.

Nuorisotoimessa kansainvälisen toiminnan tunnistetaan perustoimintaan verrattuna vaativan resursseja, mutta siihen panostamisella nähdään olevan merkitystä kunnan ja sen asukkaiden kansainvälistymiselle ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokasvatukselle. Haastattelujen perusteella kansainvälisiin hankkeisiin osallistuminen on erityisesti pienillä kunnilla arvovalinta. Moni haastateltava mainitsi, että kansainvälinen toiminta on heikossa taloustilanteessa herkästi teema, josta leikataan.

Euroopan solidaarisuusjoukot -toiminnan käytännön toteutus eroaa Erasmus+-toteutuksesta.

Euroopan solidaarisuusjoukot -toiminnassa muualta tuleva vapaaehtoinen tai vapaaehtoisten ryhmä tulee Suomeen vapaaehtoisjaksolle, esim. kunnan nuorisotoimeen tekemään vapaaehtoistyötä. Vastaanottavien kuntien näkökulmasta erityisesti vapaaehtoisjaksojen koordinoinnilla ja isännöimisen organisoitumisella on merkitystä. Alueilla, joissa ei ole sopivia tai aktiivisia isännöiviä tahoja, esim. nuorisokeskuksia, pienten toimijoiden on vaikeampaa olla mukana Euroopan solidaarisuusjoukot -toiminnassa. Useassa tapauksessa nuorisokeskus koordinoi toimintaa ja hyödyntää kontaktejaan. Kunnissa koetaan tärkeänä, että nuorisokeskus tai muu koordinoiva taho tuntee alueen toimijat ja erityispiirteet. Nuorisokeskukset tarjoavat myös tiedollista tukea kunnille. Tämän nähdään vahvistavan vapaaehtoistyön onnistumista. Myös jaksojen pituudella on merkitystä. Kuntatason haastatteluissa tunnistettiin, että pidempi jakso kuormittaisi vähemmän työyhteisöä perehdyttämisenäkökulmasta.

Osa kunnista osallistuu nuorison liikkuvuushankkeisiin akkreditoituina organisaatioina, osa yhdessä kumppanien kanssa. Näkemykset koordinoinnin hyödyistä vaihtelevat. Vaikka koordinaatiotapauksissa osa rahoituksesta menee koordinaattorille, koordinoinnin ulkoistaminen on silti

kannattavampaa ja luo mahdollisuuden ylipäättään tarjota edellytyksiä kansainvälistyä. Osa haastateltavista taas näki, että kansainvälisen toiminnan organisointi koordinaattorimallilla vähentää ko. organisaation mahdollisuutta osallistua itse ja kehittää kansainvälistä toimintaa strategisesti ja pitkällä tähtäimellä. Kun esimerkiksi kunnan työntekijä itse johtaa prosessin aina suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin, osaaminen jää tälle henkilölle ja laajemmin kuntaan.

Toimijoiden aktiivisuutta nuorisosektorilla selittävät yksittäisten ihmisten aktiivisuus ja uskallus ryhtyä uuteen, kuntajohdon luottamus, akkreditointi ja alueellisesti nuorisokeskusten toiminta.

Tulevaisuusmyönteinen ja kehittämismyönteinen johtamistyyli tukevat myös kansainvälistymiseen tähtäävän toiminnan johtamista. Kun kansainvälisen toiminta on kirjattu strategiaan ja sille on osoitettu resurssit (kuten kansainvälisyyskoordinaattorit), se vakiintuu osaksi arkea. Osa aktiivisista toimijoista toimii oman kuntansa lisäksi alueellisella ja kansallisella tasolla kehittäjänä, sanansaattajana tai yhteen tuojana. Pitkäaikaiset ja luotettavat kumppanuudet helpottavat uusien hankkeiden käynnistämistä. Erasmus-akkreditointi nähtiin merkittävänä helpottavana tekijänä, sillä se tuo jatkuvuutta ja ennakoitavuutta rahoitukseen.

Ei-aktiivisuutta taas selittävät esim. resurssien ja ajan puute, hallinnon raskaus ja henkilöriippuvuus.

Selvityksessä kuultujen mukaan suurin este on ajan puute. Joko työntekijätaso tai johto voi kokea kansainvälisen toiminnan ylimääräiseksi työksi, jolle ei varata tarpeeksi työaikaa. Keskeisenä hidastavana tekijänä koetaan myös ohjelmien hallinnollinen raskaus, monimutkaiset raportointijärjestelmät ja hakemusprosessien kankeus. Euroopan Solidaarisuusjoukot- ohjelman toimintaan osallistumista vaikeuttavat myös kuntakohtaiset erot Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjaajan palkanlisässä. Osassa kuntia Euroopan solidaarisuusjoukot -työpaikkaohjauksesta maksetaan tasolisää, osassa kuntia Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjaaja ohjaa nuorisotyönä ja kansainvälisyyskoordinaattori tekee hallinnolliset työt. Kansainvälinen toiminta on usein harvojen asiantuntijoiden varassa. Jos avainhenkilö vaihtaa työpaikkaa, osaaminen ja jatkuvuus katoavat. Haastatellut kokivat, että kunnissa ei ole tunnistettu tapoja tiedottaa kansainvälisistä mahdollisuuksista nuorten parissa toimiville asiantuntijoille. Erityisesti pienemmillä paikkakunnilla tai tietyillä koulutusaloilla kielitaidon puute tai yleinen kynnyks lähtä ulkomaille on korkea.

Kansainvälisen toiminnan koetuissa hyödyissä korostuu erityisesti laadullinen hyöty, jota on vaikea saada pelkästään kotimaisella toiminnalla. Työntekijätasolla keskeisenä hyötynä pidetään verkostoitumista ja nuorisotyön laadun parantamista. Uudet pedagogiset menetelmät, innovaatiot ja vertaisoppiminen muista maista nostavat nuorisotyön tasoa. Organisaatioiden tunnettuus kasvaa ja ne saavat pääsyn eurooppalaisiin asiantuntijaverkostoihin. Kansainväliset jaksot lisäävät työhyvinvointia, kielitaitoa ja vahvistavat ”eurooppalaista identiteettiä”.

Ohjelmilla on merkitystä myös yksittäisten lasten ja nuorten tasolla. Konkreettisina hyötyinä mainitaan ylipäättään nuorten toimeliaisuuden lisääminen, erilaisten ihmisten kohtaamiset, lasten, nuorten ja näiden perheiden maailmankuvan avartuminen, englannin kielen oppiminen ja kannustin muuhun kansainvälistymiseen. Ohjelmien kautta toimijoilla on mahdollisuus tarjota kansainvälistymiskokemuksia myös niille nuorille, joilla ei ole siihen omia taloudellisia resursseja. Suomessa Euroopan solidaarisuusjoukot -toiminnan kautta vapaaehtoisena olevat ovat jääneet sesonkityöntekijäksi tai opettaneet omaa kieltään paikallisessa kansalaisopistossa.

Pitkällä tähtäimellä ja laajemmin ohjelmiin osallistuminen edistää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokasvatusta. Toiminta vahvistaa lasten ja nuorten ja näiden perheiden ajattelutapoja moninaisuudesta ja erilaisuudesta. Euroopan solidaarisuusjoukot -toiminnan vapaaehtoiset ovat eri-ikäisten lasten ja nuorten toiminnassa mukana, mikä voi vahvistaa myöhempää lasten ja nuorten kansainvälistymistä.

Nuorisoalan kansainvälinen toiminta tukee kansallista kehittämistä monella tavalla. Se tuo kansalliseen kehittämiseen näkökulmia, ymmärrystä ja erilaisia lähestymistapoja kansallisiin kysymyksiin (esim. vihreä siirtymä tai osallisuus). Kansainvälinen toiminta vahvistaa eurooppalaista identiteettiä ja tukee mahdollisuuksia hyödyntää EU-rahoitusta ja eurooppalaisia kontakteja, taitoja ja resursseja. Synergiaa syntyy, kun ulkomailta haetut "parhaat käytännöt" jalkautetaan koko organisaatioon, ei vain hankkeeseen osallistuneille.

Nuorisosektorin hankkeiden alueellista jakautumista selittää sekä toimijoiden (kunnat, muut organisaatiot) koko, osaaminen ja uskallus, resurssit sekä toiminnan organisoituminen. Haastatellut toimijat tunnistivat, että ei-aktiivisuutta pienissä kunnissa voi selittää priorisointi, esim. tapauksissa, joissa virkahenkilöllä on useita vastuualueita, tämä ei välttämättä voi priorisoida tai kehittää kaikkea yhtä aikaa. Lukumäärissä tai volyyymeissa kansainvälisen toiminnan mittaaminen asettaa pienet kunnat eri asemaan kuin isot kaupungit. Volyymin pienuus ei kuitenkaan tarkoita, etteikö kansainvälinen toiminta olisi tärkeää juuri pienissä kunnissa.

Nuorisoalalla kuntapohjainen hankeaktiivisuuden tarkastelu ei välttämättä anna selkeää kuvaa hankeaktiivisuudesta sillä nuorisoalan kansainvälisen toiminnan organisoitumisessa on myös alueellisia koordinoivia tahoja, esim. nuorisokeskukset ja valtakunnalliset järjestöt. Kahdeksan nuorisokeskusta koordinoi ja toteuttaa hankkeita joko akkreditointien kautta tai ilman. Nuorisokeskukset myös viestivät kansainvälisen toiminnan mahdollisuuksista. Nuorisokeskusten kansainvälisen toiminnan kautta hyötyä jakautuu monille eri kunnille nuorisovaihtoihin, opintovierailuihin ja vapaaehtoistyöntekijöiden koordinointiin. Jatkossa isot kaupungit tai nuorisokeskukset voisivat toimia kokoaivina tahoina pienemmille kunnille, mikä vähentäisi näiden hallinnollista taakkaa. Toisaalta tunnustettiin, että nuorisokeskusten hyöty ei jakaudu tasaisesti eri kuntiin, vaan painottuu esim. kansainvälisessä toiminnassa aktiivisten nuorisokeskusten toiminta-alueilla. Nuorisosektorin haastateltavat tunnistivat, että toteuttaa kuvaisi realistisemmin, jos tilastojen analyysivaiheessa koordinaatiotahon rahoitus jyvitetäisiin osallistujakuntiin, jolloin pystyttäisiin pienentämään ns. pääkonttoriharhaa.

Kansainvälisen nuorisotyön vaikutukset näkyvät usein vasta jälkeenpäin. Kansainvälisessä toiminnassa suorien hyötyjen muuttumista vaikutuksiksi voi olla vaikea nähdä. Kansainvälisen toiminnan vaikuttavuuden tekijöitä ovat mm. työntekijöiden ja nuorten osaaminen ja toimijuuden ja osallisuuden vahvistaminen. Paikallisella tasolla vaikutuksia syntyy tiedon, taitojen, ymmärryksen ja näkemysten lisääntymisestä. Osalla osallistujista kokemukset eivät ole pelkästään positiivisia, mutta usein jälkeenpäin voidaan tunnistaa polku, jossa ensimmäinen osallistuminen on johtanut myöhempään osallistumiseen. Alussa nuoret ovat suhtautuneet uudenlaiseen toimintaan varovaisen kriittisesti, mutta myöhemmin olleet ylpeitä siitä, kun saavat esitellä kansainvälisille vieraille itse valitsemiaan paikkoja.

Jatkossa tulisi vahvistaa hankkeiden toteuttajien verkottumista ja kansainvälisen toiminnan hyötyjen jalkauttamista ja niistä viestimistä kuntiin. Nuorisotyössä alueelliset työntekijöiden tapaamiset ja keskustelut ovat vertaistuellisesti tärkeitä. Selvityksessä kuullut asiantuntijat näkivät, että olisi tärkeää, että jollakin säännöllisellä, rakenteellisella tavalla mahdollistettaisiin alueellisesti työntekijöiden tapaaminen ja vertaistuki. Aikaisimmin toteutetuissa ENNE-verkoston tapaamisissa kansainvälisiä vaihtoja tekevät nuorisotyöntekijät tapasivat toisiaan. Toimijat saivat verkostosta vinkkejä ja motivaatiota organisoida kansainvälistä toimintaa juuri näiden ohjelmien kautta.

Kansainvälisen työn laajentamisessa esteeksi nousee työntekijöiden haluttomuus ja pelko tehdä totutusta poikkeavaa työtä. Kansainvälisen toiminnan laajentaminen, varsinkin niissä kunnissa tai toimijoiden keskuudessa, jotka eivät ole aiemmin olleet toiminnassa mukana, vaatii innostamista ja uskonluomista, mikä vahvistaa työntekijän itsensä paloa ja halua tehdä työtä. Nuorisosektorin koulutusmäärärahalla toteutettavan koulutustoiminnan avulla on pyritty löytämään ja tukemaan uusia toimijoita mukaan.

2.6 Urheiluala

Keskeiset havainnot

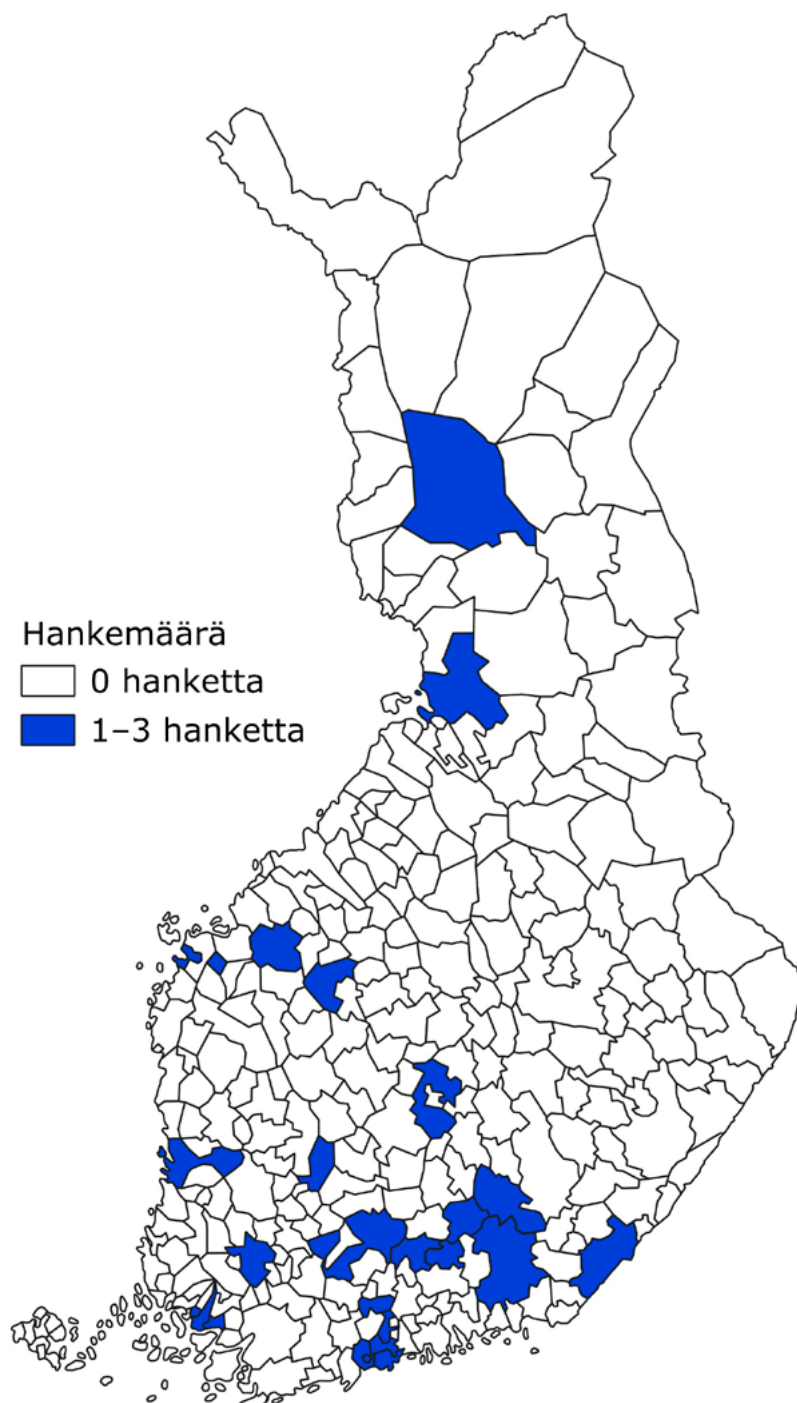
- Urheilusektori on uusi toimija (33 hanketta vuosina 2023–2025) sillä urheiluhenkilöstön liikkuvuus avautui vasta vuonna 2023.
- Urheiluseurojen aktiivisuus kansainvälisessä toiminnassa vaihtelee mm. seuran koon ja organisoinnin perusteella. Resurssien niukkuus ja tiedon puute ovat suurimmat esteet kansainväliselle toiminnalle.
- Kansainvälisen toiminnan nähdään lisäävän seurojen osaamista, näkyvyyttä ja tuovan uusia kokemuksia.

Urheilualan osalta tarkastelu on kohdistunut 33 hankkeeseen. Urheilualan hankkeita on toteutettu vain vuosien 2023–2025 aikana. Urheilusektorilla on ainoastaan yksi hajautettuna toteutettava hankemuoto Urheiluhenkilöstön liikkuvuushankkeet, jotka ovat ensi sijassa kohdennettu urheiluseuroille. Hankkeiden toteuttajina on ollut erityisesti kansalaisjärjestöt (97 %). (ks. liite 1.) Urheilualan hankkeet ovat kohdentuneet erityisesti ruohonjuuritason liikunnan ja urheilun vahvistamiseen, valmennusmenetelmien ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä urheiluseurojen ja yritysten väliseen yhteistyöhön.

Hankkeita on kirjattu 24 kuntaan. Alueellisesti toiminta on melko kattavaa, sillä kolmen vuoden aikana, vain 33 rahoitetulla hankkeella on saatu katettua 14 maakuntaa. Hankkeet ovat painottuneet enemmän eteläiseen Suomeen, mutta yksittäisiä hankkeita on ollut myös pohjoisessa Suomessa. Hankemäärä on niin vähäinen ja hankkeet ovat kohdistuneet niin pieneen osaan Suomen kunnista, että urheilualan hankkeiden osalta määriä ei ole suhteutettu väkimäärään.

KUVIO 23. KUNTIEN HANKEAKTIIVISUUS KARTALLA.

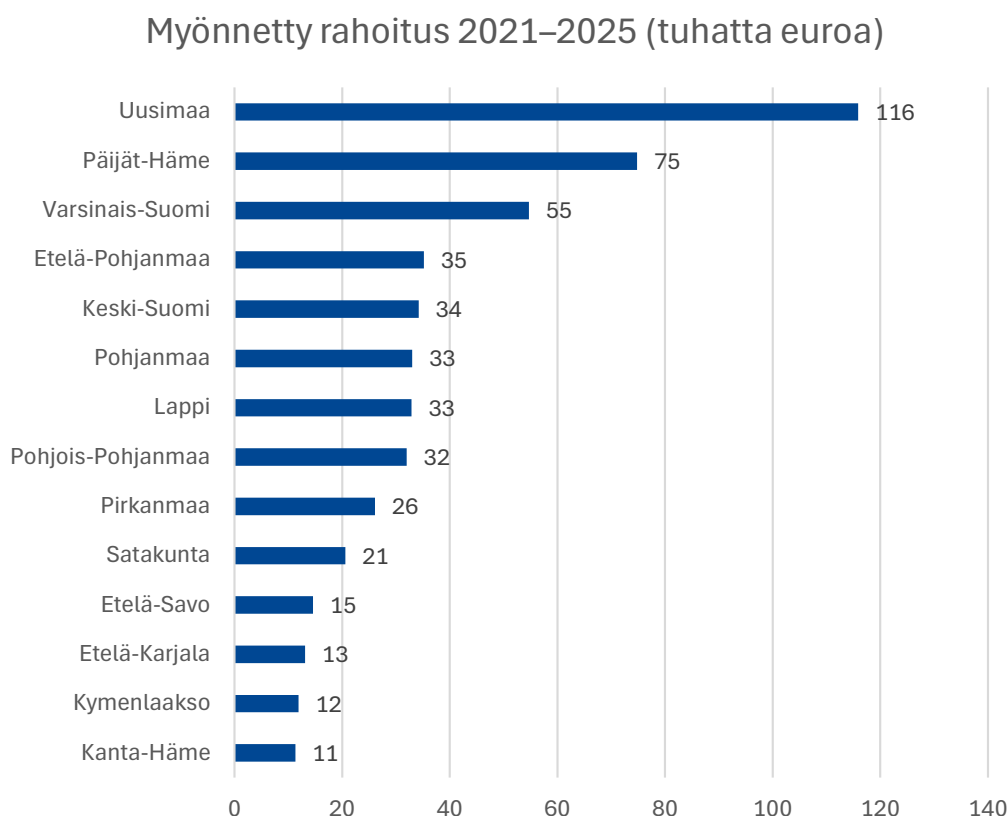
Karttakuvan osalta kunnan aktiivisuus määrittyy hakijaorganisaation tai tämän kotipaikan mukaan.

Urheilualan hankkeille on myönnetty rahoitusta¹⁰ yhteensä noin 510 000 euroa. Maakunnittain rahoitus on vaihdellut Kanta-Hämeeseen myönnetyn 11 000 ja Uudellemaalle myönnetyn 116 000 euron välillä. Hankekohtaisesti myönnetty rahoitus on vaihdellut noin 10 000–22 000 euron välillä ja hankkeiden mediaanikoko on ollut noin 15 000 euroa.

¹⁰ Kyseessä on myönnetty kokonaisrahoitus. Osassa hankkeista on ollut partnereita, joten osa rahoituksesta on voinut mennä ulkomaalaiselle partnerille.

KUVIO 24. URHEILUALAN HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS MAAKUNNITTAIN.

Absoluuttisten rahoitussummien lisäksi rahoituksen alueellista jakautumista voidaan tarkastella suhteessa maakuntien väestöpohjaan. Tämän osalta on kuitenkin huomioitava, että pienet rahoitussummat tekevät alueellisista eroista herkkiä yksittäisille rahoituspäätöksille. Väestöpohjaan suhteutettuna myönnetty rahoitus painottuu erityisesti Päijät-Hämeeseen. Myös Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Lapin saama rahoitus näyttäytyy niiden väestömäärään nähden suhteellisen suurena. Uudellemaalle on myönnetty euromääräisesti eniten rahoitusta, mutta maakunnan suuri väestöpohja huomioiden sen saama rahoitus näyttäytyy vähäisemmältä. Väestöpohjaan suhteutettuna myös Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan saama rahoitus näyttäytyy suhteellisesti vähäisempänä.

Urheiluseurojen koolla ja organisoitumisella on merkitystä sille, kuinka aktiivisia kansainvälisiä toimijoita ne ovat. Tämä käy ilmi haastatteluista. Tyypillisesti suuri osa urheiluseuroista on pieniä toimijoita sekä henkilömäärältään että resursseiltaan ja toiminta perustuu usein vapaaehtoistyöhön. Haastatteluissa mainittiin, että vapaaehtoiset kuulevat kansainvälisistä ohjelmista esim. työnsä tai aiempien kokemusten kautta. Myös seuran englanninkielisyydellä nähdään haastattelujen perusteella olevan merkitystä kansainväliseen toimintaan osallistumisessa.

Kansainvälisiin ohjelmiin osallistumisella on ollut suoria hyötyjä urheiluseuroille mm. osaamisen ja kokemusten levittämisen kautta. Haastateltavat korostivat, että kansainvälistyminen tuo mukanaan uusia käytäntöjä ja ideoita, jotka voivat parantaa seuran toimintaa ja valmennusta. Seurat ovat vahvistaneet mm. markkinointi- ja valmennusosaamistaan. Haastateltavien mukaan kansainvälisyys on myös lisännyt seuran näkyvyyttä ja houkuttelevuutta, mikä voi auttaa rekrytoimaan uusia pelaajia ja valmentajia. Henkilöstön liikkuvuus on tukenut ja tuonut uusia ajatuksia oman toimensa ohella toimiville valmentajille. Hankkeen hyödyt yksilötasolla liittyvät kotikansainvälistymiseen ja ymmärryksen lisääntymiseen erilaisista kulttuureista.

Hankkeissa on välitetty tietotaitoa kansainvälisen kumppanin kanssa molempiin suuntiin. Haastatteluissa tunnistettiin erityiseksi hyödyksi se, että kansainvälisellä kumppanilla on erilaista, täydentävää osaamista esim. urheiluseuran johtamisesta, taloushallinnasta, valmentamisesta ja valmennusmetodeista tai organisaation toimintamalleista. Kansainvälisten hankkeiden oppien myötä omassa urheiluseurassa on voitu kohdentaa olemassa olevia resursseja tavoitteiden mukaisesti. Kansainväliseen toimintaan osallistuminen on vahvistanut luottamusta pienenkin toimijan mahdollisuudesta toimia kansainvälisessä yhteistyössä tasaveroisesti muiden kanssa. Eräs haastateltava korosti, että pienet seurat voivat myös osallistua kansainvälisiin hankkeisiin, kunhan vain uskaltaa lähteä liikkeelle. Kansainvälisyys voi tuoda merkittäviä etuja seuroille, mutta se vaatii aktiivista toimintaa ja yhteistyötä.

Resurssien niukkuus ja tiedon puute ovat suurimmat esteet kansainväliselle toiminnalle. Kansainvälistyminen on ollut tärkeä osa erään haastatellun seuran kehitystä, mutta tiedon puute ja resurssien niukkuus ovat olleet esteitä. Monet vapaaehtoistoimijat eivät tiedä, mistä hakea rahoitusta tai tukea hankkeille. Myös kansainvälisten hankkeiden hakemiseen ja toteuttamiseen liittyvien resurssien niukkuus on merkittävä haaste. Vapaaehtoisvoimin toimivilta urheiluseuroilta hakemusten kirjoittaminen vie aikaa ja vaatii osaamista, jota pienillä seuroilla ei välttämättä ole. Haastatteluissa tuotiin myös esille, että vaikka ko. urheiluseurat ovat onnistuneet osallistumaan kansainvälisiin hankkeisiin, tiedonkulku ja yhteistyö muiden seurojen kanssa ovat edelleen kehittämisen kohteita. Urheilusektorin haastateltavien mukaan hakemista edistää se, että voi hakea suomeksi ja että EU-portaalin kautta voi löytää kumppanin. OPH:n tarjoama informaatio koetaan riittävänä ja OPH:n asiantuntijoiden tukea kiitetään.

Urheilusektorilla kansainvälisiin ohjelmiin osallistumisen tasa-arvonäkökulma näyttäytyy ennen lajien välisenä kuin alueiden välisenä. Urheilusektorin haastateltavien näkökulmasta jatkossa voisi mitata viestinnän ja tiedottamisen aktiivisuutta ja laajuutta alueellisesti ja lajien välillä. Ylipäänsä haastatteluissa nähtiin, että rahoitusmahdollisuuksien esillä pitäminen voisi tuoda lisää haki-joita.

2.7 Yhteenveto

EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelmien kautta rahoitettu kansainvälinen toiminta on vakiintunut osaksi monien toimijoiden arkea, mutta se nojaa usein harvoin tekijöihin ja toteutuu epätaisisesti sektorien välillä. Vastuu kasautuu tyypillisesti pienelle joukolle, mikä heikentää jatkuvuutta erityisesti pienissä organisaatioissa. Akkreditointi ja kansallisen toimiston tuki korostuvat toiminnan ylläpitämisessä ja osallistumisen mahdollistamisessa. Hyödyt näkyvät osallistujien itsetunnon ja työelämätaitojen sekä yhdenvertaisuuden vahvistumisena. Resurssien niukkuus ja hallinnollinen taakka rajaavat kuitenkin laajempaa osallistumista.

Sektorien väliset erot osoittavat, että alueellisen tasa-arvon vahvistamiseen ei riitä yksi yhtenäinen toimenpide ja toimenpiteiden logiikka vaihtelee sektoreittain. Aikuiskoulutuksessa keskeistä on harvan toimijaverkon ja heikommassa asemassa olevien aikuisten tavoittaminen. Ammatillisessa koulutuksessa korostuvat koulutuksen järjestäjäverkko, työelämäkytkökset ja seutukunnalliset ratkaisut. Yleissivistävässä koulutuksessa olennaista on kuntien ja koulujen kyky juurruttaa kansainvälisyys opetussuunnitelmiin ja arkeen. Nuorisoalalla ratkaisevia ovat järjestöjen, kuntien ja nuorisokeskusten koordinaatorakenteet. Urheilualalla painopiste on hankkeissa vielä tietoisuuden, hakukyvyyden ja lajien välisen tasapainon rakentamisessa.

Aikuiskoulutuksen sektorilla kansainvälinen toiminta on monissa organisaatioissa osa perustointia, mutta sen toteutus on usein harvojen vastuunkantajien varassa. Tämä tekee toiminnasta haavoittuvaa henkilövaihdoksille, erityisesti pienillä toimijoilla, joilla osaaminen ja käytännöt voivat olla yhden henkilön varassa. Sektorin erityispiirteenä on vahva sitoutuminen heikommassa asemassa olevien, kuten maahanmuuttajien, osallistamiseen kohdennetun tuen avulla. Akkreditointimalli on keskeinen työkalu pitkäjänteisen ja strategisen liikkuvuuden kehittämisessä aikuiskoulutuksessa. Toiminnan laajuudessa on suuria eroja: isot toimijat hyödyntävät useita rahoitusmuotoja, kun taas pienet osallistuvat yksittäisiin hankkeisiin.

Yleissivistävän koulutuksen sektorilla on toteutettu eniten hankkeita (1 004 kpl), ja toiminta jakautuu peruskoulujen ja lukioiden välille. Kuntien kiristynyt taloustilanne on korostanut akkreditoinnin kautta saatavan rahoituksen merkitystä kansainvälisen toiminnan ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Sekä aikuiskoulutuksessa että yleissivistävässä koulutuksessa akkreditointi on nostettu keskeiseksi jatkuvuuden ja säännöllisyyden takaajaksi.

Ammatillisen koulutuksen kansainvälisiin ohjelmiin osallistuminen tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia (kuten ulkomaanjaksot), joihin heillä ei muuten välttämättä olisi pääsyä. Toiminnan laajuudessa on suuria eroja; isot toimijat hyödyntävät useita rahoitusmuotoja, kun taas pienet ovat vahvasti riippuvaisia yksittäisistä henkilöistä. Tämä tekee toiminnasta herkkää muutoksille ja kuorimitukselle. Oppilaitosten välinen kollegiaalinen verkostoituminen tukee kokemusten vaihtoa ja käytännön ratkaisujen jakamista. Kansallisen toimiston tuki on kriittinen erityisesti uusille koordinaattoreille.

Nuorisoalalla järjestöjen ja nuorisokeskusten rooli hankkeiden toteuttajina on merkittävä. Järjestöjen osuus hankkeista on huomattava (53 %), ja nuorisokeskukset toimivat elintärkeinä koordinoijina alueensa pienille kunnille. Kansainvälisen toiminnan nähdään vaativan paljon resursseja, mutta se tuottaa merkittävää hyötyä. Nuorisosektorilla korostuu ”ulkoistettu” koordinaatio nuorisokeskusten kautta, mikä helpottaa pienten toimijoiden osallistumista ja vähentää yksittäisten kuntien hallinnollista kuormaa. Akkreditointi sekä kansallisen toimiston neuvonta ja vertaistuki nähdään toiminnan jatkuvuuden ja osallistumisen mahdollistajina.

Urheilualan kansainvälisiä hankkeita on rahoitettu sektoreista vähiten (33 hanketta), sillä toiminta alkoi vasta vuonna 2023. Alueellisesti toiminta on melko kattavaa. Aktiivisuus keskittyy urheiluseurojen henkilöstön liikkuvuuteen, sillä se on ainoa hankemuoto. Sektori on vasta rakentamassa kansainvälistä toimintaansa Erasmus+-hankkeilla verrattuna muihin sektoreihin. Toiminnan kehittämisessä tunnistetaan tarve lisätä osallistumista ja tukea erityisesti pienempiä toimijoita.

Kaikilla sektoreilla (erityisesti aikuiskoulutus, ammatillinen koulutus ja nuorisosektori) tunnustetaan haasteeksi se, että toiminta on usein pienen joukon tai yksittäisten aktiivien varassa. Vastuun keskittyminen rajoittaa toiminnan laajuutta ja jatkuvuutta erityisesti pienemmissä organisaatioissa. Selvityksessä kuultujen mukaan kehittämistarpeita on erityisesti rohkaisemisessa, hallinnollisessa taakassa ja osallistumiseen vaadittavassa ajassa perustyön ohella. Kansallisen toimiston neuvonta ja vertaistuki ovat välttämättömiä osallistumisen mahdollistajia. Kansainvälisyyden nähdään kaikilla sektoreilla lisäävän osallistujien itsetuntoa ja työelämätaitoja sekä yhdenvertaisuutta.

3 OSALLISTUMISEN HYÖDYT JA VAIKUTUKSET

Tässä luvussa tarkastellaan ohjelmiin osallistumisen hyötyjä ja vaikutuksia. Keskeinen kysymys on, mitä hyötyjä kansainvälisyys tarjoaa kunnan tai alueellisen kehittämisen näkökulmasta Euroopan unionin ohjelmiin osallistuville ja kuinka kansainvälisiä verkostoja ja resursseja voidaan hyödyntää strategisesti. Tarkastelun kohteena ovat myös kansainvälistymistä edistävät ja estävät tekijät alueellisella sekä kunta- ja organisaatiotasolla.

3.1 Hyödyt ja vaikutukset alueellisesti

Keskeiset havainnot

- Kansainvälisyys tuottaa hyötyjä kolmella tasolla: yksilöille (osaaminen), organisaatioille (toimintatavat) ja alueille (elinvoima ja asenteet).
- Ohjelmilla on merkitystä sekä kansainvälistymisen edellytyksiä luovana että muuta rahoitusta paikkaavana. Akkreditointi on tuonut toimintaan kaivattua jatkuvuutta ja strategista otetta. Eri-tyisesti pienissä kunnissa kansainvälinen toiminta on usein tietoinen arvovalinta.
- Kansainvälisten verkostojen ja resurssien strateginen synerginen hyödyntäminen vahvistuu, kun kansainvälinen toiminta tulee systemaattiseksi osaksi perustoimintaa ja kytkeytyy alueen tarpeisiin.

Selvityksessä on tarkasteltu kansainvälisen toiminnan koettuja hyötyjä ja vaikutuksia. Hyötyjen ja pidemmän aikavälin vaikutusten tunnistaminen ja luokittelu on tehty aineistolähtöisesti ja se perustuu kansainvälisiä hankkeita toteuttaneiden tahojen näkemyksiin. Analyysin painopiste on lyhyen ja keskipitkän aikavälin hyödyissä. Selvityksen laadullisessa aineistossa on tunnistettu, että kansainvälisen toiminnan hyödyt eivät realisoitu välttämättä hankkeen aikana tai välittömästi sen jälkeen. Tässä selvityksessä tarkastelun ulkopuolelle on jäänyt esimerkiksi hyötyjen suhteuttaminen kustannuksiin tai käytettyyn aikaan.

Ohjelmilla on merkitystä sekä kansainvälistymisen edellytyksiä luovana että muuta rahoitusta paikkaavana. Akkreditointi tuonut jatkuvuutta ja strategista pysyvyyttä. Kuntien tiukka taloustilanne on johtanut tilanteeseen, jossa kansainvälisestä toiminnasta leikataan herkästi. Toisaalta perusrahoituksen leikkaukset luovat kannusteen hakea rahoitusta kansainväliseen toimintaan.

Erasmus-ohjelman vaikutukset näkyvät Suomessa myös ohjelmien edunsaajien ja niiden toimintakenttien ulkopuolella. Hyödyt kertyvät niin yksilöille kuin organisaatioille. Toiminnan vaikuttavuus on usein pitkäkestoista, ja sen hyödyt kumuloituvat useamman vuoden aikajänteellä. Kun toimijat tuntevat toisensa, niiden välillä on jo valmiiksi luottamus ja yhteinen ymmärrys. Kumppanien ja verkostojen kautta toimijoille löytyy lisää verkostoa. Eräs haastateltava kuvasi, että kansainvälisten toimijoiden verkosto käyttäytyy kuin pieni verkosto, vaikka se ei ole pieni verkosto. Pienemmissä organisaatioissa tai kunnissa aktiivisuutta selittävät ihmisten aktiivisuus ja johdon luottamus. Toisaalta taas tyypillisesti pienillä organisaatioilla on puutetta osaamisesta, ajasta ja rahasta, jolloin koordinaatorakenteet voivat tukea pienempien tai uusien toimijoiden osallistumista.

Kansainvälisyys tarjoaa ohjelmiin osallistuville hyötyjä sekä yksilön, organisaation, että alueellisella ja yhteiskunnallisella tasolla (ks. taulukko). Yksilötasolla hyödynsaajia ovat sekä nuoret että henkilöstö. Yksilötasolla korostuvat sosiaaliset ja osaamisen kasvun vaikutukset, organisaatioissa toimintatapojen ja yhteistyön kehittäminen. Kunnissa ja alueellisella tasolla ohjelmiin osallistuminen voi vahvistaa tasa-arvo- ja osallisuusnäkökulmien huomiointia sekä strategisella että asukkaiden asenteiden tasolla.

TAULUKKO 3. OHJELMIIN OSALLISTUMISEN KOETUT HYÖDYT JA VAIKUTUKSET

Taso	Suorat hyödyt	Vaikutukset
Yksilö	Osaamisen vahvistuminen Ammatillinen kasvu Maailmankuvan avartuminen	Verkostot vahvuutena Välilliset työllistymisvaikutukset
Organisaatio	Laadun ja pedagogiikan parantuminen Verkostoituminen Uudet rahoitusmahdollisuudet	Kansainvälisen toiminnan strateginen vakiintuminen Houkuttelevuus ja imago
Alueet ja yhteiskunta	Tasa-arvon ja osallisuuden edistäminen Työelämäyhteistyön ja alueen elinkeinoelämän vahvistuminen Uudet näkökulmat kansallisen kehittämisen tueksi	Eurooppalaisen identiteetin vahvistuminen, asenneilmapiiri Alueiden elinvoiman kasvaminen

Kansainvälisten verkostojen ja resurssien strateginen synerginen hyödyntäminen vahvistuu, kun kansainvälinen toiminta tulee systemaattiseksi osaksi perustoimintaa ja kytkeytyy alueen tarpeisiin. Verkostojen hyödyntämisessä hyvänä tapana on pidetty verkostojen laajentamista ja uusien toimijoiden mukaan kutsumista. Toiminnan systematisoinnissa keskeisenä tekijänä ovat akkreditoinnit, jotka ovat auttaneet vakiinnuttamaan kansainvälisen toiminnan säännölliseksi ja pitkäjänteiseksi osaksi arkea, mikä vähentää jatkuvaa hankerahoituksen hakemisen taakkaa ja vapauttaa resursseja varsinaiseen kehittämistyöhön. Kansainvälisen toiminnan kytkeminen alueella tunnistettuihin tarpeisiin vähentää sen irrallisuutta ja lisää kansainvälisen toiminnan ja perustoiminnan välisiä monen suuntaisia vaikutuksia. Esimerkiksi Vaasan alueella ammatillinen oppilaitos (Vamia) on hakenut kansainvälisiä hankkeita vastatakseen alueen teollisuuden (esim. vety- ja akkuteollisuus) tuleviin osaamistarpeisiin. Ranuan kunnassa kansainvälisyys on saatu juurrutettua niin syvälle rakenteisiin, että siitä on tullut pysyvä osa ihmisten arkea. Pienillä paikkakunnilla, joilta puuttuu vähäisen maahanmuuttajataustaisen väestön takia luontainen monikulttuurisuus, kansainvälisiä vapaaehtoisia (Euroopan solidaarisuusjoukot) hyödynnetään laajasti kunnan sivistyspalveluissa, jolloin kansainvälisyys ja yhdenvertaisuuskasvatus tavoittavat laajemmin koko kunnan asukkaat. Ammatillisen koulutuksen puolella korostuu vahva yhteistyö: suomalaiset oppilaitokset eivät kilpaile keskenään, vaan jakavat avoimesti olemassa olevia kumppanuuksiaan ja tekevät hankkeita yhdessä. Nuorisotyössä taas pienet kunnat hyödyntävät strategisesti nuorisokeskuksia (esim. Marttinen, Vasatokka ja Villa Elba), jotka hoitavat hankkeiden koordinoinnin ja byrokratian kuntien puolesta.

3.2 Osallistumista edistävät ja estävät tekijät

Keskeiset havainnot

- Johtaminen ja kansainvälisen toiminnan strateginen ankkurointi ovat keskeisiä toimintaan osallistumista edistäviä tekijöitä. Akkreditointi koetaan vahvaksi mahdollistajaksi, sillä se tukee suunnitelmallisuutta, vähentää hallinnollista kuormaa ja helpottaa resurssien kohdentamista.
- Verkostot ja vertaistuki ovat merkittäviä osallistumista vahvistavia tekijöitä. Verkostot eivät tue vain kumppanuuksia, vaan myös tiedon jakamista, oppimista, levittämistä ja uusien toimijoiden mukaan pääsyä.
- Osallistumista estäviä tekijöitä ovat mm. kansainvälisen toiminnan vakiintumattomat rakenteet, jolloin osallistuminen riippuu yksittäisten ihmisten innosta ja uskalluksesta. Lisäksi osa toimijoista kokee hallinnollisen taakan liian raskaaksi.
- Alueiden saavutettavuus ja osallisuuden kokemus vaihtelevat. Pienet, uudet tai kauempana kasvukeskuksista toimivat organisaatiot kokevat helpommin jäävänsä ulkopuolelle joko kumppanien (myös kansainvälisten) löytämisen, resurssien tai kilpailuasetelman vuoksi.

Koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen kansainvälinen toiminta vahvistuu silloin, kun se ei jää yksittäisten hankkeiden tai yksittäisten aktiivisten työntekijöiden varaan, vaan kiinnittyy osaksi organisaation pysyviä rakenteita. Haastatteluihin osallistuneiden tahojen mukaan kansainvälisyys toteutuu parhaiten silloin, kun se on tunnistettu organisaation arvoissa, strategiassa, opetussuunnitelmissa, kunnan kansainvälisyysohjelmassa tai muissa toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa. Tällöin kansainvälinen toiminta ei näyntyä erillisenä lisätoimintona, vaan osana opetuksen, nuorisotyön, osaamisen kehittämisen ja alueellisen elinvoiman kokonaisuutta. Osa haastateltavista kuvailee, että Erasmus-toiminta on omalla alueella tunnistettu arvojen ja strategian tasolla, jolloin sitä tuetaan myös kunnan omalla rahoituksella ja se on kytketty opetussuunnitelmiin sekä kaupungin kansainvälisyysohjelmaan.

Haastateltavat arvioivat, että akkreditointi on yksi keskeisimmistä kansainvälistä toimintaa edistävästä rakenteista. Sen nähdään tuovan pitkäjänteisyyttä, ennakoitavuutta ja toiminnan jatkuvuutta. Akkreditointi vähentää tarvetta rakentaa toimintaa aina erillisten hankehakujen varaan ja mahdollistaa sen, että organisaatio voi suunnitella liikkuvuuksia, kumppanuuksia ja henkilöstön osallistumista pidemmällä aikavälillä. Haastateltavat kuvaavat, että akkreditoinnin myötä kansainvälisyydestä on tullut osassa organisaatioita vakiintuneempaa, koordinoitumpaa ja yhdenvertaisemmin saavutettavaa toimintaa. Yleissivistävän koulutuksen edustajien haastatteluissa akkreditoinnin arvioidaan tuoneen toimintaan selkeyttä, yhteisiä sääntöjä ja opiskelijoille avoimempia osallistumismahdollisuuksia.

Verkostot ja kumppanuudet ovat toinen keskeinen osallistumista edistävä rakenne. Kansainvälinen toiminta käynnistyy ja jatkuu todennäköisemmin silloin, kun organisaatiolla on valmiita kumppaneita, kotimaisia vertaisverkostoja tai alueellisia tukitoimijoita. Haastateltavat toteavat, että kumppanuudet eivät synny pelkistä kontakteista, vaan edellyttävät luottamusta, toistuvia kohtaamisia ja yhteistä ymmärrystä toiminnan tavoitteista. Haastateltavat toteavat, että ilman kumppania tai verkostoa polku voi katketa jo ennen hakuvaihetta.

Kansainvälinen toiminta edellyttää nimettyä vastuuta ja riittävää työaikaa. Organisaatiotasolla keskeiseksi edistäväksi tekijäksi nousee se, että kansainvälisestä toiminnasta vastaa nimetty koordinaattori, kansainvälisyystiimi, kehittämisasiantuntija tai muu vastuuhenkilö, jonka tehtävänkuvaan kansainvälinen toiminta kuuluu. Haastateltavat arvioivat, että ilman tällaista henkilöresurssia toiminta jää helposti sirpaleiseksi ja henkilöityy yksittäisiin innostuneisiin työntekijöihin. Aikuiskoulutuksen haastatteluissa todetaan, että akkreditointi ja kansainvälinen toiminta eivät toimi ilman allokoitua henkilöresurssia ja työnkuvaan kirjattua vastuuta.

Rahoitus on välttämätön, mutta ei yksin riittävä edellytys. Erasmus+- ja Euroopan solidaarisuusjoukot -rahoitus mahdollistavat toimintaa, jota kunnilla, oppilaitoksilla, järjestöillä tai seuroilla ei muuten olisi mahdollista toteuttaa. Samalla haastateltavat arvioivat, että ohjelmarahoitus ei poista perusresurssien tarvetta. Kansainvälisen toiminnan toteuttaminen vaatii edelleen työaikaa, osaamista, koordinointia, hallinnointia ja paikoin myös organisaation omaa rahoitusosuutta. Haastateltavat toteavat, että edellä mainitut resurssit ovat toiminnan kivijalkaa, johon ohjelmarahoituksella voidaan vaikuttaa vain rajallisesti.

Myös johdon ja päättäjien tuki nähdään ratkaisevana tekijänä ohjelmiin osallistumiseksi. Mikäli johto ymmärtää kansainvälisen toiminnan arvon, sille voidaan osoittaa työaikaa, rahoitusta ja organisatorista legitimeettia. Mikäli ymmärrystä ei ole, kansainvälinen toiminta voidaan tulkita virheellisesti matkustamiseksi tai ylimääräiseksi toiminnaksi. Osa haastatteluihin osallistuneista tahoista arvioi, että toimintaan osallistumista saattaa estää se, etteivät päättäjät tai esihenkilöt ymmärrä toimintaa työnä, vaan näkevät sen nuorten "reissuna".

Alueellinen saavutettavuus on merkittävä rakenteellinen tekijä. Pitkät etäisyydet, kotimaan matkakulut, matkustamiseen kuluva aika ja vihreän liikkuvuuden käytännön haasteet vaikuttavat siihen, miten helppoa kansainväliseen toimintaan on osallistua. Osassa maata saavutettavuus näyttäytyy vahvuutena, sillä yhteydet Helsinki-Vantaan lentokentälle ovat hyvät. Toisaalta esim. Pohjois-Suomen alueella korostuvat pitkät välimatkat ja se, ettei matkakulutuki aina vastaa syrjäisten alueiden todellisia kustannuksia. Haastatellut tahot kuvaavat vihreän liikkuvuuden haastavuutta erityisesti silloin, kun jo kotimaan sisäinen matka vie useita tunteja ennen varsinaista kansainvälistä siirtymää.

Tiedon puute on erityisen merkittävä este niillä toimialoilla ja niissä organisaatioissa, joissa Erasmus+- tai Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmia ei tunnisteta omaksi mahdollisuudeksi. Osa aikuiskoulutusta edustavista haastateltavista arvioi, että osa toimijoista mieltää ohjelmat edelleen koulujen toiminnaksi eikä tunnista omaa kelpoisuuttaan tai mahdollisuuksiaan. Urheilua edustavat haastateltavat puolestaan kuvaavat, että vapaaehtoistoimijat eivät välttämättä koskaan kohtaa tietoa rahoitusmahdollisuuksista, ellei joku yksittäinen aktiivinen henkilö välitä ja viesti tietoa toimijoille.

Myös hallinnoinnin kuormittavuus muodostaa merkittävän kynnyksen osallistua toimintaan. Hakeminen edellyttää kykyä sanoittaa tavoitteet, suunnitella toiminta, sitouttaa kumppanit, osallistaa nuoret tai oppijat ja vastata raportoinnista. Haastatteluissa hakuprosessia kuvataan työlääksi erityisesti silloin, kun nuoret ovat iältään nuoria ja hakulomakkeen sisältöjä täytyy avata heille. Myös tiedon puute, resurssien vähyys ja vapaaehtoistoimintaan nojaava rakenne vaikeuttavat osallistumista.

Haastateltavien mukaan nuorisovalalla työaika- ja palkkarakenteet eivät aina sovi kansainvälisen toiminnan luonteeseen. Nuorisovaihdot, Euroopan solidaarisuusjoukot -vapaaehtoisten ohjaus, leirit ja matkat edellyttävät usein ilta-, viikonloppu- ja yöaikaista työtä sekä pitkäkestoista ohjausta. Haastateltavat arvioivat, että jos tätä työtä ei tunnisteta tehtävänkuville, työaikarakenteissa tai

palkkauksessa, kansainvälinen toiminta jää helposti yksittäisten työntekijöiden venymisen varaan. Tämä heikentää toiminnan kestävyttä ja voi lisätä alueellisia eroja erityisesti pienissä kunnissa.

Yhtenä selvityksen tavoitteena oli selvittää, mitkä ovat niitä kunta- ja maakuntatason sekä organisaatioiden rakenteita ja tekijöitä, jotka estävät kansainvälisen toiminnan toteutumista. Tilastoja ja karttoja tulkittaessa on huomioitava, että osassa ei-aktiivisia kuntia on voinut olla kansainvälistä toimintaa aiemmin tai akkreditoitujen organisaatioiden kautta, niin, että ei-aktiivisena näyttäytyvät kunnat ovat osallistuneet kansainväliseen toimintaan, mutta eivät olleet kumppanina tai hakijoina.

Tarkasteltaessa kuntia, jotka ovat olleet aktiivisia ja kuntia, jotka eivät ole aktiivisia, on havaittavissa, että aktiiviset kunnat ovat pääsääntöisesti ei-aktiivisia suurempia ja näissä väestönmuutos on viiden vuoden aikana ollut matalampi. Aktiivisten kuntien väestöllinen ja taloudellinen huoltosuhde ovat myös hieman ei-aktiivisia parempi. Aktiivisissa kunnissa on myös hieman enemmän vieraskielisiä ja korkeakoulutettuja.

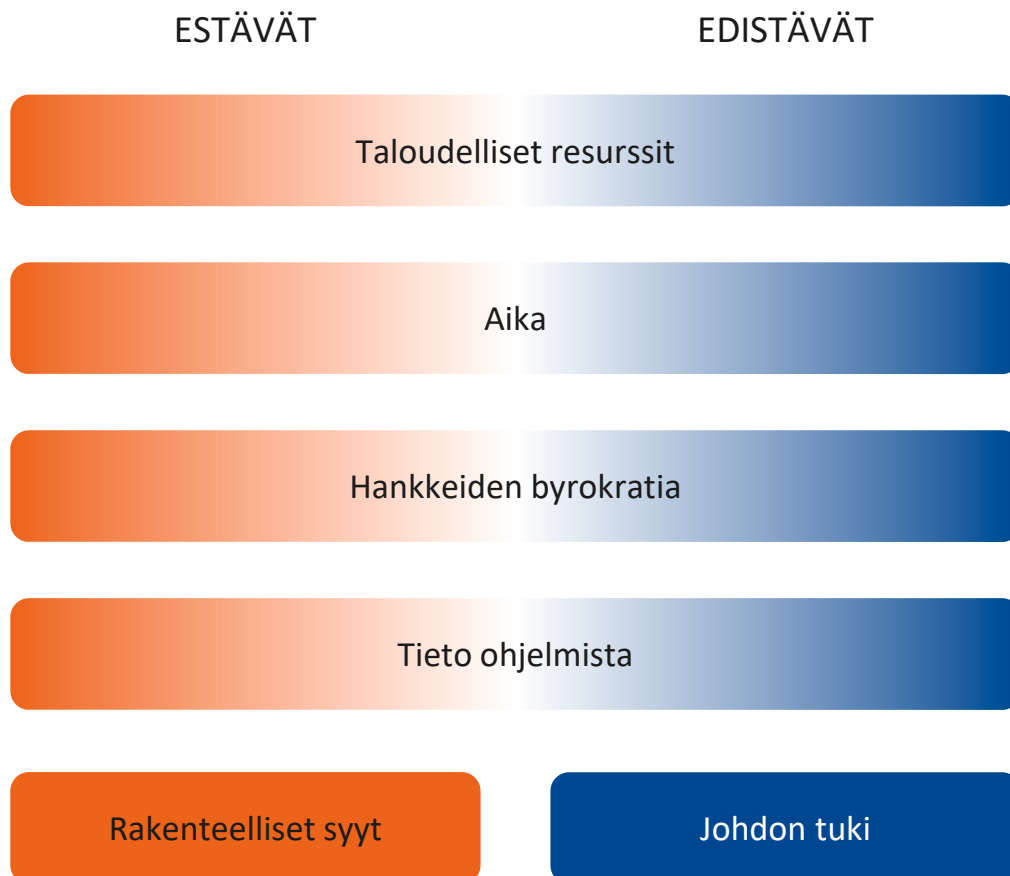
TAULUKKO 4. HANKEAKTIIVISUUDEN KESKIARVOT ERI MUUTTUIJILLA.

Kuntamuuttuja	Ei hankkeita	Hankkeita ¹¹
Väkiluku 2025	3 556	28 598
Väestönmuutos (%) 2020–2024	-4,8	-2,0
Väestöllinen huoltosuhde 2025	92,2	79,1
Taloudellinen huoltosuhde 2024	165,9	151,9
Vieraskielisten osuus 2025	4,5	6,0
Korkeakoulutusaste (%) 2024	22,9	27,7

Toimijoiden näkemysten perusteella kansainväliseen toimintaan osallistumista estävät tekijät ovat samantyyppisiä niitä hakevilla, että ei-hakevilla tahoilla. Ei-aktiivisten toimijoiden näkökulmasta estävät ja edistävät tekijät ovat tyypillisesti toistensa kääntöpuolia (kuvio 25). Vastauksissa korostuvat erityisesti pienten kuntien haasteet, kuten jatkuva resurssipula, taloudelliset rajoitteet sekä henkilöstön ajanpuute monimutkaisiin hakuprosesseihin osallistumisessa. Vaikka kansainvälistymistä pidetään monissa organisaatioissa tärkeänä, byrokraattiset vaatimukset ja raportointivelvollisuudet estävät usein hankkeisiin osallistumisen.

11 Mukana kunnat, joilla on ollut hankkeita tai jotka ovat toimineet partnereina hankkeissa.

KUVIO 25. OSALLISTUMISTA ESTÄVÄT JA EDISTÄVÄT TEKIJÄT

Ei-aktiiviset organisaatiot toivovat monenlaista tukea kansainväliseen toimintaan osallistumiseksi.

Keskeisiä tuen tarpeita ja kehittämissuhteita ovat 1) asiantuntija-apu ja ohjaus hakuvaiheessa, hakemusten tekemisessä ja hankkeiden johtamisessa, raportoinnin kielituki ja opettajien käytännön kansainvälisyyden tuki, 2) byrokratian keventäminen, hakujärjestelmän käytön helppous, matalan kynnyksen mallit osallistua, oma vastuusuuden harkinta sekä 3) alueellisen yhteistyön ja koordinaation vahvistaminen helpottaisi resurssipulaa ja toisi skaalaetuja. Viestinnän ja rahoitusmahdollisuuksista tiedottamisen toivotaan olevan suoraa, selkeää ja säännöllistä, jotta potentiaaliset hakijat tunnistaisivat mahdollisuudet paremmin. Tähän keskeisiä keinoja ovat kanavien monipuolisuus, suora ja kohdennettu viestintä (suorat sähköpostit oppilaitoksiin ja kuntiin), uusille hakijoille kohdennettu markkinointi, viestinnän säännöllisyys, selkeys ja oikea-aikaisuus ja hyötyjen korostaminen.

3.3 Yhteenveto

Kansainvälisiin EU-ohjelmiin osallistuminen tuottaa hyötyjä yksilöille, organisaatioille ja alueille.

Hyödyt näkyvät osaamisen vahvistumisena, toimintatapojen kehittymisenä ja alueiden elinvoiman kasvuna. Osallistumista tukevat selkeä strateginen ohjaus, akkreditointi ja toimivat verkostot. Tyypillisiä esteitä ovat resurssipula ja toiminnan jääminen erilliseksi perustoiminnasta, mutta suunnitelmallinen kansainvälisyys ja verkostojen tuki madaltavat kynnystä. Vaikutukset kertyvät usein vähitellen ja vahvistuvat ajan myötä.

Kansainvälisestä toiminnasta saadaan enemmän irti, kun se kytetään selkeästi alueen tarpeisiin. Kun kansainvälisyys on osa perustoimintaa, se ei jää irralliseksi hankkeeksi vaan tukee strategisia tavoitteita. Tämä lisää vaikuttavuutta ja helpottaa päätöksentekoa ja perustelua organisaation sisällä. Akkreditointi tuo toimintaan jatkuvuutta ja ennakoitavuutta, mikä helpottaa resurssien kohdentamista. Samalla hallinnollinen työ kevenee ja toiminta pysyy suunnitelmallisena. Esimerkit osoittavat, että kansainvälisyys voidaan juurruttaa pysyväksi osaksi arkea myös pienissä kunnissa.

Kansainväliseen toimintaan osallistumista edistää tehokkaimmin johdon sitoutuminen ja toiminnan ankkuroiminen strategiaan, mikä selkeyttää vastuita, takaa riittävät resurssit ja tekee tekemisestä pitkäjänteistä. Strateginen ohjaus ja akkreditointi vähentävät toiminnan satunnaisuutta, kun taas verkostot ja vertaistuki tarjoavat välttämätöntä käytännön oppia ja kumppanuuksia. Kumppanuudet ja yhteistyö laajentavat verkostoja ja vahvistavat toiminnan jatkuvuutta. Verkostot tuovat käyttöön uusia ideoita, toimintamalleja ja vertailukohtia. Ne helpottavat myös sopivien kumppanien löytämistä ja yhteisten tavoitteiden kirkastamista. Kun yhteistyö on aktiivista, mukaan on helpompi ottaa uusia toimijoita. Tämä vahvistaa osaamisen leviämistä ja vähentää yksittäisten henkilöiden varaan jäämistä. Laajenevat verkostot tukevat myös alueen näkyvyyttä ja houkuttelevuutta.

Osallistumisen tyypillisiä esteitä ovat resurssipula, osaamisen puute sekä toiminnan jääminen irralliseksi muusta arjesta, mutta näitä haasteita voidaan lieventää tarjoamalla konkreettisia tukipalveluita, selkeää viestintää ja joustavia prosesseja. Lopulta suunnitelmallisuus ja helposti saatavilla oleva tuki madaltavat kynnystä ja varmistavat, että kansainvälisyyden hyödyt vakiintuvat osaksi organisaation perustoimintaa.

4 EHDOTUS INDIKAATTORIMEKANISMIKSI

Tässä luvussa kuvataan ehdotus indikaattorimekanismiksi, joka mahdollistaa alueellisen tasa-arvon kehittymisen seurannan tarkasteltavissa ohjelmissa.

Keskeiset havainnot

- Ehdotettu indikaattorimekanismi rakentuu perusmuuttujista ja ehdotuksista mittariston laajentamiseksi. Perusmuuttujien kokonaisuus rakentuu olemassa olevan datan pohjalte. Laajennukset vaativat uutta tiedonkeruuta.
- Indikaattorimekanismi toimii sekä alueellisen tasa-arvon seurannan että tasa-arvon vahvistamisen työkaluna.

Aiempien arviointien ja selvitysten (esim. Erasmus+-toiminnan kansallinen arviointi) perusteella nähdään, että liikkuvuushankkeiden määrä on ollut kasvussa, mutta Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien hyödyntämisessä on suurta vaihtelua alueiden välillä. Epätasa-arvoinen resurssien jakautuminen koskee erityisesti yleissivistävän koulutuksen, aikuiskoulutuksen, nuorison ja urheilun aloja. Arvioinnin perusteella Erasmus+-ohjelman toimeenpanoa tulisi vahvistaa sekä strategisella että operatiivisella tasolla. Lisäksi aktivointia ja tukea tulisi kohdistaa vahvistamaan alueellista tasa-arvoa. Tuki tulisi kohdentaa erityisesti niille hakijoille, jotka tarvitsevat lisätukea osallistumiseensa. Arviointi ja aiempi selvitys (Mayer, Siltanen, Ruokonen & Varjonen, 2023) tunnistavat haasteiksi erityisesti aktiivisuuden riippuvuuden henkilöistä ja institutionaalisen tuen puutteen. Nämä tekijät haastavat ohjelmien tavoitetta yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamisesta.

Tässä esitettävän indikaattorimekanismin tarkoitus on osoittaa, kehittykö ohjelmiin osallistumisen mahdollisuus, rahoituksen kohdentuminen ja toiminnan hyödyt alueellisesti tasapainoisempaan suuntaan. Alueellinen tasa-arvo ei tässä tarkoita sitä, että jokaisella alueella olisi samat resurssit tai sama määrä hankkeita, vaan sitä, että eri alueilla ja eri toimijatyypeillä on tosiasiallinen mahdollisuus päästä mukaan, saada rahoitusta ja tuottaa osallistujille hyötyä.

Hankeaktiivisuuden lisäksi indikaattorikokonaisuus tarkastelee hakuaktiivisuutta. Aiemmassa selvityksessä tunnistettiin, että jatkossa on tärkeä tarkastella hylättyjen hakemusten alueellista jakaumaa, sillä se antaa kuvan kiinnostumisesta, vaikka rahoitusta ei myönnetty. Aiemman selvityksen (Mayer, Siltanen, Ruokonen & Varjonen, 2023) perusteella olisi mielekästä seurata kuntien osallistumisaktiivisuutta pitkäjänteisesti siten, että muutokset hankeaktiivisuudessa olisi havaittavissa, muutoksen juurisyitä voitaisiin selvittää ja siten tukitoimia voitaisiin kohdistaa niihin kuntiin, joissa aktiivisuus on ollut olematonta tai vaarassa heikentyä. Aiemman selvityksen mittaristo on kuntapohjainen. Näkemyksemme mukaan indikaattorimekanismin tulisi kattaa myös muut toimijat kuin kunta (esim. alueelliset toimijat, kuntayhtymät) ja olla aiempaa vahvemmin kytköksissä OPH:n mahdollisuuksiin mitata.

Tämän selvityksen havaintojen pohjalta kehitetty indikaattorimekanismi on rakennettu pääasiassa nykyisen datan päälle (perusmittaristo; hakemus-, päätös- ja raportointiedot). Todellisen vaikuttavuuden tunnistamiseksi mekanismin tulisi erottaa perusalue (hakijan kunta hakujärjestelmässä) ja vaikutusalue (todelliset vaikutukset). Vaikutusalue on merkityksellinen erityisesti kuntayhtymäpohjaisessa työssä ja niissä hankkeissa, joissa vaikutukset jakautuvat laajemmin. Vaikutusalueen kirjaaminen edellyttäisi uutta tai laadullista tiedonkeruuta. Kuten aiemmassa selvityksessä on todettu, hankkeet kirjataan järjestelmässä hanketoteuttajan kotipaikan mukaan, minkä vuoksi esim. kuntien yhteistyö toisen asteen koulutuksen järjestämisessä ja tuottamisessa ei näy kuntakohtaisessa

jakaumassa. Osa rahoituksen saajista ja hankkeiden toteuttajista koordinoivassa roolissa, mikä vaikuttaa siihen, miten arvioidaan hankkeen hyötyjen tai vaikutusten syntymistä tai jalkautumista alueella.

TAULUKKO 5. MITTAREIDEN TYYPITTELY

Perusmittaristo	- hakemusten määrä - hakijoiden sijainti - organisaatiotyyppi - hyväksymisaste - myönnetty rahoitus - hanketyypit - organisaation aiempi osallistumishistoria - toteutuneet osallistujamäärät siltä osin, kuin ne kirjautuvat järjestelmiin - edunsaajien raporttien kertymä siltä osin, kuin se sisältyy ohjelmaraaportointiin
Laajennettu mittaristo	- vaikutusalue - koettu hyöty ja vaikutukset

Alla on esitetty ehdotus indikaattorimekanismiksi, joka sisältää sekä perusmuuttujat että laajennetut muuttujat.

TAULUKKO 6. EHDOTUS INDIKAATTORIMEKANISMIKSI

MITTARI	PERUSTELU	TIETOLÄHDE
Saavutettavuus (=miltä alueilta ja millaisista organisaatioista hakemuksia tulee ja hankkeita toteutuu?)		
Hankkeita hakeneet toimijat kunnittain suhteessa väestöpohjaan (määrä, toimijaluokittelu) Hakijoiden määrän muutos suhteessa kolmeen edelliseen vuoteen	Kuvaa kunnittaista hakuaktiivisuutta ja motivaatiota osallistua, vaikka ei saisi rahoitusta	Hakemus- ja päätöstiedot (seurantataulukko)
Hankkeita toteuttaneet toimijat kunnittain (%)	Kuvaa tosiasiallisesti hankkeiden toteutumista kunnissa	Hakemus- ja päätöstiedot (seurantataulukko)
Hyväksytyt ja hylätyt hankkeet (kpl) jakautuminen kunnittain / seutukunnittain / maakunnittain	Hyväksymisaste kuvaa hyväksytyjen ja hylättyjen suhdetta	Hakemus- ja päätöstiedot (seurantataulukko)
Uusien toimijoiden osuus hakijoista ja hyväksytyistä hankkeista (%), luokkina newcomer, less experienced ja first time applicant. Tieto ei ole relevantti esim. KA121-, KA131-, KA151- tai KA171-hakemuksissa.	Dynaaminen muutosmittari, kertoo muutoksesta ja toiminnan mahdollisesta laajentumisesta tai supistumisesta	Hakemus- ja päätöstiedot (seurantataulukko)
Partneriorganisaatioiden määrä ja osallistuvien toimijoiden määrä	Kuvaa toimijoiden roolia ja resurssien keskittymistä	Hakemus- ja päätöstiedot (seurantataulukko)
Osallistujien määrä suhteessa alueen kohderyhmän kokoon (esim. 15–30-vuotiaat), organisaatiossa tai myöntöjen määrät	Kuvaa osallistumisastetta kohderyhmässä (tarkempi kuin kunnan väkiluku)	<i>Uusi muuttuja, osallistujia ei tällä hetkellä raportoida</i>

MITTARI	PERUSTELU	TIETOLÄHDE
Rahoitus (=miten myönnetty rahoitus jakautuu?)		
Myönnetyn rahoituksen jakautuminen kunnittain. Hankeaktiivisuutta ja hankkeiden alueellista jakaamaa on tarkoituksenmukaista suhteuttaa kohdejoukkoon, ei vain yleisesti väkilukuun. Vuoden 2023 selvityksessä määriä on suhteutettu seuraavilla tavoilla: • Kaikki hankkeet yhteensä: Kuntien hankeaktiivisuus (lukumäärä ja €) kuvattuna hankkeiden lukumääränä alle 45-vuotiaaseen väestöön suhteutettuna. • Aikuiskoulutus: Kuntien hankeaktiivisuus (lukumäärä ja €) aikuiskoulutuksen sektorilla kuvattuna hankkeiden lukumääränä 18 vuotta täyttäneeseen väestöön suhteutettuna. • Ammatillinen koulutus: Seutukuntien hankeaktiivisuus (lukumäärä ja €) ammatillisen koulutuksen sektorilla kuvattuna hankkeiden lukumääränä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrään suhteutettuna. • Nuoriso: Kuntien hankeaktiivisuus (lukumäärä ja €) nuorisoalalla kuvattuna hankkeiden lukumääränä 13–30-vuotiaan väestön määrään suhteutettuna • Yleissivistävä: Kuntien hankeaktiivisuus (lukumäärä ja €) yleissivistävällä sektorilla kuvattuna hankkeiden lukumääränä alle 21-vuotiaaseen väestöön suhteutettuna.	Kuvaa rahoituksen jakautumista ja volyyimia kunnittain Kertoo rahoituksen jakautumisesta yksilötasolla (<i>Huom. Vaikka tiedetään, ettei rahoitus tosiasiallisesti jakaudu tasaisesti per asukas</i>)	Hakemus- ja päätöstiedot (seurantataulukko)
Osallistuminen ja hyöty (= koettu hyöty ja vaikutukset)		
Osaamisen itsearviointi Verkostoanalyysi¹² Ohjelmien läpileikkaavien painopisteiden toteutuminen Toiminnan vaikutus ja vaikuttavuus	Kuvaa osaamisen ja verkostojen kasvua yksilö- ja organisaatiotasolla Tarkastelun näkökulmina Erasmus+- ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien neljä läpileikkaavaa painopistettä Toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden mallintaminen kuvaa toiminnan laajempaa merkitystä	Erillinen tarkastelu esim. joka kolmas vuosi, toteutus kansainvälisesti tai koordinoitusti komission kanssa

Näiden lisäksi ehdotamme, että osana vuosittaista liikkuvuustilastojen taustadataa kerättäisiin tietoa hankkeita toteuttaneista valtakunnallisista ja alueellisista toimijoista. Nämä kuvaisivat kuntatasoa laajemmin alueellisten hankkeiden toteuttajajoukkoa ja sen monipuolisuutta sekä valtakunnallisten organisaatioiden toimintaa.

Mikäli halutaan, mittareista voidaan muodostaa indeksi, joka pohjautuu yllä esitettyihin kolmeen mitattavaan ulottuvuuteen. Indeksia muodostettaessa tulee huomioida datan suhteuttaminen relevanttiin kohderyhmään sektoreittain ja toimijatyypit (esim. koulutuskuntayhtymät). Indeksien ulottuvuudet voivat tällöin olla seuraavat:

- Suhteellinen aktiivisuus (hakuaktiivisuus suhteessa väestöpohjaan)
- Uusiutumistaso (uusien toimijoiden osuus)
- Rahoituksen kohdentuminen (myönnetty rahoitus suhteessa sektorikohtaiseen kohderyhmään)
- Osallistumisen edellytykset (hyväksytyjen hankkeiden osuus haetuista hankkeista)
- Vaikutusten ja vaikuttavuuden mallintaminen (laadullinen ulottuvuus, koettujen hyötyjen koonti)

12 Ks. esim. vuonna 2010 tehty verkostoanalyysi ammatillisen koulutuksen kansainvälistymisestä https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/17683_faktaa_1_2010_0.pdf

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä luvussa esitetään selvityksen johtopäätökset ja kehittämisehdotukset.

Johtopäätökset

Tässä selvityksessä erotetaan toisistaan ohjelmien alueellinen toteuma, osallistumisen edellytykset, koetut hyödyt ja pidemmän aikavälin vaikutukset. Tilastoaineisto kuvaa ensisijaisesti haku- ja toteutumisaktiivisuutta, rahoituksen kohdentumista sekä toimijoiden alueellista jakautumista. Haastattelu-, tietopyyntö- ja työpaja-aineistot puolestaan täydentävät tilastokuvaa kuvaamalla toimijoiden kokemuksia osallistumisen esteistä, mahdollistajista, hyödyistä ja kehittämiskohdista. Vaikuttavuutta koskevat johtopäätökset perustuvat näin ollen tilastollisen toteumatiedon ja laadullisen kokemustiedon yhteistulkintaan, eivät kokeelliseen tai kausaaliseen vaikuttavuusasetelmaan.

Koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen kansainvälisen toiminnan EU-hankkeita on kirjattu yhteensä 176 kuntaan eli 57 prosenttiin Suomen kunnista. Aktiivisia kuntia on eri puolilla maata. Hankkeille on myönnetty vuosina 2021–2025 rahoitusta yhteensä noin 168,6 miljoonaa euroa. Myönnetyssä rahoituksessa on suuria eroja maakuntien välillä absoluuttisesti tarkasteltuna. Rahoituksen kokonaismäärät seuraavat alueiden väestöpohjaa ja Uudenmaan kokonaisrahoituksesta osa selittyy siellä sijaitsevilla valtakunnallisilla toimijoilla ja laajalla väestöpohjalla. Kun myönnettyä rahoitusta tarkastellaan suhteellisesti (€/asukas), useilla väestömäärältään pienemmillä alueilla (esim. Ahvenanmaa ja Keski-Pohjanmaa) on poikkeuksellisen vahvaa aktiivisuutta ja menestystä. Väestöltään suuret Uusimaa ja Pirkanmaa taas ovat asukaskohtaisessa rahoituksessa keskikokoa. Kaiken kaikkiaan asukaskohtainen rahoitus on jakautunut melko tasaisesti alueiden välillä.

Koulutus-, nuoriso- ja urheilualojen kansainvälistä toimintaa edistävät sekä strategiset että operatiiviset tekijät. Kansainvälisyys edistyy parhaiten, kun se on kirjattu organisaation arvoihin, strategiaan, opetussuunnitelmiin tai kunnan kansainvälisyysohjelmaan. Erasmus+-akkreditointi on keskeinen edistävä rakenne, sillä se tuo toimintaan pitkäjänteisyyttä, ennakoitavuutta ja jatkuvuutta vähentäen samalla hallinnollista kuormaa. Lisäksi organisaatiossa oleva nimetty koordinaattori, kansainvälisyystiimi tai vastuhenkilö helpottaa kansainvälisiin ohjelmiin osallistumista. Myönteinen ja kehittämisorientoitunut johtamistyyli sekä johdon ymmärrys kansainvälisen toiminnan arvosta ovat ratkaisevia. Valmiit kotimaiset vertaisverkostot, alueelliset tukitoimijat ja luottamukseen perustuvat kansainväliset kumppanuudet helpottavat toiminnan käynnistämistä ja jatkumista.

Erityisesti pienissä kunnissa työntekijöiden moninaiset vastualueet ja perusrahoituksen leikkaukset rajoittavat osallistumista. Ohjelmien byrokratia, monimutkaiset raportointijärjestelmät ja rasakat hakemusprosessit koetaan kynnykseksi erityisesti pienille toimijoille. Lisäksi pitkät etäisyydet, matkustamiseen kuluva aika ja se, ettei matkakulutuki aina vastaa todellisia kustannuksia erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomesta, vaikeuttavat osallistumista tai lisäävät kustannuksia.

Kansallisen ja kansainvälisen kehittämistoiminnan synergiaa syntyy, kun kansainvälinen toiminta kytketään suoraan alueen tarpeisiin ja organisaation perustehtävään, kuten osaamisvajeesiin vastaamiseen. EU-ohjelmien rahoitus toimii kansainväliseen toimintaan osallistumisen mahdollistajana. Jatkossa kunta- ja julkisen talouden kiristyessä osa kunnista saattaa suunnata katseensa yhä enemmän eurooppalaisiin rahoitusvälineisiin. Olennaista on levittää ulkomailta haetut opit ja menetelmät koko organisaatioon pelkän hankeryhmän sijaan. Kansallisten ja kansainvälisten hankkeiden

tuloksista viestiminen samanaikaisesti auttaa hahmottamaan kansainvälisen toiminnan tuoman lisä-arvon paikallisesti.

Kansainvälisen toiminnan hyötyjä syntyy yksilöiden, organisaatioiden ja alueiden tasolla. Yksilötasolla se vahvistaa nuorten ja henkilöstön ammatillista itsetuntoa, kielitaitoa, työelämätaitoja ja eurooppalaista identiteettiä. Organisaatiot saavat hyötyjä pedagogisen uudistumisen, toimintatapojen kehittymisen ja verkostoihin pääsyn kautta. Kansainvälinen toiminta lisää alueellista elinvoimaa, houkuttelevuutta ja edistää tasa-arvo- sekä osallisuuskasvatusta paikallisesti.

Vajaa neljännes (23 %, 30 kuntaa) niistä kunnista, jotka eivät ole toteuttaneet hankkeita, on hakenut rahoitusta, mutta ei ole saanut sitä. Osallistumista estävänä tekijänä mainittiin toistuvasti kuntaorganisaation resurssien pienuus tai innostuneiden vetäjien puute. Ei-aktiivisten kuntien tietopyynnön aineiston perusteella keskeisimpiä tukikeinoja osallistaa ei-aktiivisia kuntia ovat tiedotus hankerahoitusmahdollisuuksista, alueellinen koordinaatio, asiantuntijapalvelut hakuprosessiin ja raportointiin, selkeät yhteistyörakenteet muiden kuntien ja toimijoiden kanssa ja mahdollisuus osallistua pienellä panoksella.

Ehdotettu indikaattorimekanismi toimii mittaamisen ja seurannan lisäksi myös tasapainottamisen työkaluna. Sen tavoitteena on vähentää niin ei-aktiivisia alueita (= ei toteutettuja hankkeita) kuin tukea uusia hakijoita. Mittaristoa käyttämällä ja seurannalla voidaan tunnistaa alueet, jotka jäävät toistuvasti alle kansallisen keskiarvon (esim. alle 75 % keskiarvosta), ja kohdentaa viestintää ja koordinoitua näille alueille ja toimijoille.

Selvityksessä on tarkasteltu alueellista tasa-arvoa sen eri ulottuvuuksien kautta. Alueellinen tasa-arvo ei toteudu pelkästään sillä, että hakumahdollisuus on muodollisesti avoin kaikille. Todelliset osallistumismahdollisuudet riippuvat siitä, onko organisaatiolla riittävästi osaamista, työaikaa, johdon tukea, kumppaneita, saavutettavuutta ja alueellisia tukirakenteita. Analyysin perusteella eri alueilla on mahdollisuus saada tietoa ja tukea hakemiseen. Sen sijaan hakuaktiivisuuden tasa-arvo ei toteudu täysimääräisesti. Hankkeita on haettu ja toteutettu eri puolilla Suomea, mutta ei kaikissa kunnissa. On huomioitava, että hakuaktiivisuutta tarkastellaan tilastoaineistolla hakijaorganisaation ja tämän kotipaikan tarkkuudella. Tilastoaineistosta ei käy ilmi hankkeen toteutusalueen laajuus. Kansainvälisen toiminnan "ei-aktiiviset alueet" eivät välttämättä kerro kiinnostuksen puutteesta, vaan siitä, ettei toimijoilla ole ollut realistisia edellytyksiä päästä alkuun. Laadullisen aineiston perusteella tunnistetaan kuitenkin, että kansainvälisen toiminnan hyödyt ovat ulottuneet myös sellaisille alueille, toimijoille ja kohderyhmille, jotka eivät ole itse hakeneet hanketta tai joiden hakupasiteetti on heikompi.

Alueellinen tasa-arvon ei tulisi katsoa tarkoittavan hankkeiden tai rahoituksen tasaista jakautumista kaikkiin kuntiin, vaan erilaisten alueiden realistisia mahdollisuuksia päästä mukaan toimintaan omista lähtökohdistaan. Osa alueellisista eroista selittyy hyväksyttävästi toimijarakenteella, väestöpohjalla ja koulutuksen järjestämisen tavoilla. Ongelmallisia ovat sen sijaan erot, jotka johtuvat tiedon, työajan, osaamisen, kumppanien tai hallinnollisen tuen puutteesta. Kehittämistoimien tulisi kohdistua erityisesti näihin korjattavissa oleviin esteisiin.

Alla on esitetty hyviä käytäntöjä ohjelmista viestimisestä ja hankkeiden toteutuksesta.

HYVÄ KÄYTÄNTÖ: Hyvä esimerkki on kansallisten ja kansainvälisten hankkeiden tuloksista viestiminen samanaikaisesti, mikä on auttanut hahmottamaan kansainvälisen toiminnan lisäarvon paikallisella tasolla.

HYVÄ KÄYTÄNTÖ: Tehokas tapa saada uusia kuntia ja organisaatioita mukaan on kokeneiden toimijoiden tarjoama vetoapu, jolloin isommat kaupungit, lukioverkostot tai alueelliset nuorisokeskukset (kuten Vasatokka, Villa Elba ja Marttinen) ottavat pienempiä toimijoita mukaan hankkeisiinsa.

HYVÄ KÄYTÄNTÖ: Ammatillisen koulutuksen puolella on todettu erittäin toimivaksi matalan kynnyksen taktiikaksi se, että aktiivinen taho soittaa suoraan ei-aktiivisten oppilaitosten rehtoreille ja tarjoaa valmista, helppoa hankekokonaisuutta.

HYVÄ KÄYTÄNTÖ: Nuorisotoimen kansainvälisissä hankkeissa on ensin tehty yhteistyötä kotimaisten toimijoiden kanssa, sitten ulkomaisten toimijoiden kanssa ja lopuksi laajemmassa kansainvälisen liikkuvuushankkeen toteutuksessa.

Selvityksen kohteena on ollut myönnetyn rahoituksen jakautuminen ja alueellinen tasa-arvo.

Alueellinen tasa-arvo ei tässä tapauksessa tarkoita sitä, että kaikkialla tehtäisiin samanlaista kansainvälistä toimintaa, vaan että eri alueiden erityistarpeet tunnustetaan ja niihin voidaan vastata tarkoituksenmukaisilla ohjelmilla ja rahoituksella. Jatkossa voisi olla kiinnostavaa tarkastella, mitkä kaikki toimijat alueella voisivat hakea rahoitusta. Kiinnostavaa on, ovatko toimet relevantteja kullekin alueelle tai pitäisikö niitä kohdentaa eri tavalla eri alueille, ja missä määrin sallitaan alueellista eriytymistä tai resurssien kokoamista, vaikka se heikentäisi yksilötason mahdollisuuksien tasa-arvoa (=yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua).

Kehittämisehdotukset

Yhtenä selvityksen tavoitteena oli tunnistaa toimintatapoja tai kehittämiskohteita kansainvälisen toiminnan alueellisen osallistumisen edistämiseksi Erasmus+ -kaudella 2028–2034 ja osana osaamisunioni-aloitteen toimeenpanoa. Selvityksessä kuultujen toimijoiden mukaan kyse on niin rakenteellisten edellytysten parantamisesta kuin kulttuurisista tekijöistä ja kansainvälisen toiminnan strategisemmasta ja systemaattisemmasta kytköksestä muuhun kehittämistoimintaan. Alueellisen tasa-arvon näkökulmasta huomio on siirrettävä muodollisesta hakumahdollisuudesta todellisiin osallistumisedellytyksiin, eli siihen, osaavatko erilaiset toimijat hakea rahoitusta ja onko organisaatioissa vaadittavat tukirakenteet kansainväliseen toimintaan osallistumiseen. Selvityksessä ehdotettu indikaattorimekanismi ja sen hyödyntäminen seurannan tukena tukevat tuen kohdentamista ei-aktiivisille alueille.

Seuraavassa on esitetty kehittämisehdotuksia, joihin tämän selvityksen perusteella tulisi kiinnittää huomiota.

Suositus 1. Kuntapäätäjille tulisi viestiä ohjelmien hyödyistä ja kuntien ja kuntayhtymien sektoriasiantuntijoille ohjelmien osallistumismahdollisuuksista. Kansainvälisen toiminnan esteenä on usein resurssien puute, muiden töiden aikapaine sekä se, ettei kunnan tai organisaation johto ymmärrä kansainvälistymisen arvoa. Kansallisesti kansainvälisen toiminnan laajentamista tukisi kuntapäätäjille suunnattu materiaaliapaketti kansainvälisen toiminnan hyödyistä. Näiden avulla työntekijöiden olisi helpompaa vakuuttaa johto toiminnan hyödyistä ja saada tarvittava lupa ja resurssit. Viestintää kansainvälisistä mahdollisuuksista tulisi parantaa, jotta yhä useampi kuntien tai

kuntayhtymien sektoriasiantuntija, vapaaehtoisvoimin toimiva järjestö tai yhdistys voisi saada tietoa rahoitusmahdollisuuksista ja hankkeista. Viestintää kannattaa tehdä yhdessä ohjelma- tai rahasto-kohtaisten sidosryhmien kanssa.

Suositus 2. Osallistujien ja ei-osallistujien kokemustietoa tulisi seurata nykyistä systemaattisemmin. Tässä selvityksessä on kuvattu organisaatioiden ja asiantuntijoiden näkemykset, mutta jatkossa olisi tärkeää vahvistaa nuorten, opiskelijoiden, aikuisten oppijoiden, vapaaehtoisten ja henkilöstön omaa kokemustietoa. Erityisen hyödyllistä olisi kerätä tietoa hankkeiden toimesta ja tasolla. Tämän tulisi sisältää tiedonkeruu mahdollisista osallistumisen aikeista ja esteistä sekä syistä niiden taustalla. Mikäli analyysiä haluttaisiin ulottaa myös ei-osallistuneisiin (mahdollisuuksien tunnettuus) ja sen alla niihin ei-osallistuneisiin, joilla olisi ollut mahdollisuus, tarkastelu auttaisi erottamaan, joutuuko vähäinen osallistuminen kiinnostuksen puutteesta, tiedon puutteesta, taloudellisista esteistä, ohjauksen tarpeesta, kielitaidosta, perhetilanteesta, saavutettavuudesta vai muista osallistumisen kynnysistä.

Suositus 3. Ohjelmiin osallistumisen alueellista koordinaattorirakennetta, esimerkiksi satelliittimallia tulisi vahvistaa. Analyysin perusteella ei-aktiivisia organisaatioita tai kuntia voidaan kannustaa ja tukea mukaan kansainvälisiin hankkeisiin useilla eri tavoilla. Kansainvälisen toiminnan jalkauttamista ja uusien toimijoiden mukaantuloa voidaan vahvistaa koordinaattorirakenteella esim. "satelliittimallilla", jossa kokeneemmat toimijat (kuten nuorisokeskukset tai isot kaupungit) hoitavat hallinnollisen koordinaation ja pienemmät kunnat keskittyvät varsinaiseen toimintaan. Aktiiviset toimijat voisivat myös tarjota "vieraspaikkoja" eli kutsua ei-aktiivisia organisaatioita tutustumaan tai osallistumaan hankkeisiin markkinointimielessä. Myös alueelliset verkostot tai tapaamiset voisivat toimia tärkeinä tiedonvälittäjinä ruohonjuuritasolla.

Suositus 4. Rahoitus- ja hakumallien keventämistä tulisi tarkastella erityisesti pienten organisaatioiden näkökulmasta. Pienille kunnille ja uusille toimijoille tarvitaan räätälöityä tukea ja "kädestä pitäen" -neuvontaa. Jatkossa tulisi vahvistaa ensikertalaisten mahdollisia osallistumismuotoja (esim. kevyemmät aloitushankkeet), hankkeiden toteuttajien verkottumista ja kansainvälisen toiminnan hyötyjen jalkauttamista ja niistä viestimistä kuntiin. Esimerkiksi nuorisosektorilla yhdistykset ovat merkittäviä toimijoita, mutta niiden toimintojen jakautuminen on alueellisesti epätasaisista, mikä puoltaa kuntien roolin vahvistamista hakijoina. Monille pienille toimijoille alueellinen tai temaattinen vertaistuki ja tapaamiset muiden työntekijöiden kanssa ovat tärkeitä, jotta työntekijät uskaltavat lähteä mukaan toimintaan ja voivat ideoida yhteistyötä naapurikuntien kanssa. Luotettavien kansainvälisten kumppanien ja hyvien käytäntöjen avoin jakaminen yhteisillä foorumeilla helpottaisi aloittelijoiden kynnystä merkittävästi.

Suositus 5. Indikaattorimekanismia tulisi hyödyntää niin seurannan kuin strategisen johtamisen työkaluna. Indikaattoreiden avulla voidaan seurata ohjelmien toteumaa, alueellista jakautumista, osallistumisastetta ja näissä tapahtuvia muutoksia. Muutoksen mittaaminen tukee Erasmus+- ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien kehittymisen seurantaa ohjelmakaudella. Ehdotamme, että indikaattoreita, esim. osallistumista seurattaisiin vuositasolla, minkä lisäksi tarkasteltaisiin muutosta suhteessa edelliseen vuoteen (esim. liikennevalot tai muutosnuolet). Näiden kehityskulkujen perusteella voitaisiin suunnata esimerkiksi kansallisia kehittämis- ja tukitoimia.

LÄHTEET

European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. (2025). Erasmus+ annual report 2024. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2766/8201983>

Mayer, M., Siltanen, K., Ruokonen, H. & Varjonen, J. (2023). Opetushallituksen kansainvälisen toiminnan vaikuttavuus alueellisen tasa-arvon näkökulmasta: Loppuraportti 2/2023. MDI.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja virastojen väliset tulossopimukset (2018–2027). Linkki: <https://okm.fi/tulosohjaus-opetushallitus>

Verkkosivut:

[EU komissio Erasmus+ -ohjelman esittely](#)

[Erasmus+ -ohjelma 2021-2027 | Opetushallitus](#)

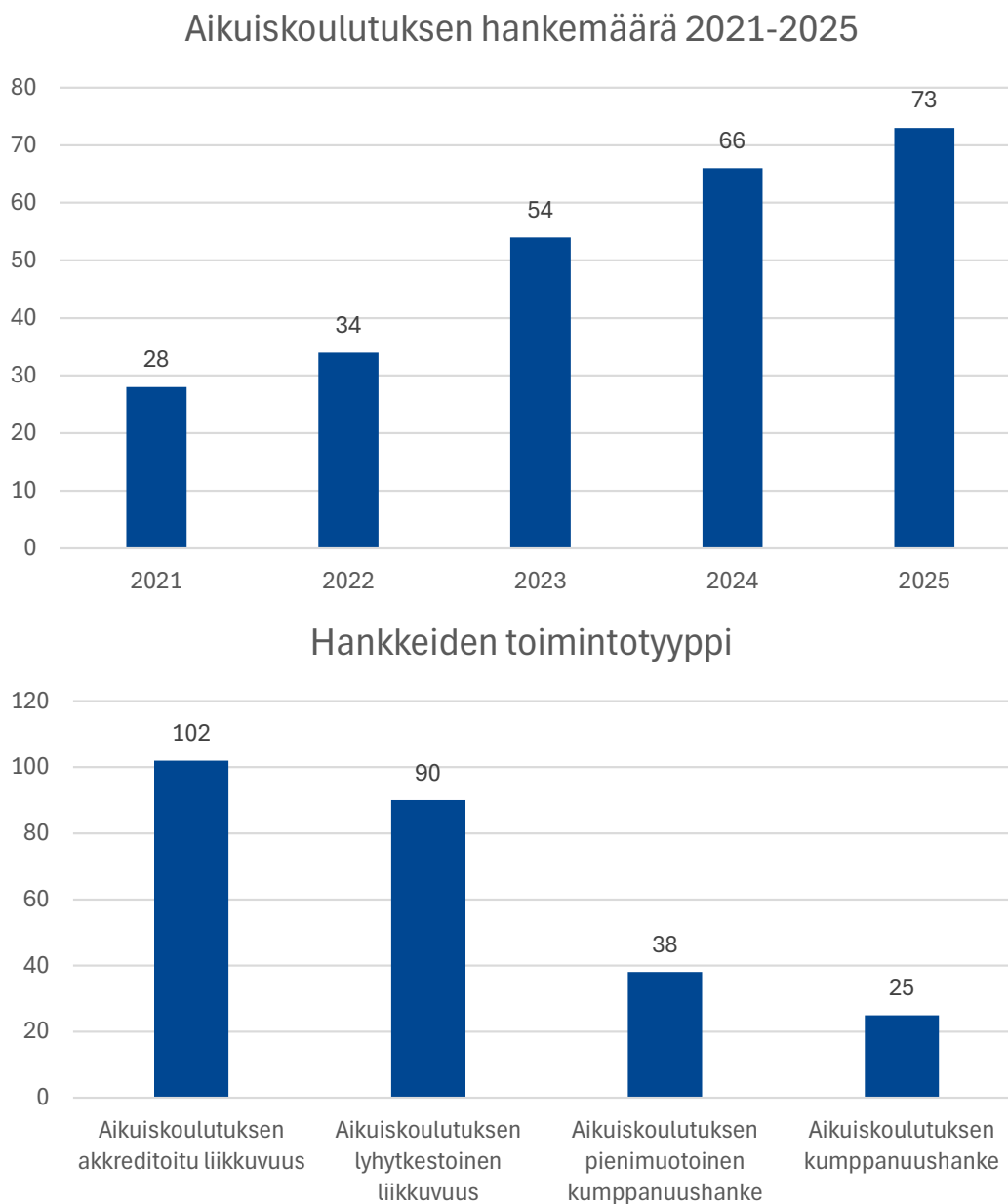
Euroopan solidaarisuusjoukot | Opetushallitus

European Solidarity Corps - European Commission

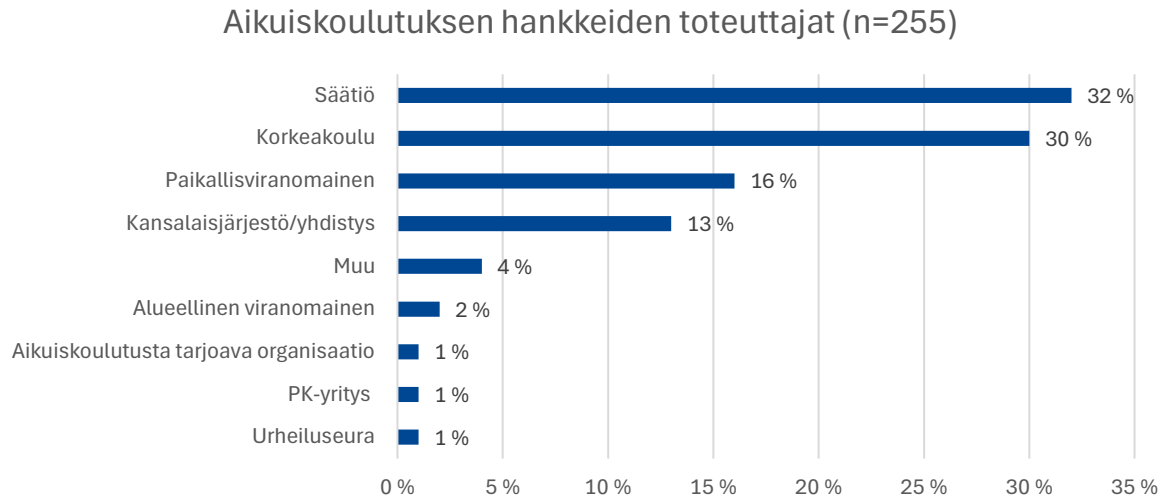
[Almost 1.5 million people went on an Erasmus+ mobility in 2024, according to latest report | Erasmus+](#)

Liite 1 Tilastotarkastelun kuvia

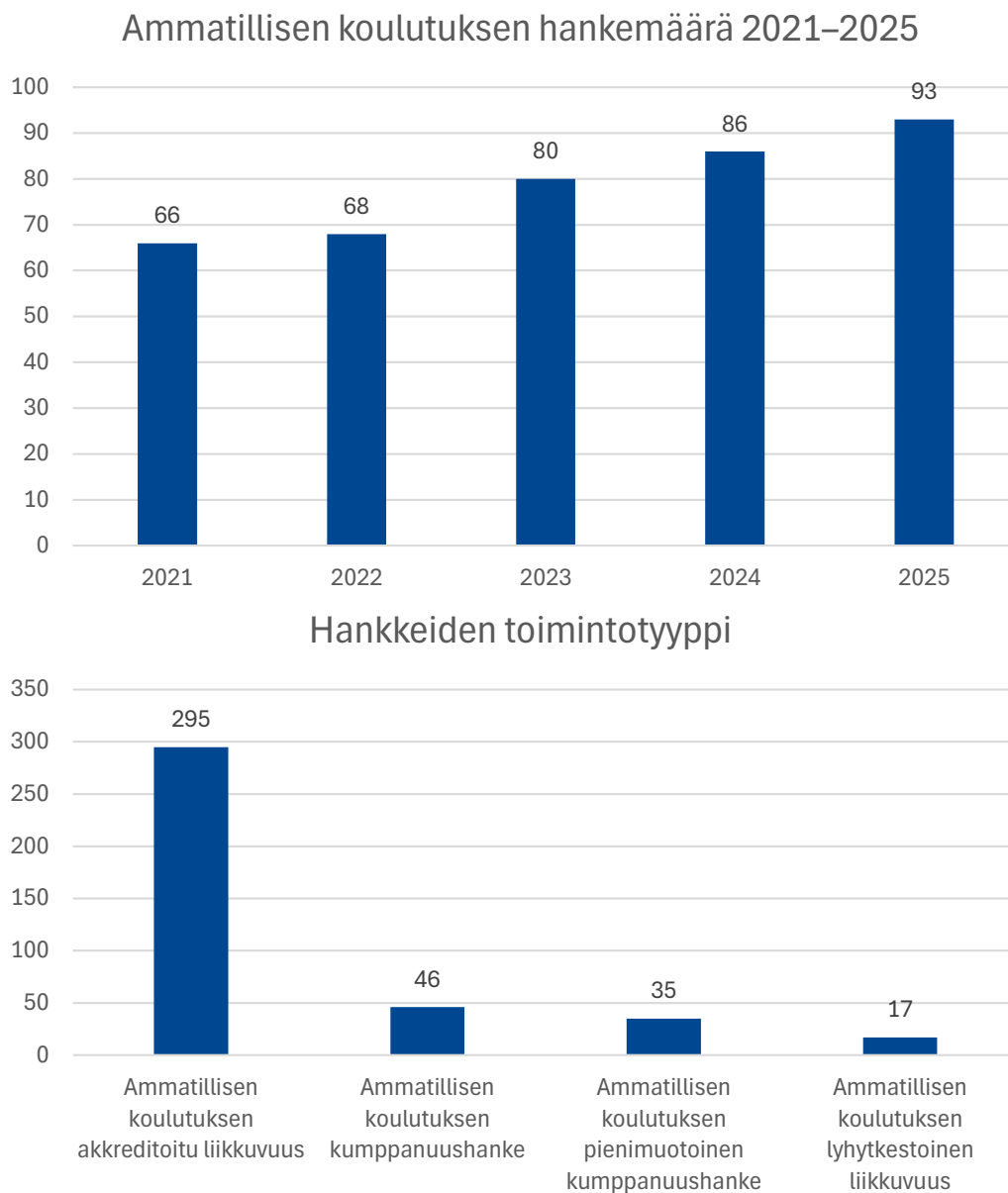
KUVIO 26. AIKUISKOULUTUKSEN HANKEMÄÄRÄ JA TOIMINTOTYYPPI

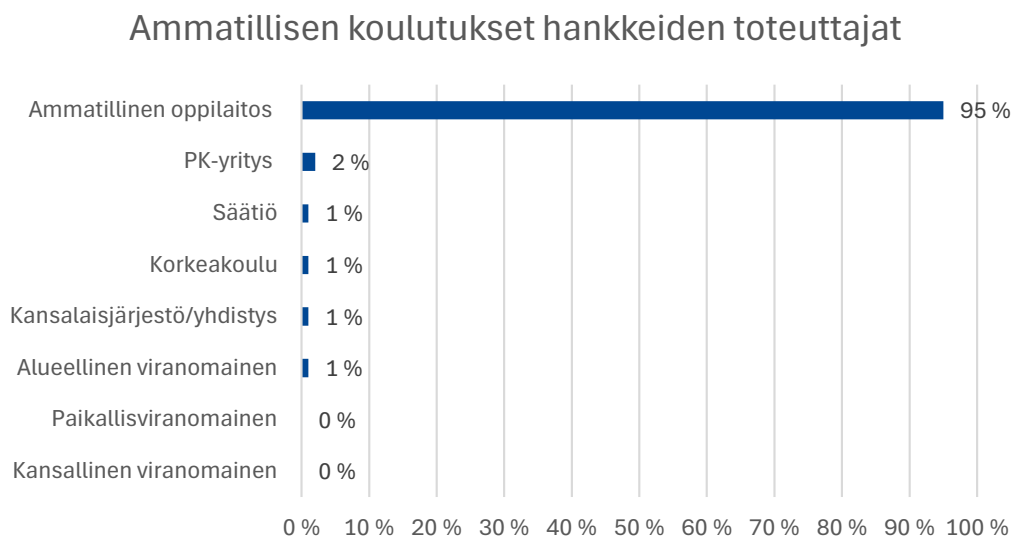
KUVIO 27. AIKUISKOULUTUKSEN HANKKEIDEN TOTEUTTAJAT

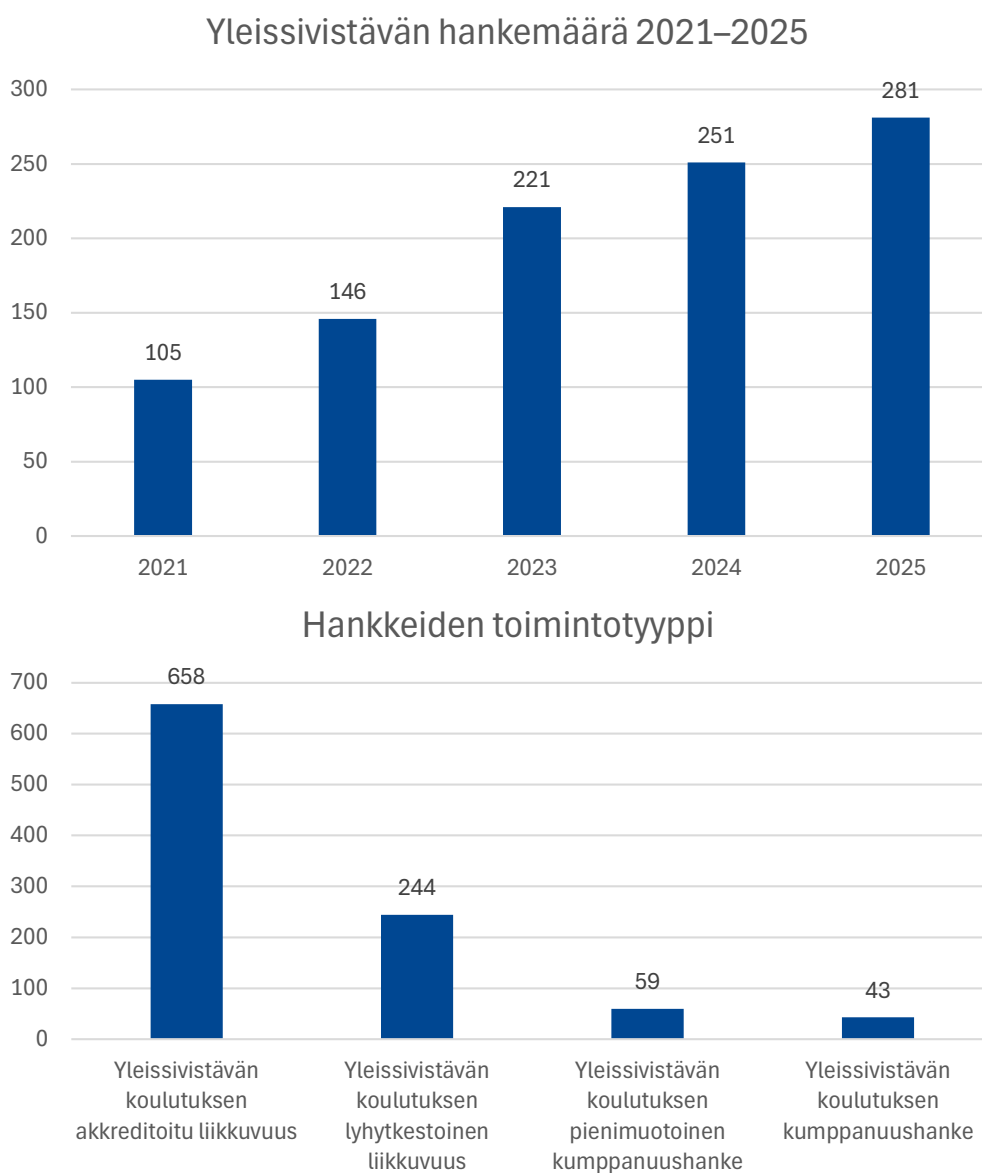
KUVIO 28. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HANKEMÄÄRÄ JA TOIMINTOTYYPPI

KUVIO 29. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HANKKEIDEN TOTEUTTAJAT

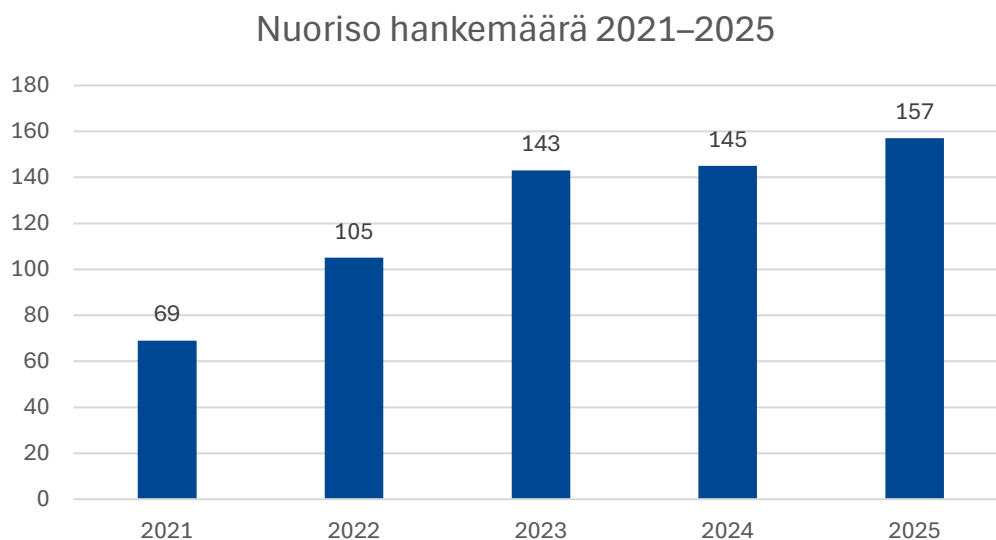
KUVIO 30. YLEISSIVISTÄVÄN KOULUTUKSEN HANKEMÄÄRÄ JA TOIMINTOTYYPPI

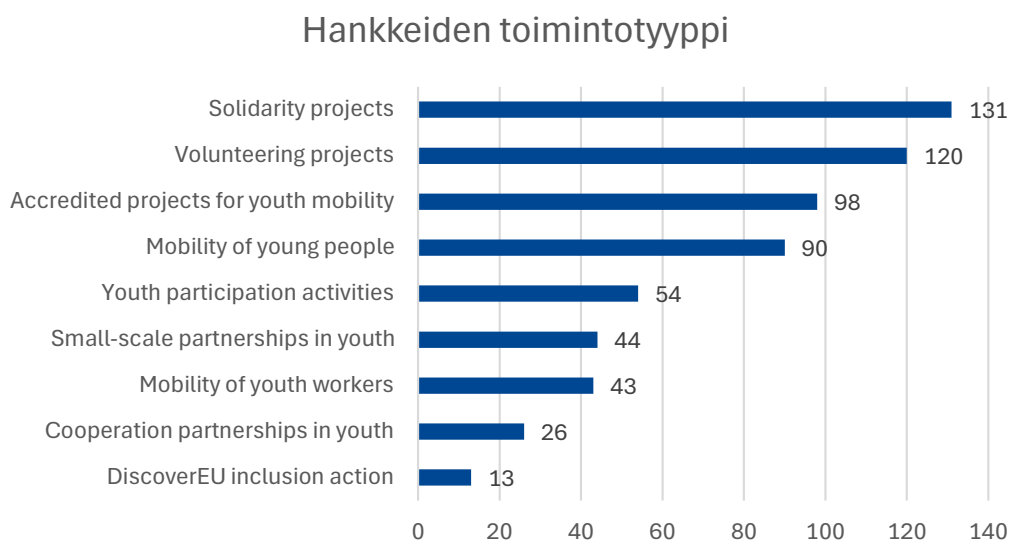
KUVIO 31. YLEISSIVISTÄVÄN KOULUTUKSEN HANKKEIDEN TOTEUTTAJAT

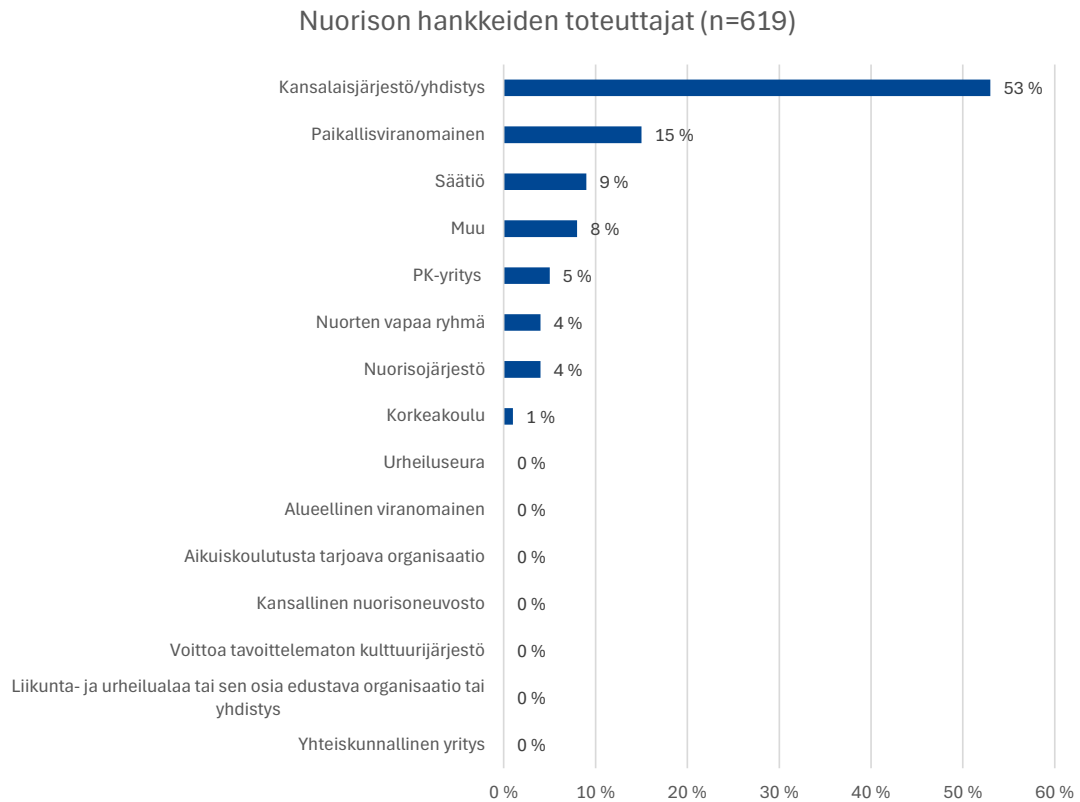
KUVIO 32. NUORISOALAN HANKEMÄÄRÄ

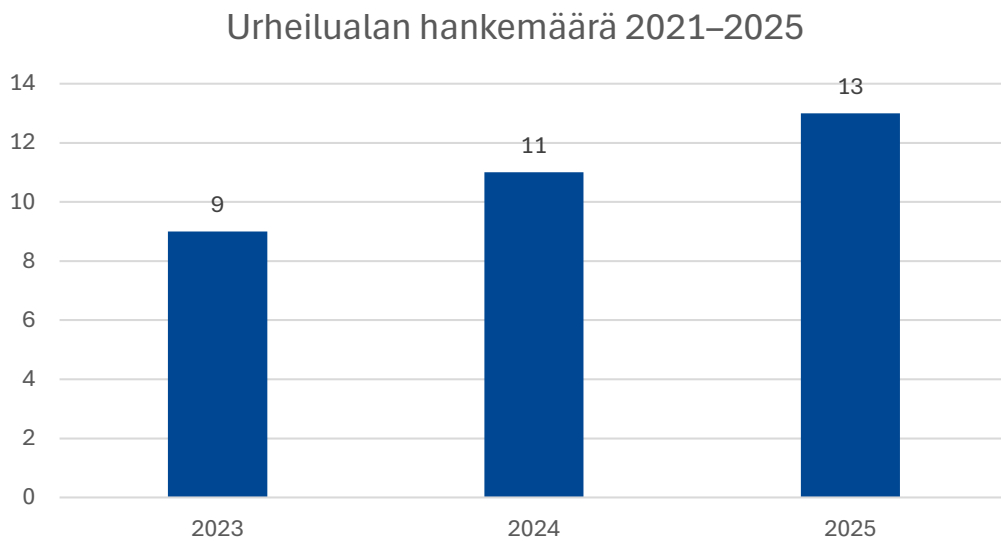
KUVIO 33. NUORISOALAN HANKKEIDEN TOIMINTOTYYPPI

KUVIO 34. NUORISOALAN HANKKEIDEN TOTEUTTAJAT

KUVIO 35. URHEILUALAN HANKEMÄÄRÄ

Painettu
ISBN 978-952-13-7075-5
ISSN 1798-8918

Verkkojulkaisu
ISBN 978-952-13-7076-2
ISSN 1798-892